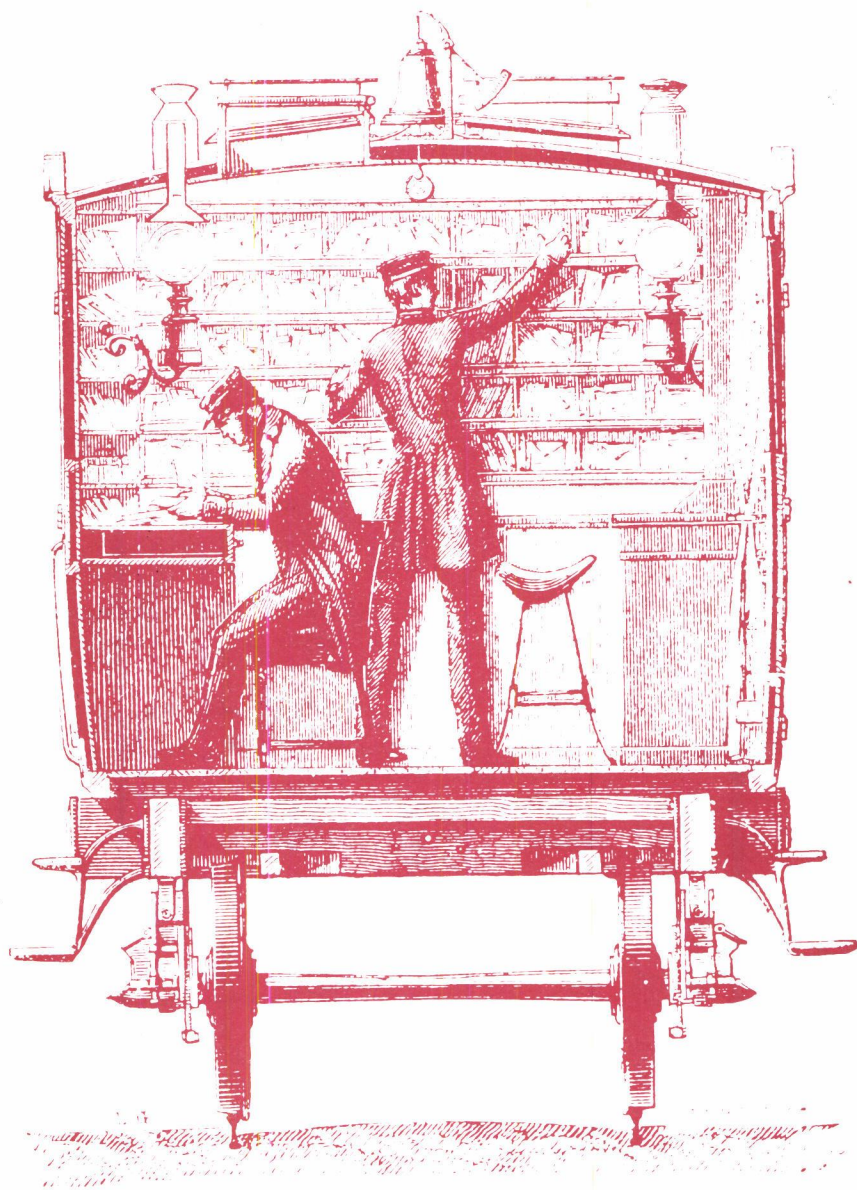

80 ARBETS- 5 PENSION

ARBETSPENSION

UTGIVEN AV PENSIONSSKYDDSCENTRALEN ISSN 0564-5808

Huvudredaktör:

Yrjö Larmola

Redaktionssekreterare:

Kirsti Suomivuori

Redaktionsråd:

Yrjö Larmola, ordförande

Antero Ahonen

Pentti Koivistoinen

Esko Prokkola

Jussi Vanamo

Redaktionens adress:

Semaförbron 7

00520 Helsingfors 52

Telefon 90-1511

16:nde årgången

Arbetspension utkommer

fyra gånger om året.

En årgång kostar 10 mark

Helsingfors 1980

Kirjapaino Aa oy

SKRIBENTERNA I DETTA NUMMER

Byråchef Riitta Heinonen,

Arbetspensionskassan

Byråchef Synnöve Hesso,

Pensionsskyddscentralen

Specialforskare Jouko Janhunen,

Pensionsskyddscentralen

Jurist Petri Jääskinen,

Pensionsskyddscentralen

Avdelningschef Pentti Koivistoinen,

Pensionsskyddscentralen

Verkställande direktör Juhani Kolehmainen,

Pensions-Varma

Forskare Reijo Laatuinen,

Pensionsskyddscentralen

Byråchef Leena Lietsala,

Pensionsskyddscentralen

Projektsekreterare Ritva Marin,

Centralförbundet för socialskydd

Bibliotekarie Kaija-Liisa Nissinen,

Pensionsskyddscentralen

Avdelningschef Esko Prokkola,

Pensionsskyddscentralen

Verksamhetsledare Markku Ruohonen,

Centralförbundet för socialskydd

Byråchef Ilkka Savoheimo,

Pensionsskyddscentralen

Informationsredaktör Auli Sulin,

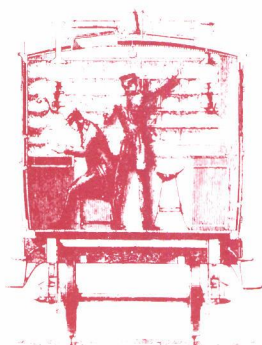
Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt

Informationssekreterare Kirsti Suomivuori,

Pensionsskyddscentralen

5
1980

Arbetspensionsregistrens existens baserar sig på ömsesidigt förtroende

Pensionsskyddscentralens register hör till landets äldsta automatregister med uppgifter om befolkningen. När dessa register sattes upp tog man i bruk det karakteristiska gröna arbetspensionskortet, med vilket varje försäkrad fick en egen arbetspensionsbeteckning. När sjukförsäkringskortet och personbeteckningen senare tillkom och användningen av personbeteckningen småningom blev allt vanligare inom olika förvaltningsgrenar kunde förelöparen, arbetspensionskortet, tas ur bruk: så kunde det ständigt ökande antalet personliga identifieringsmedel reduceras med åtminstone ett.

Arbetspensionsregistren skapades enbart för att underlätta pensionsskyddskontrollen. Endast i vissa, mycket sällsynta och noga angivna fall kan en annan myndighet få tillgång till enstaka uppgifter ur registren. Att överlämna uppgifter till det gemensamma registret är en lagstadgad skyldighet för arbetspensionsanstalterna, och denna skyldighet berör genom pensionsanstalterna också alla försäkrade och försäkringstagare, såväl arbetstagare som företagare och arbetsgivare. Men liksom varje lag borde basera sig på en allmänt accepterad rättsnorm förutsätter även arbetspensionsregistrens upprätthållande och bevarandet av deras serviceförmåga någonting annat och mera än enbart uppfifrån kommande förpliktelser. De förutsätter ömsesidigt förtroende. Den som lämnar personliga uppgifter måste få veta för vilket ändamål han lämnar uppgifterna, och den som tar emot uppgifter bör kunna utgå ifrån att lämnandet av uppgifter inte är förenat med känslor av farhåga eller osäkerhet, vilket skulle göra det svårt att få tillräckliga, sanna och aktuella uppgifter till registren.

Det har tidvis höjts röster för att de uppgifter om arbetsförhållanden, som insamlats för uträkning och utbetalning av arbetspensioner, skulle få användas även för andra samhällliga ändamål. Kravet har motiverats med att uppgifter, som insamlats av ett organ som har hand om offentliga angelägenheter, även borde kunna användas av andra myndigheter. Ett sådant krav har senast förekommit i utsökningsdelegationens betänkande.

En sådan motivering för utvidgande av rätten att utnyttja registren är otillräcklig. Saken har både en laglig, en praktisk och en principiell sida.

Pensionsskyddscentralens uppgift att upprätthålla register skulle bli betydligt mera omfattande och dyrare; centralen skulle få för arbetspensionssystemet främmande arbetsuppgifter, som i själva verket enligt lagen uttryckligen är förbjudna för centralen. I praktiken är det uppenbart, att det, om registren öppnades för olika myndigheter, skulle bli svårare att få in uppgifter till registren, vilket skulle skada pensionsskyddet. I synnerhet unga arbetstagare är benägna att tänka att det är viktigare att trygga den nuvarande inkomsten än den framtida pensionen. Och det gäller inte bara de unga: redan det faktum att det är så vanligt med skattesmitning tvingar oss att se realistiskt på saken.

Till sakens principiella sida hör frågan om det ömsesidiga förtroendet. Arbetspensionsregistret har ända från början varit uttryckligen och enbart ett arbetspensionsregister. En användning för andra syften skulle innebära att den ena avtalsparten ensam inför en ändring i ett tvåsidigt avtal.

Man kan inte utgå ifrån att de offentliga makterna står över medborgarna på ett sätt som gör det möjligt för dem att på sig själva tillämpa andra, mindre restriktiva rättsnormer än de som gäller för medborgarna. Medborgaren behöver inte ha en känsla av att stå under förmynderskap, om myndigheterna betraktar honom som en jämbördig samarbetskompis och inte intar en odräglig besserwisserattityd.

Yrjö Larmola

Hjärta och förstånd

När man talar om invaliditetsavgörandena är frågan hur mycket den behandlande läkarens ord väger av central betydelse. Pensionsanstaltens läkare kritiserar ofta de utlåtanden som läkarna på fältet gett och tycker att dessa utlåtanden innehåller andra synpunkter än sådana som uttryckligen behövs för en bedömning av arbetsförmågan. De som håller före att den behandlande läkaren bör ha ett stort inflytande säger återigen, att en utomstående inte kan känna en patient lika väl som hans läkare. Det är förstås sant att ju mera uppgifter det finns och för ju längre tid dessa uppgifter insamlats desto mera material har man att lägga till grund för bedömningen. Men saken har också en annan sida. Det är svårt att döma i en angelägenhet som berör en människa som man känner.

Från ett annat område inom den sociala tryggheten, socialvården, har en viss Owen Gill (i tidskriften *Social Work Today*, därifrån följande stycke har lånats för en finsk lärobok och nu citeras här) räknat upp olika "konster" genom vilka en "professionell socialvårds-klient" medvetet eller omedvetet försöker beveka socialarbetaren. Även om vi i invalidpensionsfallet har ett annorlunda klientförhållande, kan läkaren som skriver utlåtanden om arbetsförmåga och tjänsteman som har hand om pensionsärenden kanske, mutatis mutandis, finna drag som är bekanta för honom.

Klienten är en skicklig talare och lyckas göra sig själv till ett intressant fall. Klienten motiverar socialarbetaren genom att visa, att socialarbetaren när han hjälper klienten med hans problem får ett unikt tillfälle att stifta bekantskap med en intim värld. Klienten antyder, att det finns en hemlig nyckel till hans svårigheter och att socialarbetaren kan finna den bara han är tillräckligt intelligent. Klienten låter förstå, att hos honom ligger förborgade oanade möjligheter, vilkas framlockande skulle ge socialarbetaren framgång i hans arbete. Klienten får socialarbetaren att känna att han är skickligare än sina kolleger och har bättre möjligheter att lyckas — bara han offrar en smula tid och möda.

Själv frågade jag en gång en kommunal hemvårdarinna om inte hennes arbete krävde oändligt mycket hjärtlighet och inlevelseförmåga. — Nej, svarade hon, snarare förhärdelse för att man skall orka låta bli att ta med sig alla bekymmer hem och arbeta effektivt och ändamålsenligt.

Y Lla

LEENA LIETSALA

En miljon pensionstagare

Pensionsskyddscentralen och Folkpensionsanstalten har tillsammans utrett antalet pensionstagare i vårt land. I december 1978 hade vi omkring en miljon – enligt statistiken 999 688 – pensionstagare i landet. Av dem fick närmare 60 % ålderspension, uppemot 30 % invalidpension och ca 15 % familjepension. Pensionstagarnas andel av befolkningen i hela landet var 21 %, men i östra Finland hade var fjärde invånare pension. Pensionsfrekvensen för befolkningen i arbetsför ålder var hela 13 % (11 % om familjepensionstagarna räknas bort). Av pensionstagarna uppbar 59 % arbetspension och 93 % pension från folkpensioneringen; 52 % av pensionstagarna hade bägge slagen av pension.

Utredningen av det totala antalet pensionstagare i landet har krävt samarbete mellan Pensionsskyddscentralen och Folkpensionsanstalten. Initiativet till detta samarbete togs i följd av social- och hälsovårdsministeriet. PSC och FPA har numera ingått ett avtal om statistiksamarbete, som går ut på att bägge anstalterna årligen ur sina pensionsregister tar ut uppgifter om det totala antalet pensionstagare och om de olika pensionskombinationer som förekommer. Den första statistiken gäller pensionerna i december 1978, och i statistiken upptas pensionerna enligt de pensionslagar som räknas upp i figur 1.

Statistikens täckningsgrad kommer ytterligare att förbättras. I statistiken från år 1978 saknas statens och kommunernas s.k. gamla pensioner, vissa pensioner, som grundar sig på frivilliga pensionsanordningar, och de s.k. SOLITA-pensionerna dvs. pensionerna enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst, trafikförsäkringslagens och lagen om olycksfallsförsäkring. Det betyder att det totala antalet pensionstagare bör uppgå till något över en miljon.

Figurerna 1–2 och tabellerna 1–3 i bilagan ansluter sig till en artikel i nummer 6 av Social Tidskrift, där arbetspensionstagarna (inom såväl den privata som den offentliga sektorn) har granskats som en helhet. I tabellerna 2b och 4–7 har saken snarast granskats i fråga om de fyra pensionslagarna inom den privata sektorn (APL, KAPL, FöPL, LFöPL).

RESULTAT

Av figur 2 och tabell 1 framgår pensionstagarnas åldersstruktur och befolkningsandelar. Pensionstagarna utgör 21 % av hela befolkningen. Såväl barnpensionernas antal som antalet pensioner till personer i arbetsför ålder ökar som känt med åldern. Pensionsfrekvensen för befolkningen i arbetsför ålder (16–64-åringarna) är i medeltal 13 %, medan den i gruppen 60–64 åren är 64 % och för männen i pensionsåldern hela 69 %. De arbetsoförmögna utgör 9 % av befolkningen i åldern 16–64 år. De återstående fyra procenterna består av familjepensionstagare samt mottagare av frontmannapension, åldersdomsstöd, generationsväxlingspension och avträdelsepension. Av figur 1 framgår, att sistnämnda förmåner beviljas åt personer som närmar sig ålderspensionsålder.

En regional granskning ger vid handen att pensionstagarfrekvensen är störst i östra Finland — i St Michels, Norra Karelen och Kuopio län — där var fjärde invånare har pension. Den höga pensionsfrekvensen i denna del av landet beror på det stora antalet egenpensionstagare (närmast invalid- och frontmannapensioner) under 65 år och familjepensionstagare. T.ex. i Norra Karelen län är egenpensionsfrekvensen för 16–64-åringarna 16 % jämfört med 11 % för hela landet. Änkepensionstagarna under 65 år utgör i Norra Karelen län 3,2 % av befolkningen mot 2,1 % för hela landet.

Den regionala fördelningen är något olika för den privata sektorns arbetspensionstagare (APL, KAPL, FöPL, LFöPL) och folkpensionstagarna. I södra Finland — i synnerhet i Nyland — finns det förhållandevis mera arbetspensionstagare, och mera folkpensionstagare finns det återigen i östra Finland samt i Åbo och Björneborgs län och Vasa län. I synnerhet i Vasa län bor det mycket mera folkpensionstagare än arbetspensionstagare. I tabell 2b jämförs länsfördelningen för dem som enbart uppbar folkpension, dem som dessutom har arbetspension och alla dem som uppbar pension enligt folkpensionslagstiftningen.

Antalet APL-, KAPL-, FöPL-, och LFöPL-pensionstagare är omkring 510 000, vilket är drygt hälften av pensionstagarna i vårt land (tabell 3). Av dessa pensionstagare får 90 % också

FPA-pension, 13 % får arbetspension från den offentliga sektorn och 12 % får såväl FPA-pension som pension från den offentliga sektorn. Ungefär 9 procent får enbart privat pension. Av pensionstagarna inom den privata sektorn har 47 % ålderspension, 35 % invalidpension och 24 % familjepension. På arbetspensionssidan kan en och samma person få pension av flera olika slag (t.ex. ålders- och familjepension). De 48 869 personer, som enbart har APL-, KAPL-, FöPL- eller LFöPL-pension, fördelar sig enligt pensionslag på följande sätt: ungefär hälften får invalid- eller arbetslöshetspension, 7 % får ålderspension, 35 % får änkepension och ca 9 % får barnpension. Ungefär hälften av familjepensionstagarna inom arbetspensioneringen får egenpension från FPA, oftast ålderspension.

FPA-PENSIONER HOS DEM SOM UPPBÄR MOTSVARANDE ÅLDERS-, INVALID- OCH ARBETSLÖSHETSPENSIONER INOM DEN PRIVATA SEKTORN

Ungefär 92 % av egenpensionstagarna får även egenpension från FPA. Pensionslaget behöver inte vara detsamma i jämförelsen bara bägge pensionerna är egenpensioner. FPA-pensionstagarnas andel växer med åldern från 76 procent för 34—44-åringarna till 86 procent för 63—64-åringarna. Arbetspensionstagarna över 65 år har givetvis också folkpension. Vid en granskning enligt pensionslag är trenden likadan — att andelen i fråga om APL blir mindre för dem som fyllt 60 beror på att det finns ålderspensionstagare, som inte fyllt 65 år; om ålderspensionerna utelämnas får närmare 90 % i åldersgruppen 60—64 år även FPA-pension, men andelen FöPL-pensionstagare som uppbär folkpension är mindre än i fråga om de övriga lagarna såväl vid en granskning enligt åldersgrupp som vid en pensionslagsgranskning. Den lilla andelen LFöPL-pensionstagare i åldersgruppen under 60 år beror på att det enligt LFöPL utbetalas förhållandevis mycket delpensioner.

Hur pensionerna inom den privata sektorn och FPA-pensionerna går på varandra varierar något för de olika pensionslagen. Eftersom frontmannapensionen i vissa fall utgör ett alternativ till folkpensioneringens invalid- och arbetslöshetspensioner, har granskningen i tabell 5

gjorts såväl med som utan frontmannapensioner. Av dem som har full invalidpension från den privata sektorn uppbär 88 % folkpension, men om frontmannapensionerna tas med i räkningen är andelen 90 %. Bland delpensionstagarna är det ännu vanligare med frontmannapension; utan frontmannapensionerna är andelen folkpensionstagare 35 % och med dessa pensioner 44 %. Det är också vanligt att arbetslöshetspension från arbetspensioneringen och frontmannapension från FPA utbetalas samtidigt. Om frontmannapensionerna tas med i räkningen stiger FPA-pensionstagarnas andel till 97 procent.

JÄMFÖRELSE MELLAN DE PRIVATA SEKTORN OCH DEN OFFENTLIGA

Till pensionerna inom den privata sektorn har här hänförts APL-, KAPL-, FöPL- och LFöPL-pensionerna och till pensionerna inom den offentliga sektorn pensionerna enligt lagen om statens pensioner StPL, lagen om pension till kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare KTAPL, pensionslagen för den evangelisk-lutherska kyrkan KyPL, lagen om sjömanspensioner SPL samt pensionsstadgorna för Finlands Bank, Postbanken och Folkpensionsanstalten. Av ålders-, invalid- och arbetslöshetspensionstagarna inom den privata sektorn har ungefär 10 % en pension från den offentliga sektorn, som grundar sig på deras egen arbetsinsats. Det faktum att de offentliga pensionerna av gammal typ saknas i statistiken torde knappast ha någon större betydelse för siffrorna för den privata sektorn. Vid en granskning pensionslagsvis visar det sig ett det förekommer stora variationer i fråga om hur de privata och de offentliga pensionerna går på varandra. Av KAPL-pensionstagarna har nästan en tredjedel också pension från den offentliga sektorn; var fjärde KAPL-pensionstagare får StPL-pension. Av APL-, FöPL- och LFöPL-pensionstagarna uppbär 5—7 % samtidigt pension från den offentliga sektorn.

StPL- och KTAPL-pensioner hos dem som uppbär motsvarande egenpension enligt APL, KAPL, FöPL eller LFöPL enligt pensionslag %

	APL	KAPL	FöPL	LFöPL
StPL	4,0	24,7	3,0	6,3
KTAPL	2,5	5,6	2,1	0,8

Den privata sektorns pensionstagare i åldern 35—54 år (tabell 6) har relativt sett mest pensioner från den offentliga sektorn. Dubbelpensioner är vanligast bland dem som har arbetslöshets- eller invalidpension. Av ålderspensionstagarna uppbär under 10% pension från den offentliga sektorn, för invalidpensionstagarna är motsvarande siffra 14% och för arbetslöshetspensionstagarna 20%. Arbetslöshetspensionstagarnas stora andel torde bero på den lägre ålderspensionsåldern inom den offentliga sektorn (år 1978 var den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension 60 år).

DEN PRIVATA SEKTORNS FAMILJE-PENSIONSTAGARES FPA-FAMILJE-PENSIONER

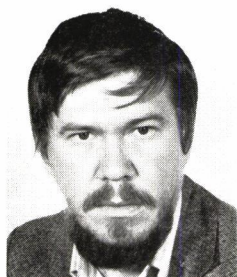
Förutsättningarna för utfående av familjepension är mycket olika inom arbetspensions- och folkpensionssystemet. Inom folkpensioneringen upphör pension till barnaförsörjande änka när barnet fyller 16 år, medan en familjepensionsrätt som tillkommit på grund av ett barn inom arbetspensionssystemet kvarstår trots att barnets pension upphör. Arbetspensioneringens familjepension fortsätter även efter det att mottagaren uppnått ålderspensionsåldern, men inom folkpensioneringen upphör pensionen senast när mottagaren fyller 65 år. FPA-barnpensionen upphör enligt huvudregeln när barnet fyller 16 år, men fortsätter, om barnet går i skola, till 21 års ålder. Inom arbetspensioneringen upphör barnpension när barnet fyller 18 år (som registrerad tilläggsförmån vid 21 års ålder), och fortsätter endast om barnet är arbetsoförmöget. Här ovan har endast uppräknats de skillnader i lagstiftningen som är av väsentlig betydelse för siffrorna i statistiken.

Så gott som alla familjepensionstagare i åldern 0—15 år inom den privata sektorn (97%) uppbär även barnpension från FPA. I ålders-

gruppen 16—17 år är FPA-pensionstagarnas andel bara drygt 60% och för pensionstagarna över 18 år är denna andel så låg som 30%.

Omkring 80% av alla änkor och 67% av änkor under 65 år får enbart arbetspensioneringens familjepension. Åldersbindningen är nästan lika stor i fråga om änkepensionerna som när det gäller barnpensioner. FPA-änkepensionstagarnas andel minskar från 93 procent för 16—34-åringarna till 4 procent för 60—64-åringarna. Skillnader mellan de olika pensionslagarna förekommer likaså. Företagaränkorna har relativt sett oftare än andra pension från FPA, vilket uppenbarligen beror på företagarpensionslagarnas sena tillkomst (FPA-familjepensionslagen trädde i kraft år 1969). Den stora andelen i de äldsta åldersgrupperna i fråga om LFöPL torde återigen bero på att en änka över 40 år inom folkpensioneringen får s.k. fortsättningspension till ensamstående änka, om hon är mindre bemedled. Av samma skäl är uppenbarligen även andelen FPA-familjepensionstagare bland KAPL-änkorna över 40 år större än bland APL-änkorna i samma ålder.

Det statistiska material, som ansluter sig till artikeln, presenteras på sid. 48—53.

REIJO LAATUNEN

Om pensionsförsäkringen för företagare

Lagen om pension för företagare (FöPL) stiftades 14. 7. 1969 och lagen trädde i kraft vid ingången av följande år, dvs. 1. 1. 1970. Alla centrala företagarorganisationer i landet bidrog till lagens tillkomst och slutresultatet bör på de väsentligaste punkterna – frågan om pensionsnivån, en obligatorisk försäkring och premienivån – ses som en kompromiss. Företagarna har sålunda själva varit med om att skapa sin pensionslag och forma dess innehåll.

EN OBLIGATORISK PENSIONS-FÖRSÄKRING

Den kommitté, som drog upp riktlinjerna för lagen om pension för företagare, ansåg att företagarförsäkringen borde vara obligatorisk, eftersom det visat sig att täckningsgraden för den frivilliga pensionsförsäkringen var liten. Obligatorisk försäkringstillhörighet hade dessutom varit en regel utan undantag inom den privata sektorn, och företagarförsäkringen skulle sålunda utgöra en naturlig del av helheten. Behovet av pensionskydd för företagarna var även uppenbart vid den tid då FöPL stiftades, även om det redan då var möjligt att ordna en företagarförsäkring på frivillig basis.

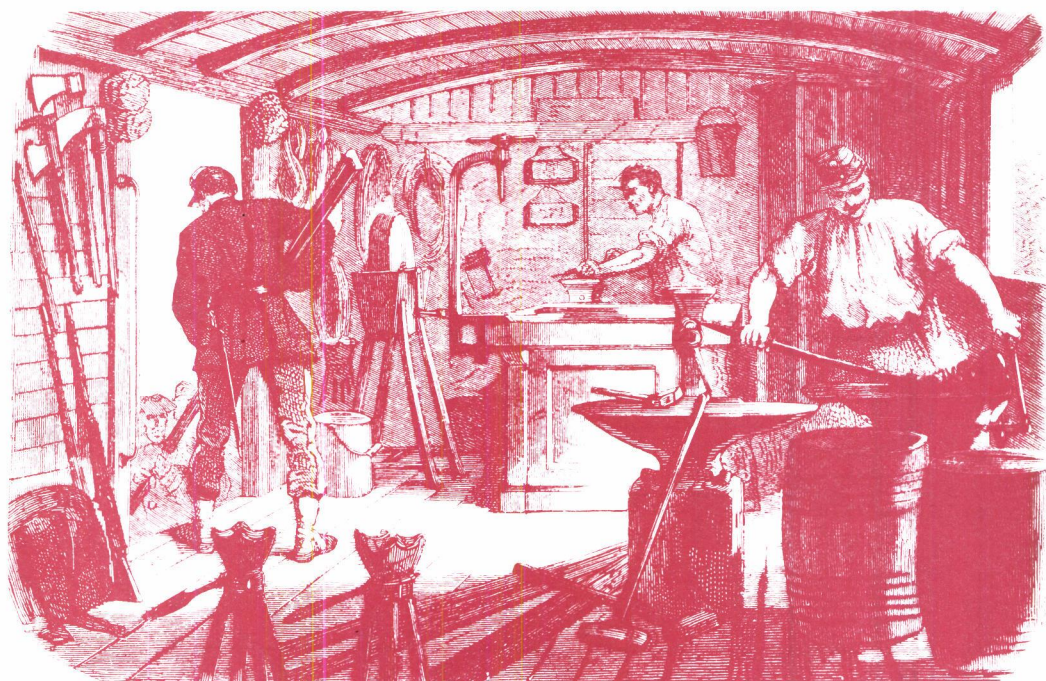
FINANSIERINGSLÄGET PÅ 1970-TALET – JÄMFÖRELSE MELLAN APL OCH FÖPL

Det kan här vara på sin plats att presentera en kort tidsserie över pensionsutgiftens, premieintäktens och fondens utveckling. Beloppen i tabellen utgör årliga nominella värden.

Tabell 1. Pensionsutgift, premieintäkt och fond inom grundskyddet, milj. mk, för FöPL och APL på 1970-talet.

	FöPL				
	1971	1973	1975	1977	1979*)
Pensionsutgift	19,1	63,2	134,2	287,6	404,2
Premieintäkt	72,4	80,0	142,4	250,2	285,0
Fond	100,8	157,6	181,7	161,9	76,9
			APL		
Pensionsutgift	275,3	506,7	930,1	1825,8	2593,0
Premieintäkt	577,9	1210,2	2030,9	3911,5	4733,3
Fond	2777,5	4304,6	7270,8	11699,2	17013,1

★) Statens andel av FöPL-pensionsutgiften uppgick år 1979 till 141,5 milj. mk.

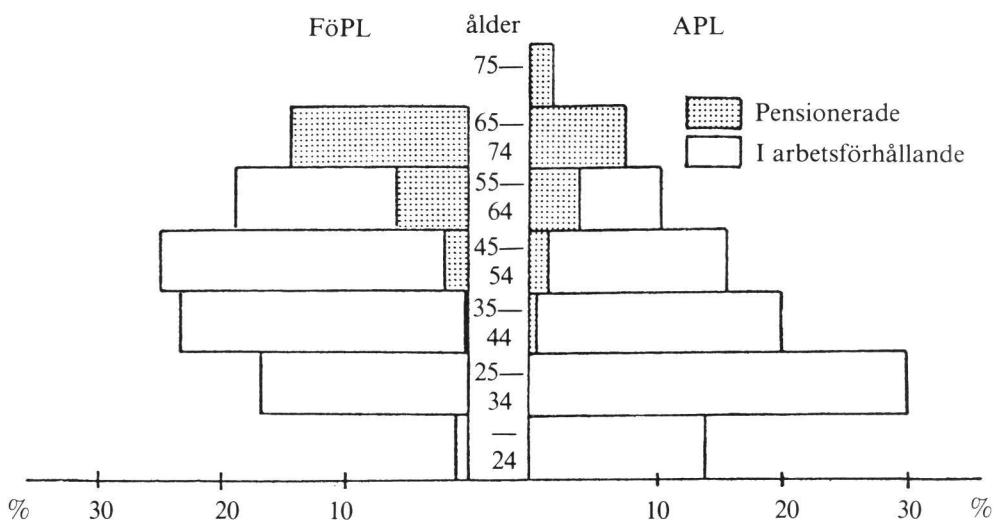

År 1976 var premieintäkten och pensionsutgiften ungefär lika stora inom FöPL-försäkringen men efter det har premieintäkten hela tiden varit mindre än pensionsutgiften och FöPL-fonden har därför börjat krympa ihop.

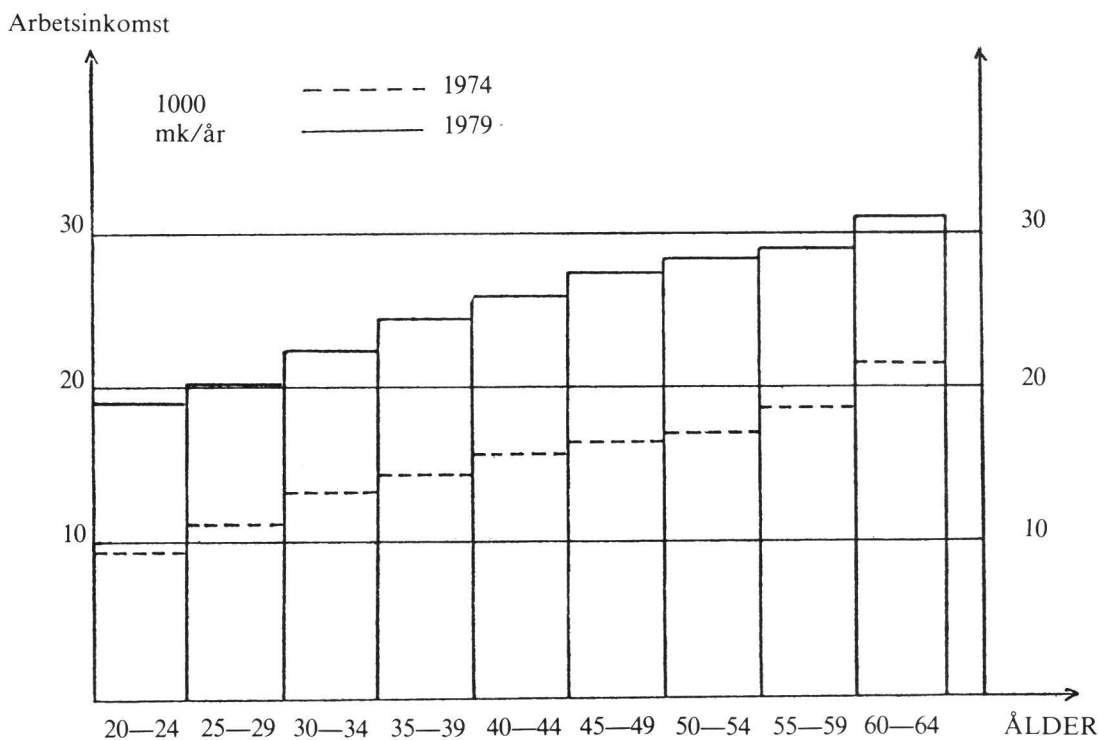
Inom APL-försäkringen har premieintäkten däremot hela tiden varit större än pensionsutgiften och där har fonden ökat i jämn takt.

Varför är det då så, trots att FöPL-premien enligt lagen är lika stor som den genomsnittliga

Figur 1. Procentfördelningar för APL- och FöPL-kretsarna 31. 12. 1979 enligt åldern. Fördelningarna inkluderar både de aktiva och pensionstagarna.

Figur 2. De FöPL-försäkrades arbetsinkomst enligt åldern under åren 1974 och 1979, 1000 mk/år.

försäkringspremien enligt APL-minimivillkoren är i procent av lönerna?

Här nedan presenteras vissa av de faktorer som lett till den ovan beskrivna utvecklingen.

FÖRETAGARKÅRENS ÅLDERSSTRUKTUR

Vid utgången av år 1979 var företagarnas medelålder 43 år, medan medelåldern för de APL-försäkrade var 36 år. Medelåldern ger dock endast en vink om hur landet ligger till, och det kan därför vara skäl att presentera en något mera exakt fördelning.

Även om fördelningarna gäller år 1979, har de för de aktivas del haft ungefär samma utseende under hela lagarnas giltighetstid.

Av fördelningarnas form följer, att den tid för vilken försäkringspremie betalas är betydligt kortare inom FöPL-försäkringen än inom APL-försäkringen och vidare att det finns relativt sett mera företagarpensionstagare än APL-pensionstagare. Medan ålders- och invalidpensionstagarna år 1972 utgjorde 10 % av de försäkrade inom såväl APL- som FöPL-försäkringen, var motsvarande siffra år 1979 19 % för APL och hela 30 % för FöPL.

ÅLDER – LÖNEFÖRDELNINGAR

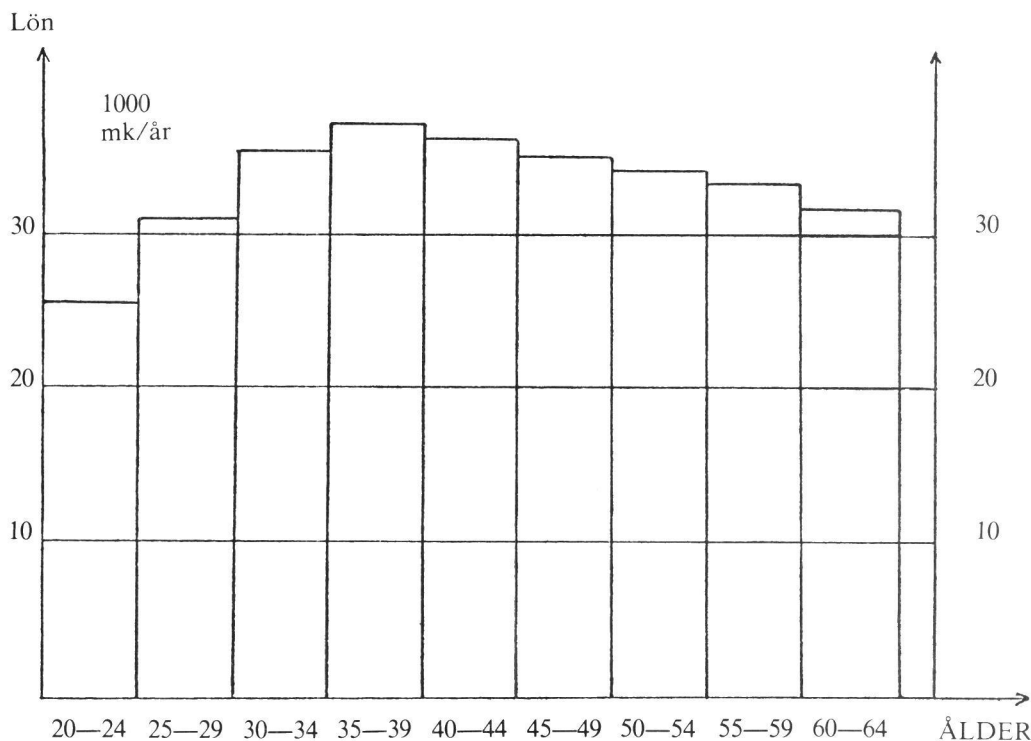
Finansieringsläget påverkas även av hur arbetsinkomsten eller lönen är relaterad till åldern. Detta förhållande belyses i figurerna 2 och 3.

Arbetsinkomsfördelningen i figur 2 motsvarar inte helt den faktiska fördelningen, eftersom det här är fråga om en indexkorrigerad begynnelseinkomstfördelning, men fördelningarnas form är i alla fall tillräckligt klar: företagarna får sin högsta arbetsinkomst nära pensionsåldern.

Här är det att märka, att fördelningarna inte i och för sig säger någonting om en individs löne- eller arbetsinkomstutveckling, eftersom de hänför sig till vissa tvärsnittstidpunkter. Deras betydelse för premieintäkten och pensionsutgiften är emellertid uppenbar. En jämförelse mellan figurerna 2 och 3 ger vid handen att APL-lönerna är som störst i åldersklassen 35—39 år, medan FöPL-arbetsinkomsterna är som störst i åldersklassen 60—64 år.

En arbetsinkomstfördelning av det ovan beskrivna slaget är betungande för FöPL-finansieringen därför att från lagens ikraftträdande förflutit så pass kort tid; på längre sikt torde fördelningen sakna betydelse.

Figur 3. De APL-försäkrades lön enligt åldern.

PREMIENIVÅN

När FöPL stiftades ansågs det skäligt att företagarna inte skulle behöva betala ett högre pris för sitt pensionsskydd än arbetstagarna och därför bestämdes det att FöPL-premien skulle vara av samma storlek som försäkringspremien enligt APL-minimivillkoren är i procent av lönerna.

Inom APL-systemet fonderas pensionerna enligt rådande lönenivå och indextillägg etc. kommer med i premierna allt efter som pensionerna utbetalas. Då pensionsutgiften inom APL-försäkringen på grund av de försäkrades åldersstruktur tillsvidare är låg i förhållande till lönesumman, är premienivån egentligen för låg för att tillämpas inom FöPL-systemet, eftersom där till följd av åldersstrukturen finns relativt sett mera pensionstagare.

Inom APL-systemet har försäkringspremien matematiskt bestämts så, att den är högre för de äldre åldersklasserna än för de yngre. Så har varit fallet hela den tid APL funnits till. FöPL-premien återigen är oberoende av åldern. På grund av åldersstrukturen inom FöPL-systemet kommer FöPL-premien därför att vara underdimensionerad. Man kände rätt väl till företagarnas åldersstruktur och ålderslönefördelning redan då FöPL stiftades. FöPL-premien dimensionerades alltså ursprungligen så, att man redan vid lagens stiftande kunde räkna ut att systemet i något skede måste få understöd från allmänna medel (10 § 2 mom. FöPL).

Vidare är det att märka, att företagarnas premie är graderad enligt arbetsinkomsten så, att företagarna först vid en arbetsinkomst på över 27 000 mk/år behöver betala full premie och för en arbetsinkomst på mindre än 10 000 mk/år betalar bara 40 % av den fulla premien. Detta är en faktor som ytterligare sänker den från förut underdimensionerade försäkringspremien.

I nedanstående uppställning jämförs de genomsnittliga premieprocenterna inom APL- och FöPL-systemen, varvid premiesänkningen inom det senare systemet beaktats.

Tabell 2. Genomsnittlig APL- och FöPL-försäkringspremie för vissa år.

	1977	1978	1979	1980
APL	12,0	10,0	11,7	13,3
FöPL	10,8	10,8	10,8	11,6

Endast år 1978 var APL-premien lägre än FöPL-premien, och till och med då är det endast skenbart, ty en del av APL-premien framskötts året i fråga av inkomstpolitiska skäl till en senare tidpunkt.

FÖRETAGARPENSIONENS NIVÅ

Lagen om pension för företagare har från första början innehållit ett stadgande om pensionens miniminivå, medan motsvarande stadgande infördes i APL först 6½ år efter lagens stiftande. En nivåhöjning av pensionerna företogs som känt 1. 7. 1975, dvs. 5½ år efter FöPL:s och 13 år efter APL:s ikraftträdande. Det betyder alltså att FöPL från början hade en högre nivå och dessutom verkställdes i ett snabbare tempo än APL.

Det är även skäl att jämföra de genomsnittliga APL- och FöPL-grundskyddspensionerna sinsemellan.

Tabell 3. De genomsnittliga APL- och FöPL-grundskyddspensionerna mk/mån 30. 6. 1980.

	Ålders- pension	Invalid- pension	Familje- pension	Grund- skyddspen- sionerna sammans- lagt
APL	907	1 067	743	928
FöPL	1 144	1 000	666	1 008

Alla grundskyddspensioners medelvärde är högre inom FöPL-systemet än inom APL-systemet, men tabellen visar ett intressant drag hos FöPL-pensionerna: FöPL-invalidpensionerna är i genomsnitt 144 mk/mån mindre än ålderspensionerna, ett förhållande som är unikt för FöPL-systemet. Det visar klart och tydligt, att företagarnas arbetsinkomst vid yngre ålder har varit och fortfarande är mindre än arbetsinkomsten nära pensionsåldern.

Den ovan gjorda granskningen av medelvärden är visserligen grov, men den ger trots det en klar bild av trenden. Om man gjorde granskningen t.ex. enbart på basen av könet, skulle det visa sig, att männens APL-pension är högre än männens FöPL-pension. Det är enbart FöPL-pensionstagarnas exceptionella könsfördelning som höjer totalmedelvärdet för FöPL till en högre nivå än APL-värdet.

De fyra ovan uppräknade faktorerna bidrog alla till att staten måste börja delta i finansieringen av företagarpensionerna tidigare än man räknat med.

OM PENSIONS- OCH PREMIENIVÅN OCH PENSIONS- OCH PREMIEBETAL- NINGSTIDEN I EXEMPELFALLET

Ovan konstaterades redan att medelåldern för de FöPL-försäkrade år 1979 var 43 år medan medelåldern för de APL-försäkrade var 36 år. På basen av dessa siffror kan två intressanta iakttagelser göras: en företagare i 43 års åldern kommer i medeltal att uppbära ålders- och invalidpension i 12,2 års tid och aktiv kommer han att vara omkring 17 år, medan återigen en arbetstagare i 36 års åldern visserligen kommer att uppbära ålders- och invalidpension för lika lång tid som företagaren, dvs. ca 12,2 år, men däremot kommer att vara aktiv i ungefär 23,2 års tid.

För kvinnorna är motsvarande pensionstid vid 43 års åldern ungefär 19,7 år och aktivtiden 18,7 år och vid 36 års åldern 19,8 respektive 25,2 år.

Pensionsförmånerna inom FöPL- och APL-systemen står dock på ungefär samma nivå såväl i mark som i relation till lönen eller arbetsinkomsten. Den tid, för vilken försäkringspremie betalas, är däremot betydligt kortare inom FöPL-systemet än inom APL-systemet.

Hurdant är då en 43-årig företagares pensionsskydd? Förutsatt att företagarkerksamheten har pågått hela den tid lagen varit i kraft kommer företagarens pension att utgöra 46,5 % av arbetsinkomsten och denna pension kommer alltså som ovan sades att betalas ut i ungefär 12,2 års tid.

Den ovan avsedda företagaren kommer att ha betalat försäkringspremie i 27 års tid, och

denna premie kommer med alla prognoser medräknade att utgöra i genomsnitt ca 15 %/år av arbetsinkomsten utjämnat på hela den 27 år långa tiden. Om på försäkringspremien räknas en ränta av samma storlek som APL-indexförhöjningen, skulle den penningssumma som för 12,2 års tid utbetalas i form av pension i detta fall vara nästan 1,5 gånger så stor som beloppet av de erlagda försäkringspremierna.

HUR SER FRAMTIDEN DÅ UT?

Alla arbetspensionssystem inom den privata sektorn i vårt land har ett verkställighetsskede — det gäller även FöPL — då förmånerna ännu inte är fullt utbildade.

Företagarpensionernas nivå i procent av arbetsinkomsten kommer sålunda först efter år 1994 att överstiga den då rådande miniminivån (37 %). Vidare har det förutspåtts, att de försäkrade företagarnas antal skulle sjunka ytterligare något, vilket inte nödvändigtvis behöver betyda att statens andel fortsätter att stiga, eftersom det även är att vänta att premien enligt APL-minimivillkoren kommer att stiga.

Statens andel av kostnaderna för FöPL-pensionsutgiften uppgår för närvarande till ungefär en tredjedel, och beroende på premienivån och de FöPL-försäkrades antalsmässiga utveckling är det möjligt att denna andel förblir oförändrad eller till och med att den kommer att sjunka.

JUHANI KOLEHMAINEN

Beräkningsgrundsräntan och dess betydelse

Inom försäkringsverksamheten får ett bolag ofta genom försäkringspremierna in pengar för kommande ersättningar. Bolaget låter dock inte dessa pengar ligga oräntabla i väntan på framtida utbetalningar utan placerar dem på ett lönande sätt.

När försäkringspremiens storlek skall fastställas beaktas intäkterna av investeringsverksamheten på förhand som en faktor som minskar premierna. I detta sammanhang begagnar man sig av en beräkningsgrundsränta. Med beräkningsgrundsränta menas en räntefaktor, enligt vilken ett försäkringsbolag betalar ränta på de för framtida ersättningar reserverade medel som bolaget förfogar över. Beräkningsgrundsräntan motsvarar således på sätt och vis den depositionsränta som bankerna betalar till sina sparare. Försäkringspremierna fastslås då så, att de tillsammans med ränteintäkten enligt beräkningsgrundsräntan räcker till för ersättningarnas erläggande.

Om ett bolags ränteintäkt är större än beräkningsgrundsräntan, får försäkringstagarna tillbaka den överskjutande delen i form av premienedsättningar eller extra förmåner. Sådana förmåner är bl.a. indextilläggen.

Om ränteintäkten blir alltför liten, får bolaget betalningssvårigheter och kan inte svara för sina ersättningsförpliktelser. Beräkningsgrundsräntan måste därför fastställas så att man inte under den tid en försäkring är gällande råkar i en situation, där ränteintäkten skulle vara mindre än beräkningsgrundsräntan och de försäkrade förmånerna skulle riskeras.

ARBETSPENSIONSFÖRSÄKRINGEN

Inom arbetspensionsförsäkringen har räntan i princip samma funktion som relaterats ovan. Arbetspension intjänar man medan man arbetar. Pensionen utgör en del av ersättningen för arbetet dvs. av lönen. Utbetalningen därav har emellertid skjutits fram till en senare tidsperiod — pensionstiden.

I sin egenskap av dellön eller därmed jämförbar utgiftspost utgör arbetspensionen en produktionskostnad, som bör påföras den produktion, inom vilken den pensionsgrundande arbetsinsatsen gjorts. Det betyder i praktiken att försäkringspremier bör uppbäras allt efter som pensionsrätt uppkommer. Eftersom det förekommer en betydande tidsdifferens mellan pen-

sionerna och de avgifter som uppbärs för dem, måste avgifterna deponeras eller fonderas i pensionsanstalten för pensioner som utfaller senare. Under depositions tiden investerar pensionsanstalterna medlen på ett inbringande sätt och betalar en med beräkningsgrundsräntan förenlig ränta på pensionsdepositionerna, vilket bidrar till att minska behovet av försäkringspremier.

BERÄKNINGSGRUNDSRÄNTANS NIVÅ

Beräkningsgrundsräntans nivå beror dels på den uppskattade intäkten av investeringsverksamheten och dels på den ifrågasvarande försäkringsverksamhetens karaktär. Inom frivillig försäkringsverksamhet, i synnerhet när det gäller långsiktiga liv- och pensionsförsäkringar, måste beräkningsgrundsräntan fastställas försiktigt så att den allmänna räntenivån inte ens under exceptionella förhållanden understiger den och gör försäkringarna förlustbringande.

Inom de obligatoriska försäkringsformerna är situationen en annan. Räntan kan ligga närmare den allmänna ränrenivån, emedan det, om grunderna är otillräckliga — i det här fallet, om ränteintäkten blir mindre än väntat — är möjligt att höja försäkringspremierna.

I enlighet härmed har inom arbetspensionsförsäkringen ända från början tillämpats en beräkningsgrundsränta, som är högre än motsvarande ränta inom den frivilliga försäkringsverksamheten. Kännbar blev skillnaden år 1971, då beräkningsgrundsräntan inom arbetspensionsförsäkringen höjdes till ungefär samma nivå som den allmänna räntefoten. Med denna förhöjning finansierades en del av det dåvarande premiehöjningsbehovet.

Tekniskt skedde detta med ett finurligt nytänkande så, att man vid de försäkringstekniska långsiktscalkylerna och vid pensionsansvarets bestämmande fortfarande tillämpar en försiktig lägre ränta och sedan använder skillnaden mellan denna lägre ränta och beräkningsgrundsräntan för finansiering av indextillägg och sålunda som en nedsättning av de aktuella försäkringspremierna.

Inom arbetspensionsförsäkringen är beräkningsgrundsräntan beroende av intäkterna av pensionsanstaltens fria investeringsverksamhet. Som utgångspunkt har man intäkten av hela

investeringsverksamheten. Denna är lägre än den genomsnittliga räntenivån för låneverksamheten. En del av arbetspensionsmedlen är nämligen placerade i fastigheter, närmast i bostäder, i fråga om vilka intäkten inte i dagens läge uppnår samma nivå som räntorna på lån. Pensionsanstalterna måste dessutom, då pensionsutbetalningarna blivit större, reservera en del av sitt kapital för upprätthållande av betalningsberedskapen, vilket likaså bidrar till att minska den totala kapitalavkastningen.

ÅTERLÅNINGSRÄNTAN

Syftet med återlåningen är att se till att de fonderade medlen på ett så effektivt sätt som möjligt förs tillbaka till det ekonomiska livet, dvs. till de företag som betalar pensionsavgifter, och att sålunda stöda företagets utveckling på sikt.

Vid återlåningen tillämpas beräkningsgrundsrentan. Här är det skäl att framhålla, att beräkningsgrundsrentan inte är beroende av återlåningsrentan utan att det tvärtom är återlåningsrentan som bestäms i enlighet med räntefoten för beräkningsgrundsrentan.

Om man vid återlåningen skulle tillämpa en ränta som är högre än beräkningsgrundsrentan, skulle man bli tvungen att återbördä övverrentan till försäkringstagarna i efterskott. Det beror på att det just är beräkningsgrundsrentan som bestämmer beloppet av den ränteutäkt som skall användas för försäkringsskyddet.

En höjning av beräkningsgrundsrentan till räntenivån inom återlåningen är återigen inte möjlig av den anledningen, att detta skulle leda till förluster inom den övriga investeringsverksamheten, dvs. för kontantbetalarnas del. Förlustens storlek skulle var olika stor i olika pensionsanstalter beroende på i vilken mån försäkringstagarna begagnat sig av möjligheten till återlåning och hur de övriga medel, som utgör täckning för pensionsskyddet, har placerats. Förlusten borde då kompenseras genom höjda premier, dvs. man borde ta tillbaka vad som vunnits genom den höjda räntan. En premiehöjning skulle dessutom även betyda höjda avgifter för återlånarna. Detta vore oskäligt, emedan dessa skulle finansiera motsvarande del av pensionsskyddet med en redan förhöjd ränta. Återlånarnas extra betalning borde således återbördas i efterskott i likhet med den ovannämnda, utöver beräkningsgrundsrentan gående ränteutäkten.

Beräkningsgrundsrentan kan således åtminstone inte på rationella grunder höjas med tillhjälp av återlåningsrentan. Om man gjorde det, skulle det endast resultera i kostnadsökande penningtransaktioner fram och tillbaka, vilket vore negativt också med tanke på pensionsskyddets finansiering.

Beräkningsgrundsrentan är endast beroende av intäkten av den egentliga investeringsverksamheten. Denna intäkt är något olika i olika pensionsanstalter. Vid beräkningsgrundsrentans bestämmande måste man se till att den inte blir större än att alla pensionsanstalter kan räkna med en minst lika stor intäkt. Räntan bör dessutom vara lika stor inom hela arbetspensionssektorn. Annars blir försäkringspremiens nivå olika stor inom olika sektorer, vilket måste anses som ett strukturellt fel inom en lagstadgad pensionsförsäkring.

SAMMANFATTNING

Intäkten av investeringsverksamhet — närmast räntan — utgör för pensionssystemet en viktig inkomst, som är ägnad att sänka pensionsförsäkringsavgifterna och jämna ut kostnadsbördan. Den utgör dock endast en delfaktor i pensionsskyddets finansiering, och dess nivå och förändringar är starkt beroende såväl av den allmänna räntefoten som av pensionssystemfinansieringens totala struktur.

Det har sagts att man genom att höja beräkningsgrundsrentan kunde minska höjningarna av premienivån på ett kännbart sätt. Såsom ovan konstaterades har denna möjlighet redan utnyttjats nästan till fullo i början av 1970-talet, då beräkningsgrundsrentan inom arbetspensionssystemet höjdes till en nivå som på ett ungefär motsvarande den allmänna räntenivån. Senare har beräkningsgrundsrentan också ändrats vid väsentliga ändringar av den allmänna räntefoten. Just nu motsvarar beräkningsgrundsrentan rätt exakt den intäkt som pensionsanstalterna får av sina investeringar. En liten ändring av beräkningsgrundsrentan har en ännu mindre inverkan på försäkringspremien men är däremot av avgörande betydelse för det praktiska arbetet vid pensionsanstalterna och också vid många företag. Därför är det viktigt att räntenivån är stabil. Om den yttre räntefoten undergår väsentliga förändringar, kan och bör ofta en motsvarande ändring göras i fråga om beräkningsgrundsrentan. Ändringen reflekteras härvid även i försäkringspremierna, som då måste ändras i motsatt riktning.

Återlåningen av betalningar har ibland likställts med underlåtenhet att betala premier. Ett sådant synsätt är i grunden oriktigt. Ett företag, som får ett återlån, hjälper tvärtom i likhet med alla andra företag, som begagnar sig av arbetspensionskrediter, till att finansiera arbetspensionsskyddet inte endast med försäkringsavgifter utan även med räntorna på sina lån, och de bidrar således till att minska behovet av avgiftshöjningar.

Arbetspensioneringens ansvarsfördelning

Om pensionsantalernas deltagande i utgifterna för pensioner stadgas i 12 § lagen om pension för arbetstagare, 9 § lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och 10 § lagen om pension för företagare. Enligt dessa stadganden

- indelas APL- och KAPL-pensionerna i två delar, av vilka den ena direkt bekostas av pensionsanstalten själv och den andra bekostas av APL- och KAPL-pensionsanstalterna gemensamt,
- ansvarar FöPL-pensionsanstalterna gemensamt för FöPL-pensionerna och
- ansvarar Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt för LFöPL-pensionerna.

Ansvarsfördelningsklareringen eller utjämningen i fråga om de pensioner som bekostas gemensamt sköts av Pensionsskyddscentralen, som ber pensionsanstalterna om de uppgifter som behövs för ändamålet.

I arbetspensionsanslagarna förutsatt verksamhet bedrivs av åtta försäkringsbolag, 12 pensionskassor, 98 pensionsstiftelser, Arbetspensionskassan och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. En arbetstagare kan under sina arbetsår vara försäkrad i flera olika pensionsanstalter.

Utjämningsystemet har gjort det möjligt att införa principen om sista pensionsanstalt, som går ut på att den pensionsanstalt, där en arbetstagare senast varit försäkrad, fastställer pensionen för alla arbetsförhållanden, som lyder under arbetspensionslagarna, eller för alla företagperioder och betalar ut hela arbetspensionen.

I samband med utjämningen uppbär pensionsanstalten sedan de eventuella delar som andra pensionsanstalter skall bekosta.

Enligt 17 a § förordningen om pension för

företagare erlägger staten sin andel av de FöPL-pensioner, som bekostas gemensamt, före den 1 juli följande år. Därför sker klarläggandet av ansvarsfördelningen för FöPL-pensionernas del från och med år 1978 vid den tidigare tidpunkt än för de övriga pensionerna, alltså före den 1 juli. Staten deltog första gången i FöPL-pensionskostnaderna år 1979, och det av staten betalde uppgick då till 141,5 miljoner mark.

Ansvarsfördelningen i fråga om andra pensioner, som bekostas gemensamt, sker före slutet av oktober följande år.

I följande tabell anges fördelningen av 1979 års pensionsutgift på pensioner som bekostas gemensamt och pensioner som en bestämd pensionsanstalt ansvarar för.

För de APL- och KAPL-pensioner, som pensionsanstalterna bekostar gemensamt, uppbärs av pensionsanstalterna en betalning, som står i proportion till respektive pensionsanstalts premieintäkt och delvis även till ansvarsskulden.

För de gemensamt bekostade FöPL-pensionerna svarar de pensionsanstalter, som bedriver FöPL-verksamhet, gemensamt. Om FöPL-försäkringspremierna inte räcker till, betalar staten resten.

År 1978 sänktes APL- och KAPL-försäkringspremierna med en procent, och då uppstod en ansvarsbrist motsvarande en procent av 1978 års lönesumma.

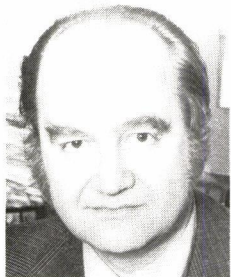
Ansvarsbristen uppgick till sammanlagt 420,9 miljoner mark och den amorteras med 0,2 procent om året under åren 1979—1983.

En liknande ansvarsbrist på en halv procent uppstod år 1979 och den amorteras under åren 1980—1982.

Amorteringen av ansvarsbristen sker i samband med ansvarsfördelningen. Som amorteringsunderlag används lönesumman för amorteringsåret, som räknas så, att alla pensionsanstalter amorterar ansvarsbristen i samma proportion.

År 1979 amorterades 15,4 procent av den ansvarsbrist som uppstått under år 1978.

Pensionsslåg	Bekostas gemensamt	På en pensionsanstalts ansvar	Sammanlagt
APL-KAPL-ålderspensioner	1419 180 368,20	21 614 759,01	1440 795 127,21
Invalidpensioner	549 014 011,40	765 879 124,88	1314 893 136,28
Arbetslöshetspensioner	49 795 103,43	—	49 795 103,43
Familjepensioner	307 790 750,06	131 767 095,64	439 557 845,70
Tilläggs-pensioner	93 322 096,50	68 163 735,05	161 485 831,55
FöPL-pensioner	391 208 175,28	386 068 147,49	777 276 322,77
LFöPL-pensioner	2810 310 504,87	1373 492 862,07	4183 803 366,94

ESKO PROKKOLA

Om växelverkan mellan befolkningsutvecklingen, den ekonomiska utvecklingen och den sociala tryggheten

Försäkringsmatematikerna i olika delar av världen samlas vart fjärde år till internationell aktuarietkongress. Den senaste kongressen hölls 19-26. 6. 80 i Schweiz. Under de första kongressdagarna arbetade man i Zürich, men kongressen avslutades i Lausanne. Relationerna mellan befolkningsutvecklingen, det ekonomiska livet och den sociala tryggheten var kanske inte enligt alla deltagares mening det mest givande ämnet. Det starkaste intrycket gjorde måhända William S. Jewells (USA) sammanfattning av matematiska mallar inom försäkringsverksamheten. Även om de matematiska mallarna och metoderna är viktiga för en matematiker, är det inte omöjligt att ovannämnda växelverkan av många olika orsaker är ännu viktigare, men ämnet är mycket svårbedömt och det är både svårt och tidskrävande att få fram forskningsresultat med praktisk betydelse.

Det i rubriken nämnda ämnet är synnerligen mångfasetterat. Vi har ett stort system som innehåller en mängd faktorer och korrelationer av olika slag. Det lämpligaste sättet att närma sig problemet är kanske att tillgripa allmänna systemteoretiska eller cybernetiska medel i stil med vad Jewell gjort vid sina utredningar rörande matematiska modeller. Det gäller alltså att se saken ur många olika synvinklar. Och det betyder att det behövs samarbete mellan experter på olika områden och ett tvärvetenskapligt kunnande. Matematikerna borde ta lärdom av ekonomisterna och de har kanske i sin tur någonting

att lära av försäkringsmatematikerna, såsom en aktuarie framhöll i sitt föredrag.

FONDERANDE SYSTEM KONTRA FÖRDELNINGSSYSTEM

Under socialförsäkringens inledande tider var det ingen som ifrågasatte det fonderande socialförsäkringssystemet. Senare har många socialförsäkringssystem, som ursprungligen varit fonderande, "av praktiska skäl" ombildats till fördelningssystem. Det kunde vara synnerligen lärorikt att veta exakt varför så varit fallet. Valet mellan ett fonderande system och ett fördelningssystem förefaller ofta att vara en principfråga eller rent av en ideologisk fråga.

Försäkringsmatematikerna i olika länder får i praktiken hand om system, som är renodlat fonderande eller renodlade fördelningssystem eller också ett mellanting mellan dessa. De har inte för vana att klandra sina "egna" system på internationella fora. Mellan raderna och av deras ordval framgår dock ofta vad som kan betecknas som deras innersta tankar i denna fråga. En avgift i ett fonderande system kallas alltså "fair premium" (rättvis avgift). Beräkningsgrunden för en sådan avgift kallas "sound basis" (sund grund). Fördelningssystemet benämns ofta "pay-as-you-go"-system. Benämningen ligger inte långt från tanken "visst betalar vi, om vi kan".

Robert J. Myers (USA) hade undersökt fördelningssystemets utveckling med tillhjälp av en teoretisk modell. Han konstaterade, att pensionsskyd-

det enligt ett fördelningssystem kan fungera utmärkt under några årtionden. I ett senare skede uppstår emellertid en situation, där man blir tvungen att uppbära större avgift för unga personer som kommer med i systemet än en rättvis avgift för deras pensionsförmåner skulle förutsätta. Tilläggsfinansieringsbehovet måste då tillgodose genom en beskattning, som det inte är möjligt att dölja. Han konstaterade även till slut att valet av fonderingssystem samtidigt innebär ansvar för att pensionsförmånerna inte höjs till en nivå, som landets ekonomi inte i ett senare skede kan klara av.

Härav kan man dra slutsatsen: när man beslutar om allmänna pensionsförmåner och deras nivå inom ett pensionssystem, måste man känna till priset på dessa förmåner, den s.k. fair premium. Man måste också veta hur man skall fondera enligt sunda grunder. Härefter inställer sig frågan om ansvaret: utgör kännedomen om priset en tillräcklig garanti för att beslutsfattarna skall känna sitt ansvar? Hur är det möjligt att uppbära en verklig rättvis avgift, om avgiften skall bestämmas av politikerna?

INGEN SKULLE FÅ DISKRIMINERAS PÅ BASEN AV KÖN ELLER ÅLDER

Det förekommer även en viss växelverkan mellan lagstiftningen och den sociala tryggheten. Som ett exempel kan här nämnas, att försöken att bekämpa diskriminering av vissa människokategorier i USA har fått betydelse för den sociala tryggheten. Ett pensionssystem får inte

diskriminera någon av åldersskäl. Om den obligatoriska pensionsåldern är låg, är det uppenbart att gamla arbetstagare blir förtryckta. Därför skulle ingen få tvingas att gå i pension vid en lägre åldern än exempelvis 70 år. I många tjänster hos förbundsstaten har överhuvudtaget ingen obligatorisk pensionsålder fastställts. Å andra sidan har man emellertid i USA annars också diskuterat en höjning av pensionsåldern. C. L. Trowbridge nämner som orsaker härtill dels den sjunkande nativiteten och mortaliteten och dels olika ekonomiska faktorer, närmast inflationen. Han tror, att den för tillfället normala pensionsåldern 65 år i framtiden kommer att höjas med några år

I USA skulle man inte heller få diskriminera någon på basen av hans kön. Det håller på att leda till att man t.ex. vid utbetalningen av ålderspension inte skulle få beakta att kvinnorna enligt statistiken har en lägre mortalitet än männen.

OM SJUK- OCH INVALIDITETSFÖRSÄK- RINGENS KOSTNADER

Mortaliteten är på nedgång i hela världen. Det leder givetvis till att kostnaderna för ålderspensioner ökar. Men samtidigt har även kostnaderna inom sjuk- och invaliditetsförsäkringen ökat. Man har kunnat peka på flera olika förklaringar till denna utveckling:

Ett fall av arbetsoförmåga är ingen exakt definierbar händelse. Antalet fall av arbetsoförmåga förefaller att vara beroende av t.ex. det ekonomiska läget.

När antalet arbetsplatser minskar under en depression, ökar antalet arbetsoförmåga samtidigt.

K. H. Wolff (Österrike), som höll ett allmänt anförande om ämnet, gav följande utvecklingsschema: när sjukförsäkringen utvecklas och sjukersättningarna blir bättre, förbättras befolkningens hälsotillstånd, vilket i sin tur leder till förändringar i åldersstrukturen. Den återstående livstiden blir i medeltal längre. Som en följd härav finns det allt flera gamla människor som behöver allt längre och allt effektivare vård. Detta leder till att kostnaderna för hälsovården ökar ytterligare.

ÄR DET MÖJLIGT ATT PÅVERKA BEFOLKNINGENS ÅLDERSSTRUKTUR?

Försöken att påverka åldersstrukturen ger resultat mycket långsamt, om de överhuvudtaget ger några resultat. Ibland kan bristen på befolkning i aktiv ålder avhjälpas genom import av främmande arbetskraft till landet. Detta leder emellertid till nya problem inom bland annat den sociala tryggheten. Att höja nativiteten är inte lätt, och man vet alltför litet om den exakta effekten av olika åtgärder. T.ex. i Frankrike tror man att de stora familjeunderstöden efter andra världskriget bidrog till att höja nativiteten, men i Österrike gick nativiteten ned på 1970-talet trots de stora understöd som då utbetalades. Till detta kan vi tillägga, att inte heller de s.k. stora åldersklasserna i vårt eget land torde kunna förklaras av några familjepolitiska åtgärder.

OLIKA SYNVINKLAR

Befolkningsutvecklingen och det ekonomiska livets och den sociala trygghetens utveckling kan ha varit mycket olika i olika länder. T.ex. i Irland har befolkningen på etthundra år decimerats till ungefär hälften. Numera har utvecklingen tagit en annan riktning, befolkningen ökar och den förvärvsarbetande befolkningens relativa andel har varit synnerligen stabil. Det är dock mycket svårt och osäkert att förutspå någonting om befolkningsutvecklingen i Irland, emedan flyttningsrörelsen alltid har haft stor effekt på denna utveckling i landet.

I Zaire tror man, att man med familjepolitiska åtgärder, bl.a. genom födelsekontroll, skall kunna rå bot på en allmänt förekommande anemisjukdom. Man tror också att sjukvårdskostnaderna härigenom skall kunna nedbringas med upp till 20%. Erfarenheterna i andra länder ger emellertid inte stöd för en sådan tanke. Också vi i Finland har fått göra den erfarenheten att man efter utrotandet av en allmän folksjukdom stått inför nya sjukvårdsuppgifter, och att kostnaderna inte har minskat.

En jämförelse mellan olika länders forskningsresultat kan vara svår. Även om synvinklarna har varit vitt skilda är det emellertid viktigt att man gör sammanställningar. Härigenom kan man avslöja utvecklingstendenser, som annars hade varit omöjliga att upptäcka.

PETRI JÄÄSKINEN

Om begreppet ledande ställning i olika bolagsformer

Regeringen har avlåtit en proposition till riksdagen, som går ut på en ändring av 2 § 3 mom. i lagen om pension för arbetstagare (APL). Denna artikel gäller dagens läge. Vi kommer senare att återkomma till den aktuella reformen.

Som utgångspunkt för en granskning av begreppet ledande ställning bör man ta 2 § 3 mom. i lagen om pension för arbetstagare, enligt vilket såsom stående i arbetsförhållande även bör anses aktiebolagsfunktionär i ledande ställning och person i ledande ställning i annat företag eller annan sammanslutning, dock inte sådan funktionär i ledande ställning i aktiebolag, som antingen ensam eller tillsammans med medlemmar av sin familj äger mer än hälften av bolagets aktiekapital, ej heller sådan person i ledande ställning i annat företag eller annan sammanslutning, som bör anses ha motsvarande bestämmanderätt i företaget eller sammanslutningen.

Om en person är i ledande ställning eller inte är av avgörande betydelse när man skall bedöma om han omfattas av en pensionslag eller inte. Begreppet ledande ställning infördes i APL först 22. 11. 1963 och kan inte tillämpas i fråga om tidigare tid (se FD:s utslag nr

2719/76 } 1187/76
3053/76 }

När man i fråga om ett enskilt företag skall avgöra om en person omfattas av en viss pensionslag bör man förutom frågan om ledande ställning beakta dels arbetandet inom företaget och dels ägandeförhållandena. Även den som äger över hälften av ett aktiebolags aktiekapital kan lyda under APL, om han inte är en funktionär i ledande ställning. Om en person har en ledande ställning eller inte avgörs in casu t.ex. genom att beakta huruvida vederbörande hör till bolagets förvaltningsorgan (medlemskap i styrelsen, namnteckningsrätt etc). Ofta blir man också tvungen att fatta standpunkt i frågan vad som menas med familjemedlem, vilket jag skall återkomma till senare. Jag skall nu försöka belysa frågan om ledande ställning i olika slags bolag med hjälp av några exempel.

DET ÖPPNA BOLAGET

Lagen innehåller bara ett fåtal — och även dessa rätt bristfälliga — stadganden om öppna bolag, nämligen stadgandena i handelsbankens 15 ka-

pitel, varför det ofta blir fråga om tolkning i sammanhanget. Dessutom vill jag framhålla att varje enskilt fall måste avgöras individuellt, och att det sunda förnuftet ofta är den bästa vägledaren.

PSC:s utlåtande 14. 5. 1980. En far bildade tillsammans med tre söner ett öppet bolag, där de enligt bolagsavtalet var jämbördiga. Företaget transporterar jord med jordtransporttraktor vid vägarbeten. Hur borde sönernas pensionskydd ordnas? Enligt PSC:s utlåtande skulle sönerna försäkras i enlighet med lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL).

Pudelns kärna ligger här i definitionen av begreppet familjemedlem. Detta begrepp har inte definierats i lagen om pension för företagare (FöPL). Därför har man vid begreppets tolkning utgått ifrån vad som förstås med begreppet i annan lagstiftning, som står nära FöPL, och hur det definierats i sådan närstående lagstiftning. Tolkningen blir då likadan som enligt APL. I praktiken är det att märka att bestämmanderätten i öppna bolag mäts på basen av aktieandelarna.

En familjemedlem är en person, som stadigvarande lever i företagarens hushåll och är släkt med honom eller hans make i direkt uppstigande eller nedstigande led eller är adoptivbarn eller adoptivförälder till honom eller make till någon här avsedd person. Bröder anses således inte sinsemellan såsom i lagen avsedda familjemedlemmar, även om de skulle ha gemensamt hushåll. Därför kan brödernas bolagsandelar i det här avsedda fallet inte läggas ihop, och de har därför inte heller någon av dem sådan bestämmanderätt i bolaget som avses ovan. I förhållande till fadern är sönerna emellertid i lagen avsedda familjemedlemmar, varför sönernas andel kan läggas ihop med faderns vid bedömningen av faderns försäkringsskyldighet, och en tillämpning av FöPL på fadern är sålunda möjlig, förutsatt att de övriga förutsättningarna för tillämpning av lagen är uppfyllda.

EXEMPELFALL

Exempel 1. En man, som är verkställande direktör, hans hustru och en utomstående person äger var och en 1/3 av aktierna i ett öppet bolag, där

hustrun inte arbetar. Eftersom makarna gemensamt äger mera än hälften av bolaget, bör mannen anses ha i lagen avsedd bestämmanderätt, varför han omfattas av FöPL.

Exempel 2. Delägarna A och B äger bägge 50 % av ett bolag. B är bolagets verkställande direktör och A arbetar i bolaget. Eftersom ingendera har aktiemajoritet, bör de bägge enligt lagen anses stå i arbetsförhållande.

Exempel 3. En man arbetar som verkställande direktör och hans hustru som administrativ direktör i ett bolag. Bägge äger 50 % av bolaget. Makarna har hemskillnad. Bägge bör anses ha ledande ställning och lyder alltså under FöPL. När hemskillnaden enligt en laga kraft vunnit dom övergått i äktenskapsskillnad, blir APL tillämplig på bägge makarna. När frågan om ledande ställning skall avgöras bör man komma ihåg att det inte alltid är beteckningarna som avgör i praktiken. Det gäller att klarlägga det faktiska förhållandet. Detta emedan beteckningarna kan variera till sitt innehåll och företagets storlek dessutom också är av betydelse.

KOMMANDITBOLAGET

Ett kommanditbolag har två olika slags bolagsmän, dels sådana som har ett personligt ansvar och som representerar bolaget utåt och i regel sköter bolagets angelägenheter på samma sätt som bolagsmännen i ett öppet bolag och dels de s.k. kommanditärerna, som endast placerar ett visst kapital i bolaget och som har rätt till en vinstandel och inte är personligt ansvariga för bolagets skulder.

Exempel 4. En far är verkställande direktör i ett bolag och hans son, som inte har samma hushåll som fadern, arbetar i bolaget. Bägge äger 50 % av bolaget och är ansvariga bolagsmän. Modern arbetar som kommanditär i bolaget. Fadern och sonen kan ingendera lyda under FöPL, emedan de har skilt hushåll. Ingendera har i 2 § 3 mom. APL avsedd bestämmanderätt.

Här är det att märka, att en kommanditär aldrig kan lyda under FöPL även om han skulle äga t.ex. 80 % av ett bolag, emedan den faktiska bestämmanderätten i kommanditbolag alltid tillkommer de ansvariga bolagsmännen. Vid bedömningen av frågan om ledande ställning granskas endast de ansvariga bolagsmännens andelar eller insatser.

AKTIEBOLAGET

Ett aktiebolag är ett från ägarna fristående, självständigt rättssubjekt, en s.k. juridisk person, som kan vara föremål för rättigheter och skyldigheter. Aktiebolaget bildar en från ägarna, dvs. aktionärerna, fristående förmögenskrets.

Bolaget svarar ensamt med sin egen förmögenhet för bolagsförpliktelserna.

Exempel 5. En man är verkställande direktör i ett aktiebolag och äger 10 % av aktierna. Hans hustru äger 50 % av bolagets aktier och arbetar som kontorist i företaget. Hon är inte medlem av bolagets styrelse och har inte namnteckningsrätt. En utomstående person, som äger 40 % av bolagets aktier, arbetar likaså i bolaget. Frågan om ledande ställning måste här besvaras positivt för mannen, som sålunda lyder under FöPL, eftersom han tillsammans med sin fru äger över hälften av bolagets aktier.

Exempel 6. En man är verkställande direktör i ett aktiebolag men han äger inte en enda aktie i bolaget. Hans hustru äger 90 % av aktierna och arbetar som kassa i bolaget. Hon har inte rätt att teckna bolagets firma och är inte heller medlem av bolagets styrelse. En utomstående person arbetar i bolaget och äger 10 % av aktierna. Mannen kan inte lyda under FöPL, då han inte "tillsammans med medlemmar av sin familj äger mer än hälften av bolagets aktiekapital". En s.k. nollägare kan med andra ord inte lyda under FöPL. Hustrun omfattas av APL, emedan hon inte är i ledande ställning. (Se FD:s utslag 11060/77/76.)

Exempel 7. en syster och en bror äger vardera 50 % av aktierna i ett bolag. De arbetar bägge i företaget och har gemensamt hushåll. Ingendera av dem kan anses vara i ledande ställning, emedan syskon inte anses bilda i lagen avsedd familj även om de har gemensamt hushåll. Vad frågan dotterbolag — moderbolag beträffar hänvisar jag till försäkringsdomstolens utslag nr 2719/76 } /1187,
3053/76 }

som beskrevs i nr 3/78 av denna tidskrift.

Till slut vill jag konstatera, att uttrycket "motsvarande bestämmanderätt" i 2 § 3 mom. APL i allmänhet endast avser äganderätt. I enskilda fall kan undantag dock göras. Som exempel kan här nämnas en bilskola, som utgör ett öppet bolag och där huvudaktionären inte deltar i körundervisningen och knappast kan köra bil själv.

Det skulle då kännas naturligt, att han inte skulle försäkras enligt FöPL även om han skulle uppfylla villkoren enligt ovannämnda citat.

Man blir rätt ofta i praktiken tvungen att avgöra om en suppleant i styrelsen för ett aktiebolag intar en i lagen avsedd ledande ställning. Huvudregeln är här den att han inte gör det, men om han fortgående deltar i beslutsfattandet torde det kunna anses att han har en ledande ställning.

Arbetskollektivavtalens sociala förmåner år 1979

De riksomfattande arbetskollektivavtalen berörde år 1979 omkring 1.4 miljoner löntagare, dvs. omkring 80 % av samtliga löntagare i landet (enligt statistikcentralens arbetskraftsfrågan fanns det år 1979 i genomsnitt 1.8 miljoner löntagare i landet); av dessa var drygt 500 000 anställda inom den offentliga sektorn och knappa 900 000 inom den privata sektorn. Omkring 86 % av befolkningen i aktiv ålder i landet är fackligt organiserade.

Inom den privata sektorn fanns det år 1979 omkring 240 riksomfattande avtal mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. De anställda inom den offentliga sektorn berörs av allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal. År 1979 fanns det 190 avtal, som berörde personalen vid statliga ämbetsverk och inrättningar. Till följd av de riksomfattande arbetskollektivavtalens allmänna giltighet bestäms även förmånerna för de löntagare, som står utanför avtalen, till stor del i enlighet med de av arbetsgivarnas centralorganisationer accepterade avtalen.

Arbetskollektivavtalen innehåller inte endast bestämmelser om utbetalningen av lön, semester, arbetstidens längd o.a.dyl. utan även bestämmelser om en hel mängd sociala förmåner av olika slag. En del av de sociala förmånerna är lagstadgade, såsom sjuktidslönen, förlossningsledigheten, de lagstadgade hälsokontrollerna, vinterledigheten och studieledigheten, men i arbetskollektivavtalen nämns också ett antal orsaker till kortvarig, tillfällig frånvaro arbetet, som ger rätt till ersättning för inkomstbortfall.

Vad de lagstadgade förmånerna beträffar har arbetsgivarnas centralorganisationer kommit överens om vissa allmänt tillämpade regler, och dessa gäller också en hel del orsaker till kort, tillfällig frånvaro. Det betyder att arbetskollektivavtalens bestämmelser om sociala förmåner är rätt enhetliga trots det stora antalet förmåner. Här är det dock att märka att nästan en tredjedel av alla löntagare och hälften av löntagarna inom den privata sektorn berördes av avtal, enligt vilka arbetsgivaren inte betalade lön för tiden för förlossningsledighet.

Arbetskollektivavtalens sociala förmåner är i allmänhet bundna vid arbetsförhållandets längd. För att en förmån skall utgå bör ett arbetsförhållande ha varat en viss tid, en tid som

kan variera från en månad till 10 år. Avtalen tillämpas enligt lagen på alla arbetstagare oberoende av om de hör till en arbetstagarorganisation i branschen eller inte. Arbetskollektivavtalens bestämmelser kan dock begränsas så att de endast gäller ordinarie arbetstagare. Då regleras de tillfälliga arbetstagarnas förmåner av lagen om arbetsavtal.

REFORMER ÅR 1979

De mest betydande reformerna år 1979 i fråga om arbetskollektivavtalens sociala förmåner var en förlängning av perioden för utbetalning av sjuktidslön inom den privata arbetsmarknadssektorn och i statens tjänste- och arbetskollektivavtal samt en förlängning av den i sjukförsäkringslagen förutsatta förlossningsledigheten till 210 vardagar räknat från 1. 3. 1979.

Drygt fyra femtedelar av avtalen gällde för ett år framåt. Av löntagarna inom den privata sektorn berördes 78 % av avtal, som trätt i kraft år 1979. Ungefär 10 % av löntagarna inom den privata sektorn omfattades av avtal, som trätt i kraft år 1979 och som ingåtts för 2—3 år och sålunda varat ännu efter 29. 2. 1980; av dessa var två tredjedelar löntagare som omfattades av AFC:s funktionärsavtal. Tre fjärdedelar av de löntagare, som berördes av affärsarbetsgivarnas centralorganisations avtal, omfattades av tvååriga avtal, som trätt i kraft år 1977 och skulle gå ut 29. 2. 1980; i avtalen för ungefär en femtedel av dem hade år 1979 genom ett protokoll införts en ändring som syftade till en förlängning av perioden för utgivande av ersättning för sjuktid.

Alla löntagarförmåner framgår inte av arbetskollektivavtalen. Inom en del branscher och på vissa arbetsplatser finns det dessutom sociala reglementen, som stipulerar om förmåner. De i arbetskollektivavtalen nämnda förmånerna utgör emellertid de viktigaste av löntagarnas sociala förmåner.

Här nedan granskas de sociala förmånerna i de arbetskollektivavtal, som var i kraft år 1979, och antalet löntagare, som hade rätt till de ifrågavarande förmånerna.

SJUKTIDSLÖN

Angående arbetstagares rätt till sjuktidslön

stadgas i arbetsavtalslagens 28 §. Enligt lagen förpliktas arbetsgivarna att till arbetstagare, vilkas arbetsförhållande fortgått i minst en månads tid, betala lön för den tid, efter vars utgång arbetstagarna enligt sjukförsäkringslagen har rätt till dagpenning.

En arbetstagare, vars arbetsförhållande fortgått minst en månad eller vars arbetsförhållande är stadigvarande, tillförsäkras i nästan alla avtal vid arbetsoförmåga, som orsakats av sjukdom, fulla löneförmåner för längre tid än den i lagen förutsatta ersättningsperioden. Enligt lagen om arbetsavtal får från sjuktidslön avdras för samma tid utgående dagpenning eller därmed jämförbar ersättning, som utbetalas på grund av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen eller av arbetsgivaren helt eller delvis bekostad annan försäkring.

Arbetskollektivavtalen innehåller föreskrifter om hur arbetsoförmåga skall bevisas samt bestämmelser om grunderna för förvägrande av sjuktidslön. Till förutsättningarna för utgivande av sjuktidslön hör att arbetstagaren inte har förorsakat sin arbetsoförmåga med avsikt.

ERSÄTTNINGSPERIODERNAS LÄNGD

Enligt den reform som genomfördes år 1979 var de vanligaste ersättningsperioderna vid sjukfrånvaro beroende på hur länge arbetsförhållandet hade varat före arbetsoförmågan följande: ett arbetsförhållande som varat minst en månad gav rätt till sjuktidslön för de arbetsdagar, som ingick i en 21 dagars period, ett arbetsförhållande som varat i fem års tid gav rätt till ersättning för arbetsdagarna i en 28 dagars period och ett arbetsförhållande som varat 10 år gav rätt till ersättning för arbetsdagarna i en 35 dagars period. *)

När man granskar ersättningsperiodernas längd får man inte glömma att dessa perioder ibland definieras på olika sätt och att utbetalningen av sjuktidslön kan vara begränsad på olika sätt. Till arbetstagarna inom den privata sektorn och till statens arbetstagare i arbetsavtalsförhållande betalas sjuktidslön utan hänsyn till regeln om 35 dagars ersättningsperiod i samband med

varje sjukdomsfall för arbetsdagarna i en i avtalet nämnd tidsperiod. Till den del som överstider 28 dagar har ersättningen begränsats så att ersättning endast betalas en gång per kalenderår. Begränsningen gäller nästan alla de ifrågakörande löntagarna.

Den privata sektorns arbetstagar- och funktionärsavtal var år 1979 något olika vad ersättningsperiodernas längd beträffar. Skillnaden var speciellt stor i fråga om AFC-avtalen, om vilka gäller att 1/5 av de berörda löntagarna är funktionärer.

I avtalen inom den offentliga sektorn bestäms det särskilt om betalande av ersättning vid arbetsoförmåga, som är en följd av olycksfall i arbetet, yrkessjukdom eller våld som utövats mot arbetstagare med anledning av hans arbetsuppgifter. Vid sådan arbetsoförmåga utbetalas full lön för en period som kan vara mellan 60 och 360 dagar lång.

FÖRLOSSNINGSLEDIGHET

Enligt arbetsavtalslagens bestämmelser om ledighet vid barnsbörd beviljas kvinnlig arbetstagare på ansökan förlossningsledighet för den tid, till vilken den moderskapspenning som enligt sjukförsäkringslagen tillkommer henne anses hänföra sig. Från och med 1. 3. 1979 utbetalas moderskapspenning för 210 vardagar, av vilka 24 hänför sig till tiden närmast före förlossningen. En andel av moderskapspenningen, som motsvarar betalningen för 12 vardagar, kan med moderns samtycke utbetalas till barnets far, som har rätt att efter barnets födelse få ledighet utan lön för att sköta barnet. Modern får i detta fall moderskapspenning för 198 vardagar.

Enligt lagen om arbetsavtal är arbetsgivare inte skyldig att betala lön för tiden för barnsbördsledighet. Om en arbetstagare är förhindrad att arbeta under annan tid än tiden för förlossningsledigheten på grund av en sjukdom, som sammanhänger med graviditeten eller förlossningen, har hon enligt lagen om arbetsavtal rätt till sjuktidslön.

Nästan alla löntagare har möjlighet att få oavlönad ledighet som fortsättning på den lagstadgade förlossningsledigheten. Oavlönad ledighet ges inom den offentliga sektorn för sex månader och inom den privata sektorn så, att förloss-

* Motsvarande ersättningsperioder i affärsfolkets avtal är 3, 4 och 5 veckor.

ningsledigheten blir allt som allt 12 månader lång. Ledig tid utöver den lagstadgade förlossningsledigheten brukar i allmänhet inte jämföras med tid i arbete när det gäller att bestämma förmåner som är bundna vid arbetsförhållandets längd.

I centralorganisationernas allmänna avtal om grunderna för uppsägning och permittering ingår bestämmelser om arbetstagares uppsägningskydd under tiden för graviditet och förlossningsledighet. Enligt avtalet får arbetsgivare inte säga upp en arbetstagares avtal under tiden av barnbördsledighet, som avses i lagen om arbetsavtal, eller under tiden för en genom arbetsavtal eller mellan arbetsgivaren och arbetstagaren annars överenskommen förlossningsledighet av högst 12 månader, och inte heller, efter att ha fått veta att en arbetstagare är gravid, säga upp hennes avtal så att det upphör vid tidpunkten för förlossningsledighetens begynnande eller under denna ledighet. Om en arbetsgivare inte visar att det finns en annan orsak till uppsägning, anses en uppsägning i sådana fall bero på arbetstagarens graviditet.

Ca 70 % av samtliga löntagare omfattades år 1979 av avtal, som gav rätt till förlossningsledighet med lön. Sådan rätt hade alla anställda inom den offentliga sektorn och hälften av löntagarna inom den privata sektorn.

ADOPTIONSLEDIGHET

Kvinnlig arbetstagare har enligt lagen om arbetsavtal rätt till en mot förlossningsledigheten svarande ledighet under den tid, för vilken till henne med stöd av sjukförsäkringslagen utbetalas moderskapspenning då hon tar hand om ett barn under två år i syfte att adoptera barnet. Moderskapspenning utbetalas för varje vardag tills 162 vardagar förflutit från barnets födelse, likväl minst för 72 vardagar. För att moderskapspenning skall utbetalas bör arbetstagaren stanna hemma från arbetet för att sköta barnet.

Av löntagarna inom den privata sektorn berördes en tredjedel av sådana avtal, som gav rätt till avlönad adoptionsledighet under en tid som varierade mellan 6 veckor och 3 månader.

LAGSTADGADE HÄLSOKONTROLLER

Arbetsgivare skall ge arbetstagare ersättning för

en tid motsvarande de ordinarie arbetstimmarna när arbetstagaren gått miste om arbetsinkomst på grund av lagstadgade hälsokontroller under den tid ett arbetsförhållande varar.

Om en arbetstagare måste resa till annan ort för ovan avsedda undersökningar eller om han förordnas att genomgå efterundersökning på annan ort, skall arbetsgivaren även utbetala ersättning för resekostnaderna och dagtraktamente i enlighet med bestämmelserna i vederbörande arbetskollektivavtal.

ANDRA UNDERSÖKNINGAR OCH VÅRDÅTGÄRDER

Av de arbetstagare, som omfattas av AFC-avtalen, måste 42 % (23 % av samtliga löntagare inom den privata sektorn) genomgå i avtalet nämnd nyanställningskontroll. Om en undersökning utgör förutsättning för att ett arbetsförhållande skall uppstå eller fortsätta, skall arbetsgivaren enligt avtalet utge ersättning för kostnaderna för undersökningen och för eventuellt inkomstbortfall.

Kommunernas månads- och timavlönade arbetstagare förpliktas i arbetskollektivavtalet att genomgå nödigbefunnen läkarundersökning på arbetsgivarens bekostnad, Inkomstbortfall till följd av en första undersökning och eventuella fortsatta undersökningar ersätts. Om en undersökning sker på arbetstagarens fritid, får han ersättning såsom för motsvarande tid i arbete.

Statens arbetstagare i arbetsavtalsförhållande får ersättning för kostnaderna för läkarvård. Ersättning utges även för fysikalisk behandling samt för behandling i samband med akut tandsjukdom.

Omkring 15 % av löntagarna inom den privata sektorn omfattades av avtal, enligt vilka arbetsgivaren ger ersättning för kostnaderna för andra än lagstadgade läkarundersökningar och för inkomstbortfall med anledning av sådana undersökningar.

ERSÄTTANDE AV INKOMSTBORTFALL P. G. A. LÄKARUNDERSÖKNINGAR OCH VÅRDÅTGÄRDER

Enligt avtalen inom den privata sektorn utges ersättning för inkomstbortfall vid följande slags läkarundersökningar och vårdåtgärder. (Mot-

svarande ersättningar förekommer inte i avtalen inom den offentliga sektorn.) En förutsättning för att ersättning skall utgå inom den privata sektorn är, att det inte varit möjligt att få tid för undersökningen eller vårdåtgärden utanför arbetstiden.

Av löntagarna inom den privata sektorn får 95 % ersättning för inkomstbortfall på grund av läkarundersökning, som varit nödvändig för konstaterande av sjukdom, samt till sådan undersökning ansluten, läkarordinerad laboratorie- och röntgenundersökning. Läkarbesöket eller vårdåtgärderna får då inte förorsaka onödiga arbetstidsförluster. Enligt centralorganisationernas tillämpningsdirektiv gäller arbetsgivares ersättningsskyldighet endast läkarundersökningar som varit nödiga för konstaterande av sjukdom och bestämmande av behandling. För tiden för åtgärder, som kan hänföras till hälsovården, utbetalas ersättning inte.

Omkring två tredjedelar av löntagarna inom den privata sektorn omfattas av avtal, enligt vilka en gravid arbetstagarer får ersättning för inkomstbortfall på grund av läkarundersökning som behövs för anskaffande av intyg för ansökan om moderskapspenning enligt sjukför-säkringslagen.

Fyra femtedelar av löntagarna inom den privata sektorn får ersättning för inkomstbortfall på grund av behandling av akut tandsjukdom. Sjukdomen bör då ha krävt behandling samma dag eller under samma arbetsskift som den yppat sig.

Omkring 6 % av löntagarna inom den privata sektorn får dessutom ersättning för inkomstbortfall på grund av någon annan undersökning eller vårdåtgärd.

KORT TILLFÄLLIG FRÅNVARO

Både den privata och den offentliga sektorns avtal innehåller bestämmelser om kort och tillfällig frånvaro av olika orsaker, som ger rätt till ersättning för inkomstbortfall. Det gäller t.ex. när barn under 10 år plötsligt blir sjuka, när en annan familjemedlem plötsligt blir sjuk eller dör, vid nära anhörigs begravning, vederbörandes egen 50- och 60-årsdag, vederbörandes egen bröllopsdag, av värnpliktstjänstgöring förutsatt uppbådsdag, deltagande i övningar i re-

servern samt samhälleliga förtroendeuppdrag. Andelen arbetstagarer, som har rätt till de här nämnda förmånerna, varierar mellan 30 och 90 %.

Alla löntagare inom den offentliga sektorn och fem sjättedelar av löntagarna inom den privata sektorn får ersättning för inkomstbortfall i enlighet med bestämmelserna rörande sjuktidslön, om de blir tvungna att stanna hemma från arbetet på grund av att ett barn under 10 år plötsligt blir sjukt för att ordna vård för barnet eller själva vårda barnet.

För frånvaro på grund av familjemedlems plötsliga insjuknande utges ersättning till var fjärde löntagare; sådan ersättning utbetalas till alla statsanställda och till nästan alla funktionärer som berörs av AFC-avtalen. Frånvaron får i allmänhet inte överstiga en dag.

En dryg tredjedel av alla löntagare har rätt till avlönad frånvaro vid ett dödsfall inom familjen och tre fjärdedelar får en avlönad fridag i samband med nära anhörigs begravning. En dryg femtedel av löntagarna inom den privata sektorn har möjlighet att få en extra fridag med lön för resa till begravning.

Knappa fem sjättedelar av alla löntagare får ledigt med lön om deras egen 50- eller 60-årsdag infaller på en arbetstag. för sådan ledighet krävs i nästan alla avtal att arbetsförhållandet har varat en viss tid, som varierar mellan en månad och 10 år.

Över två tredjedelar av alla löntagare får ledigt med lön på sin egen bröllopsdag.

Ersättning för inkomstbortfall för uppbådsdag enligt värnpliktslagen utges enligt avtal, som omfattar 60 % av alla löntagare; för den privata sektorn är andelen 70 %.

För tiden för repetitionsövningar i reserven kunde ersättning utges till fyra femtedelar av alla löntagare.

Inkomstbortfall på grund av handhavande av samhälleliga förtroendeuppdrag ersätts enligt avtal, som omfattar 60 % av alla löntagare; inom den privata sektorn var andelen närmare 80 %.

VINTERSEMESTER, STUDIELEDIGHET OCH ARBETSMARKNADSUTBILDNING

Arbetstagarerna har enligt semesterlagen rätt att i semester få två dagar för varje full kvalifika-

tionsmånad. Semestern bör ges under tiden 2. 5.—30. 9. Från och med 1. 4. 1979 får arbetstagar, vars arbetsförhållande vid kvalifikationsårets slut fortgått i minst 7 års tid, 2,5 vardagars semester per kvalifikationsmånad. Från och med 1. 4. 1980 ges 2,5 dagars semester på basen av fem års tjänstgöring och från och med 1. 4. 1982 på basen av tre års tjänstgöring. Den del av en semester, som överstiger fyra veckor, får arbetsgivaren utan hänsyn till semesterlagens stadganden, ge utanför semesterperioden.

Enligt lagen om studieledighet har arbetstagar, vars arbetsförhållande i huvudsak till en och samma arbetsgivare varat minst ett år, rätt till oavlönad studieledighet för i lagen fastslagna undervisning eller utbildning i högst 9 månaders tid under en tid av tre år i en och samma arbetsgivares tjänst.

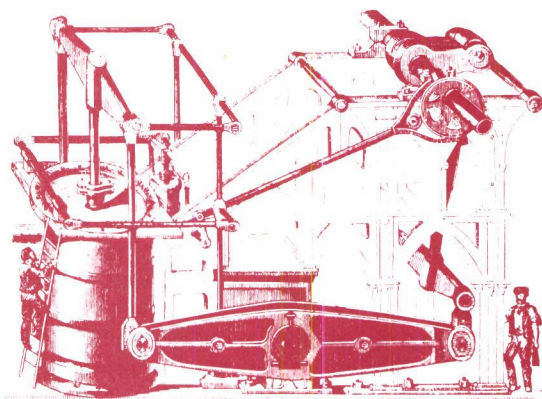
Ett av centralorganisationerna undertecknat avtal om utbildningsverksamhet innehåller bestämmelser om ersättande av inkomstbortfall och kostnader när en arbetstagar deltar i vidareutbildning, fortbildning eller omskolning, som ansluter sig till hans yrke, eller sådan utbildning i anslutning till arbetarskyddet eller förtroendemannaverksamheten, som förutsätts i centralorganisationernas samarbetsavtal. I det ovan nämnda avtalet om utbildningsverksamhet ingår dessutom även bestämmelser om arbetstagers rätt att utan att hans arbetsförhållande

Artikeln baserar sig på en av social- och hälsovårdsministeriets forskningsavdelning publicerad utredning rörande de sociala förmånerna i 1979 års arbetskollektivavtal. Social- och hälsovårdsministeriets forskningsavdelning, publikationer 3/1980.

TABELL. Fördelning enligt olika arbetsgivarorganisationer av de kollektivavtalsbundna löntagarna år 1979

Arbetsgivarorganisationer	Av avtalen omfattade löntagare antal	%
Löntagare totalt	1 407 719	100,0
Den privata sektorn	858 373	61,0
Den offentliga sektorn	549 346 ¹⁾	39,0
Arbetsgivarernas i Finland		
Centralförbund	598 552	42,6
— arbetsavtal	480 619	
— funktionärsavtal	117 933	
Affärsarbetsgivarernas		
Centralförbund	221 137	15,7
Landbygdens Arbetsgivarförbund	12 300	0,9
Kollektivavtalsförbundet	5 000	0,3
Utanför arbetsgivarernas centralorganisationer stående	21 384	1,5
Statens Arbetsmarknadsverk	190 000	13,5
Privata statsbidragsinrättningar	25 000	1,8
Kommunala avtalsdelegationen	320 000	22,7
Kyrkans avtalsdelegationen	14 346	1,0

¹⁾ Innefattar även dem som är anställda hos privata institutioner med statsunderstöd.

MARKKU RUOHONEN

Centralförbundet för Socialskydd r.f. – målinriktat samarbete

Det primära syftet med verksamheten vid Centralförbundet för socialskydd är att utveckla den sociala tryggheten. Speciellt stor uppmärksamhet ägnar man åt möjligheterna att förbättra den relativa ställningen för dem som har det sämst ställt i vårt samhälle och åt att förebygga sociala problem. Förbundets verksamhet relateras här nedan av förbundets verksamhetsledare Markku Ruohonen.

Centralförbundet för socialskydd grundades år 1917 i ett åldringshem i Lempäälä. Grundarna var tjänstemän inom den kommunala fattigvården, och den nyttillkomna organisationen var avsedd att fungera som en föreningslänk på riksplanet för dem. En central ställning i verksamheten intog strävandena att öka tjänstemännens yrkesskicklighet och utveckla arbetet genom utbildning inom det egna området.

Under årtiondet närmast före krigen inrättades ett antal föreningar på landskapsnivå, som sedermera har utvecklats till de nuvarande regionala socialskyddsföreningarna. I detta skede kom även de förtroendevalda inom det kommunala socialväsendet med i verksamheten. Efter krigen avskildes den fackliga rörelsen till en särskild organisation och förbundet blev en rent ideell organisation på det sociala området. Sitt nuvarande namn fick förbundet år 1972. I samma sammanhang utsträcktes förbundets verksamhetsområde till att täcka hela den sociala tryggheten.

MEDLEMMAR

Förbundets medlemmar består för närvarande av 163 kommuner, 51 riksförbund, 6 fackliga föreningar och 16 regionala socialskyddsföreningar. Medlemskåren företräder hela det vida fältet för social trygghet. Centralförbundet kan i själva verket sägas vara den enda organisation, vars verksamhetsområde täcker hela den sociala tryggheten. Förbundet har framför allt karaktär av en samsarbetsorganisation.

Förbundets verksamhet kan allmänt sett indelas i två olika delar: produktion av service av olika slag för medlemmarna och attitydskapningsverksamhet.

Under de senaste åren har man ägnat speciell uppmärksamhet åt den senare verksamhetsformen. Det bästa exemplet på denna verksamhet är den rapport om riktlinjerna för utvecklandet av den sociala tryggheten på 1980-talet, som färdigställdes i maj detta år. I rapporten gör man ett försök att skapa en helhetsbild av de mest angelägna problemen inom området för social trygghet och kommer med förslag till utbyggnad av den sociala tryggheten. Huvudvikten i rapporten är lagd på utkomstskyddet och behovet att förenehliga de splittrade grunderna för detta skydd, de arbetslösas sociala trygghet, barnfamiljernas ställning och behovet att utveckla den kommunala socialservicen i synnerhet inom områdena för åldringsvård och barndagvård.

Rapporten ger en god grund för beredningen av utlåtanden och initiativtagande. Samtidigt kan det tänkas att rapporten in-

nebär en precisering av förbundets förhållandevis ospecificerade verksamhetsidé. Programmet ger ett konkret och aktuellt innehåll åt förbundets verksamhet.

UTBILDNING

De riksomfattande och regionala socialskyddsdagarna och de varje vår återkommande diskussionsdagarna för socialledningen är säkerligen den del av förbundets verksamhet som syns mest utåt. Allmänna socialskydds dagar - på riksnivå anordnas vartannat år. Nästa gång kommer dessa dagar att hållas den 6—8 augusti 1981 i Jyväskylä. Till tema för dagarna har förbundets styrelse valt "Den sociala tryggheten och livsmiljön". Utom dessa evenemang, som är avsedda för förhållandevis stora målgrupper, anordnar förbundet ett stort tal mindre utbildningsmöten. Inom ramen för denna utbildning vill man ge organisationernas, kommunernas och statens arbetstagare och förtroendevalda möjlighet att öka sin yrkesskicklighet. Utbildningsverksamheten för förtroendevalda har alltid ägnats stor uppmärksamhet inom förbundet. Nästa vår kommer man t.ex. tillsammans med de regionala socialskyddsföreningarna att anordna utbildning, som är avsedd för nya förtroendevalda. De senaste åren har man börjat fästa allt större avseende vid organisationernas funktionärer och deras utbildning. I denna utbildningsverksamhet har man samarbetat med Socialhälsoorganisationernas samsarbetsförening SAR r.f. En systematisk

facklig påbyggnadsutbildning saknas dock fortfarande inom det sociala området. Här förefaller förbundet att ha sin viktigaste uppgift under de närmaste åren.

Vid sidan av den praktiska utbildningsverksamheten har man ägnat ett stort intresse åt frågan om grund- och vidareutbildningens utvecklande. Förbundet har deltagit i flera initiativ och framställningar rörande utbildningens utvecklande. Med speciellt stort intresse har man följt med reformen gällande mellanstadietutbildningen. Förbundet har tillsammans med myndigheter och fackorganisationer på området anordnat diskussions- och informationsmöten, vid vilka utbildningsfrågor ventilerats. Just nu följer man noga med vad som besluts om socialarbetarnas kompetenskrav i samband med stiftandet av en förvaltningslag för socialvården och hur den förordning som kommer att ges i anslutning till den nya lagen formuleras.

PUBLICERINGS- VERKSAMHET

Förbundet har även haft en omfattande publiceringsverksamhet. De mest kända alstren är troligtvis förbundets socialskyddskalender och socialrådet Osmo Toivolas bok "Sosiaaliturvan pääpiirteet", som nyligen kommit ut i en åttonde upplaga. Dessutom har man årligen gett ut 2—4 böcker, vilkas främsta syfte varit att betjuna utbildningen på området och den fackliga vidareutbildningen. Trots förbundets och många andra organisationers

ansträngningar råder det emellertid fortfarande brist på facklitteratur inom området för social trygghet.

INTERNATIONELLA KONTAKTER

Finlands ICSW-delegation är inhyst i förbundets utrymnen, därifrån den sköter kontakterna med Socialpolitiska världsrådet (International Council on Social Welfare). Till denna världsorganisation hör omkring 80 nationella kommissioner. Världsorganisationen anordnar kongresser och seminarier. Genom dess förmedling är det möjligt att upprätthålla kontakt med många olika länder och följa med den pågående socialpolitiska debatten. ICSW:s Europaområde anordnar nästa sommar ett möte i Rennes i Frankrike med temat "De handikappades beaktande vid den socialpolitiska planeringen".

Under de senaste åren har man även ägnat ökad uppmärksamhet åt möjligheterna att förbättra kontakten mellan forskare och arbetstagare på området för social trygghet. I förbundets forskningskommission är såväl arbetstagarna som forskarna representerade. För förbättrande av dessa kontakter har man anordnat gemensamma seminarier. För närvarande håller förbundets forskningskommission på med en utredning av möjligheterna att utveckla spridningen av aktuella forskningsresultat. Arbetstagarna inom området finner det ofta svårt att i det strida informationsflödet plocka ut de forskningsrön, som är viktiga och intressanta med tanke på vederbörandes eget arbete.

ETT OMFATTANDE VERKSAMHETSFÄLT

Vid centralförbundets kansli arbetar för närvarande tio personer. Verksamhetsfältet är omfattande och de knappa resurserna måste på ett smidigt sätt styras så att de för tillfället angelägnaste frågorna kan klarläggas. En fortgående utbildnings-, informations-, forsknings- och förslagsverksamhet, som skulle täcka hela området för social trygghet, är inte möjlig. Förbundets beslutande organ måste ständigt avväga vilka frågor som bör prioriteras.

Nästa år är ett generalförsamlingsår för förbundet. Vid den generalförsamling, som hålls nästa sommar, kommer förbundet att utses fullmäktige för fyra år framåt och samtidigt kommer man att besluta om riktlinjerna för den kommande verksamheten.

AULI SULIN

LPA skickar ut sina avgörare i ladugårdarna och på åkrarna

"Väckning före klockan sex och ut i ladugården. Helena valde ut ett par speciellt snälla kor för att jag skulle få öva mig i att använda mjölkkningsmaskinen."

"Ladugårdstaket skulle repareras. Höet skulle vändas på höängen. Kålrötterna skulle gallras i trädgården."

"På eftermiddagen klättrade vi med Ero upp till AIV-tornet. Sommarens tredje och sista ensilering var som bäst på gång. Vår uppgift var att breda ut ensilaget jämnt i tornet."

"På en kort tid fick jag en viss uppfattning om hur man använder motorsåg och lunnar... Jag insåg att skogsarbetaren har ett mycket tungt arbete och att han många gånger måste arbeta hårdare än lantbruksarbetare."

Utdragen än hämtade i Lantbruksföretagarnas pensionsansaltals pensionsavgörarens dagböcker från sommaren 1980. Ett halvt dussin "pensionstjänstemän" bärgade hö, mjölkade kor, gjorde gödselhögar, satte upp staket, gallrade i landen, planterade skog, lekte skogsarbetare och besprutade sly och levde på allt sätt med i rytmen på en jordbrukslägenhet i en veckas tid senaste sommar. Det var pensionsanstaltens ombudsmän som hade tagit emot tjänstemännen på sina lägenheter.

Syftet med lägenhetspraktiken var att göra avgörarna förtrogna med det praktiska arbetet på en lägenhet och visa vad lantbruksarbetet kräver av arbetstagarens hälsa. Lantbruksarbetsexperimentet var LPA:s svar på den kritik, som under de senaste tiderna riktats mot invalidpensionsavgörandena, en kritik som velat göra gällande att

avgörarna inte har någon uppfattning om lantbruksarbetet och att de därför inte kan bedöma hur olika sjukdomar inverkar på en pensionstagares förmåga att klara sitt arbete.

Under sin praktikvecka besökte avgörarna även husbönder och värdinnor som fått avslag på sin pensionsansökan eller som beviljats delpension, för att skapa sig en uppfattning om hur den bild av förhållandena, som pensionshandlingarna gett, svarade mot verkligheten.

Invalidpensionsavgörarnas förman Ritva Hirvonen, som är specialistsjukskötare, hörde till dem som "lägenhetspraktiserade" i somras.

Ritva började sin dag klockan 5.30 med att mjölka och mata korna och städa i ladugården. Efter ett par timmar i ladugården var det dags att äta frukost och sedan fortsatte dagen i arbetets tecken. Det kunde då gälla att sortera potatis, köra in hö, tvätta traktorn, sätta upp staket, rensa i trädgården eller plantera skog. Den "ordinarie" arbetsdagen avslutades klockan 17—18.30 med ytterligare ett arbetspass i ladugården. På kvällen höll man ännu på en stund med att bära glasullsbalar, bespruta sly eller fiska i sjön.

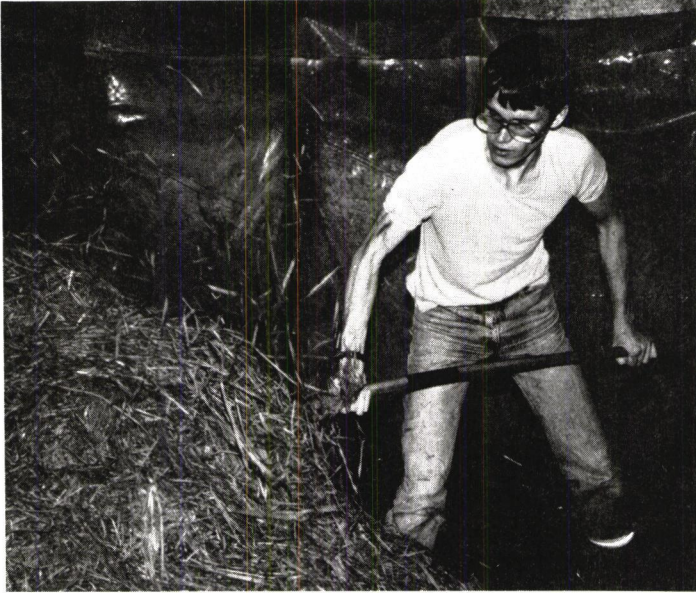
Ritva konstaterar i sin rapport, att man säkert har nytta av sina erfarenhet när man skall träffa pensionsavgöranden, i synnerhet när det blir fråga om gränsfall. Vid sina diskussioner med delpensionstagare lade hon märke till att odlarna inte ser något samband mellan en sänkt förtjänstnivå och invalidpension. De tycker att frågan om arbetsförmåga är klar när lä-

karen har konstaterat en sjukdom. Begreppet arbetsförmåga är alltså olika för odlarna och avgörarna, och det är också en av anledningarna till den kritik som riktats mot pensionsavgörandena.

— Vad arbetsförhållandena inom lantbruket beträffar lade jag framför allt märke till att åtminstone de äldre ladugårdarna tycks vara planerade enbart med tanke på djurens behov — vid ergonomiska synpunkter har man knappast fäst något avseende.

— När man tänker på arbetsförhållandena ur pensionsavgörarens speciella synpunkt kan man inte undgå att märka, att åldrandet i sig begränsar möjligheterna att delta i vissa arbeten. Det gäller i synnerhet värdinnorna och i synnerhet arbeten som kräver klivande och klättrande. Arbetet går långsammare när man blir äldre.

— När jag arbetade på ett sjukhus kom jag aldrig att tänka på hur en patient klarar av återgången till arbete! Vår uppgift var att se till att sjukdomen kunde avslutas. I mitt arbete som pensionsavgörare har jag måhända inte beaktat i tillräckligt hög utsträckning hur följdtilstånd till olika slags operationer inverkar på arbetsförmågan; att lyfta tunga saker anstränger t.ex. magmusklerna, det fick jag minsann själv känna på under min praktiktid. En annan sjukdomsgrupp, som kanske inte ägnas tillräckligt stor uppmärksamhet, är smärtor i trakten kring nacken och skulderna, även om läkarintygen

Gruppförmannen Matti Vainio var en av sommarens lägenhetspraktikanter. "Att breda ut ensilage var inget lätt arbete. Det måste gå med fart och myrsyran i ensilaget gjorde en lätt litet illamående i det lilla luftrummet."

rätt sällan nämner någonting om försök att behandla sådana sjukdomstillstånd.

Skulle ett pensionsärende få annan utgång om avgöraren såg sökanden?

— Det tror jag knappast. Självt hade jag bara möjlighet att studera två delpensionstagers förhållanden och den ena pensionären såg jag inte ens. Om man bara får se en människa och en lägenhet är det svårt att dra några slutsatser. Då borde man se hur arbetet går till i praktiken. Men jag tror nog att ett avgörande, som baserar sig på handlingar, är mera objektivt; vid en personlig kontakt kommer sympatier och antipatier med i bilden; en del människor har en benägenhet att "överdriva" sina sjukdomar, medan andra återigen gör allt för att dölja dem osv. Men det är givetvis sant, att allt som borde synas i ett läkarintyg inte gör det. Det framgår också klart, av de pen-

sionsavgörarens rapporter, som fick stifta bekantskap med flera personer som fått avslag sin pensionsansökan.

Förhållandena på praktiklägenheterna var synnerligen varierande trots att alla lägenheter var mjölkboskapslägenheter av ungefär samma storlek. På en del lägenheter hade arbetet ordnats så, att det fanns mycket litet tunga arbetsmoment, och på andra lägenheter måste praktiskt taget allt arbete betecknas som tungt.

— Det här gör det inte lätt att träffa pensionsavgöranden, konstaterar Ritva Hirvonen. — Det sägs, att en och samma sjukdom i olika yrken inte på samma sätt leder till arbetsoförmåga. Men nu visar det sig, att en och samma sjukdom av en och samma svårhetsgrad inte leder till likadan arbetsoförmåga ens inom en och samma yrkesgrupp och inte ens inom en och samma produktionsinrikt-

ning. Medan sjukdomen X på en lägenhet gör det omöjligt att uppnå resultat, Y, kan sjukdomen X på en annan lägenhet vara helt utan betydelse när det gäller att uppnå resultat Y. För rättvisa avgöranden måste man då ha ganska exakta uppgifter om förhållandena på en lägenhet.

De praktiserande pensionsavgörarna tyckte att en praktikvecka var alltför litet och att det blev för ensidigt med praktik på en enda lägenhet. En fortsatt praktik på lägenheter av olika slag är nödvändig för att bilden av lantbruksarbetet skall bli komplett. Nästa sommar planerar man att skicka ut både pensions- och arbetsinkomstavgörare i ladugårdar och på åkrarna och i skogen. Inte heller anstaltens direktörer eller läkarna kommer att slippa denna praktik.

Kundtjänstpersonal i yrkeslära

”Missbelåtna kunder för hela slanten.” Så betecknades stämningen vid en kundbetjäningkurs, som ordnades i september i Siikaranta i Esbo, av en av kursdeltagarna.

Kursdeltagarna bestod av tolv erfarna arbetare inom kundtjänsten, fyra från varje anstalt, som var med och arrangerade kursen, nämligen Pensionsskyddscentralen, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och Arbetspensionskassan.

Varje deltagare hade redan en gång förut varit med på en liknande kurs. Sådana kurser har ordnats sedan november 1978 av de tre ovannämnda anstalterna.

Kursledare var utbildaren Tuula Alkia-Huttunen från Försäkringsbranschens Utbildningscentral, byråchef Lauri Heikkilä från Arbetspensionskassan, informationssekreterare Majja Juutilainen från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och utbildningssekreterare Seija Kausto från Pensionsskyddscentralen.

Programmet för den två dagar långa kursen omfattade videobandade kundbetjäningssituationer och bedömning av dem, mätning och analys av varje deltagares interaktionsstil och upplysning om hur var och ens personliga drag påverkar en kundbetjäningssituation.

Vid sidan av det egentliga programmet fick deltagarna i sig en massa nyttiga upplysningar om pensioner. Det gällde folkpensionsreformen, sekretessbestämmelserna, statens och kommunernas pensioner, arbetsgivarens skyldighet att ord-

na social trygghet för sina anställda och avträdelsepensionsanordningarna.

MASSOR AV BESVÄRLIGA KUNDER

Varje kursdeltagare fick i uppgift att betjäna en kund, som spelades av någon av kursledarna — med stor inlevelse, i förbigående sagt.

Situationen videobandades och benades efteråt ut av alla kursdeltagare. Alla kursdeltagare gjorde också en bedömning av de andras prestationer på en särskild blankett.

Här var det ju fråga om yrkeskunniga och erfarna kundbetjänare och några misstag hände inte heller trots att ”kunderna” gjorde sitt bästa för att vara besvärliga.

Kundbetjänares visade sig t.ex. till fullo behärska situationen, när en otålig verkställande direktör insisterade på att få betala pensionsavgifterna för vissa byggnadsarbeten till pensionsförsäkringsbolaget Pensionssäkerhet och inte ville höra talas om Arbetspensionskassan, eftersom han var van att sköta sina pensionsangelägenheter hos Pensionssäkerhet. Beskedet att en ilsken kund, som tröttnat på att vänta på sitt pensionsbeslut, tänkte sätta sig ned och sitta kvar tills han hade beslutet i handen, mottogs likaså med ett stort lugn.

Kursledarna betonade i alla sammanhang betydelsen av att leva med kunden, att sätta sig in i hans situation. Deltagarna fick också goda råd om hur man kan lugna en upprörd kund t.ex. genom att sänka rösten och tala långsammare.

Smidighet behövde den tjänsteman visa, som fick ta hand om en ”affärsman” som ville ge ett lass med kulspetspennor till kontorschefen som försäkringsavgift för arbetstagarna vid affärsmannens griskård. Affärsmannen hade hittills sluppit alla försäkringar och beskattaren visste ingenting om hans verksamhet, och han hoppades nu komma undan igen en gång.

Svart på vitt utlovades åt den missnöjda kund, som ville ha reda på allt om sina statliga och kommunala arbetsförhållande.

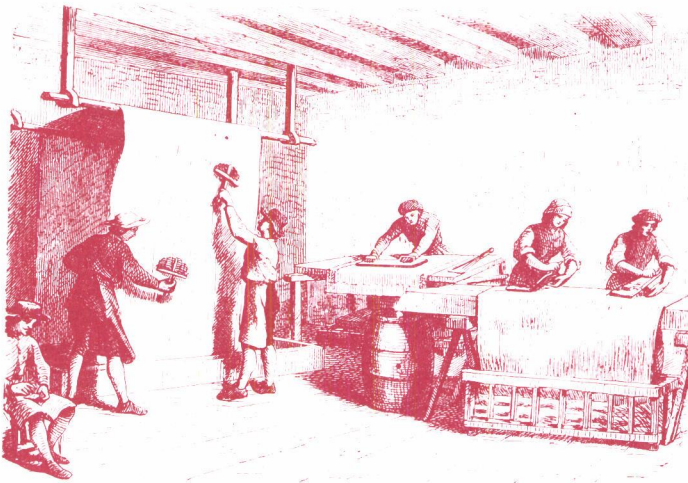
KURSDELTAGARNA MED PÅ NOTERNA

Från Pensionsskyddscentralen deltog fyra flickor, Anneli Ahonen och Inger Koskinen från centralens kundtjänst samt Kaija Kippola från juridiska avdelningens korrespondensanhet och Raija Viitanen från försäkringstekniska avdelningens övervakningsenhet, i kursen.

Av de fyra betjänares Anneli Ahonen och Inger Koskinen personligen kunder, medan Raija Viitanen och Kaija Kippola besvarar förfrågningar per telefon och brev.

Flickorna hoppades framför allt att kursen skulle göra det lättare att efteråt utveckla sig själv. Man hoppades också kunna dra nytta av de erfarenheter pensionsanstaltarnas kundbetjäningsspersonal haft.

Om kundbetjäningsträningen på kursen sade flickorna att en del kommit mycket lätt undan, medan andra blev helt ställda. De stördes också av att situationerna var ”konstlade”.

Vad pensionsinformationen på kursen beträffar talades det mycket om sådant som flickorna redan kände till. De skulle gärna ha hört mera om t.ex. beskattningsfrågor eller om grupplivförsäkringen.

Kursen gav nog en hel del att tänka på tyckte flickorna, både på förhand och efteråt: man lärde sig att uppmärksamma sitt eget beteende och att komma ihåg att kunden är viktigast.

Merja Kontto var en av deltagarna från Arbetspensionskassan.

Merja betjänar till största delen sina kunder per telefon. Frågor om pensionsutbetalningen besvaras av andra.

Merja ville gärna vara med på kursen. "Varje kurs har lärt mig någonting nytt", säger hon. Kursen svarade väl mot hennes förväntningar.

Merja tyckte det var speciellt bra att man på kursen påpekade att många använder yrkestemer i onödan, vilket bara förvirrar kunderna.

"Det finns en mängd ord,

som man borde undvika", konstaterar Merja, och lovar att själv sluta upp att tala om "register" och "anhängiga ansökningar".

Det bästa med kursen var pensionsinformationen, tyckte Merja. De kundbetjäningssituationer, som man gick igenom, föreföll henne också mycket bekanta. Det händer t.ex. att en arbetsgivare har betalat APL-avgifter trots att ett arbete lyder under KAPL — precis som det "hände sig" på kursen.

Merja vill nu försöka utveckla sin terminologi i enlighet med de direktiv som lämnades på kursen. Hon tycker också att hon talar alltför snabbt.

"Jag måste börja göra längre pauser. Kunderna har säkert ofta varit förtvivlade över att inte hinna med", skrattar Merja.

Vuokko Lintunen från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt är förman för en utredningsgrupp, som har hand om försäkringsutredningsarbetet i samband med inkomna pensionsansökningar.

Vuokkos grupp tar hand om t.ex. sådana fall, där det sägs i en ansökan att en person har bedrivit gårdsbruk men vederbörande trots det inte har i lagen om pension för lantbruksföretagare förutsatt försäkring.

Kundbetjäningen för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt sköts egentligen av ombuden runt om i landet, och till Vuokkos uppgifter hör närmast att ge människor råd per brev eller telefon.

Vuokko väntade sig mycket av kursen, och hon säger, att kursen faktiskt har motsvarat hennes förväntningar. Hon tyckte att televisionen var en verklig "feldetektor". Vuokko tyckte också att det var lyckat med mätningarna och analyserna av allas interaktionssätt.

Vuokko anser att det är bra att pensionsanstalterna har börjat fästa större uppmärksamhet vid kundbetjäningen.

Enligt hennes mening är det speciellt viktigt, att kunderna uppmanas att söka alla de förmåner som de har rätt till.

"Vårt klientel består till stor del av en äldre lantbrukarbefolkning, och vi måste försöka förstå deras levnadsförhållanden", säger hon.

Vuokko tyckte att kundbetjäningssituationerna på kursen avslöjade alla eventuella fel. Efter kursen blir det lättare att komma ihåg sina svaga punkter och undvika fel, tror hon.

"Kunderna är ofta gamla och sjuka människor. De har rätt att fordra att de blir väl betjänade och att på en gång få veta vilka alla pensionsförmåner de kan ha rätt till", framhåller Vuokko med pondus.

PENTTI KOIVISTOINEN

Försäkringsdomstolens utslag

KONTINUITETEN I EN FRILANSSKÅDESPELARES ARBETSFÖRHÅLLANDE

Försäkringsdomstolens utslag nr 10973/78/1396, 11101/78 Utfärdat 3. 7. 1980

KK bad Pensionsskyddscentralen avgöra bl.a. om APL bör tillämpas på honom till den del han arbetat för Oy Mainos-TV-Reklam Ab (MTV) som skådespelare och regissör och i andra motsvarande uppgifter. Pensionsskyddscentralen fann i sitt beslut, att KK hade stått i ett under APL lydande arbetsförhållande till MTV 15. 1. 1965—31. 12. 1965, 20. 11. 1967—10. 4. 1968 och fr.o.m. 8. 7. 1969 åtminstone fram till 31. 12. 1975. De pengar KK år 1965 fått av MTV härrör från programserien Priki Peukaloinen. Fr.o.m. år 1969 härrör största delen av KK:s MTV-inkomster från programserien Naapurilähiö.

Såväl KK som MTV överklagade beslutet hos pensionsnämnden. Enligt KK fortsatte programserien Naapurilähiö till våren 1976. MTV ansåg, att KK:s s.k. frilansarbete inte omfattas av APL i den utsträckning som Pensionsskyddscentralen hade ansett. Enligt bolagets mening skulle 8 perioder av i allmänhet ungefär två månaders längd lyda under APL.

Pensionsnämnden fann att KK lydde under APL räknat från 8. 7. 1969 och åtminstone fram till 17. 3. 1976. Däremot ansåg pensionsnämnden att under APL lydande arbetsförhållande inte hade pågått 15. 1. 1965—31. 12. 1965 och 20. 11. 1967—10. 4. 1968.

MTV upprepade i sina besvär hos försäkringsdomstolen (FD) vad bolaget anfört för pensionsnämnden. Dessutom framhöll bolaget, att serien Naapurilähiö gjordes i flera olika repriser. Seriens kontinuitet var beroende av programmets popularitet. Bolaget gjorde flera separata kontrakt med skådespelarna och deras arbetsförhållande avbröts alltid då en arbetsperiod gick ut.

KK besvärade sig hos FD över samtliga de punkter i pensionsnämndens beslut, som var ofördelaktiga för honom. Speciellt fäste han FD:s uppmärksamhet vid serien Priki Peukaloinen, i vilken han enligt egen utsago hade medverkat under åren 1965 och 1966. Programmet sändes en gång i veckan i direkt utsändning. Programmet förutsatte att han repeterade dagligen under bolagets ledning och uppsikt. Dessutom nämnde han, att ett enda regiuppdrag för televisionen förutsätter en minst 2—3 månader lång arbetsperiod under bolagets ledning och uppsikt.

FD förkastade helt MTV:s besvär. KK:s besvär godkände FD såtillvida att den ansåg, att även tiderna 15. 1. 1965—31. 12. 1965 och 20. 11. 1967—10. 4. 1968 omfattades av APL liksom även tiden 8. 7. 1969—17. 3. 1976, vilken redan pensionsnämnden hade ansett lyda under APL.

BRISTER I FRILANSARNAS PENSIONSSKYDD

Den sociala tryggheten för olika slags frilansarbetare har redan en längre tid ansetts otillräcklig, inte endast av frilansarna själva utan även av statsmakterna. En

arbetsgrupp håller som bäst på och utreder frågan om frilansarbetarnas pensionsskydd, och eventuella lagändringsförslag bör enligt gruppens uppdrag göras före slutet av detta år.

Det har länge rått oenighet därom, huruvida frilansarbetarna bör anses stå i arbetsförhållande eller om de bör betraktas som självständiga företagare. Utvecklingen har dock här konsekvent gått i riktning mot arbetsförhållande. Idag är förekomsten av ett arbetsförhållande en absolut huvudregel. Det ovan relaterade utslaget kan ses som den senaste och mest betydande segern för arbetsförhållande-linjen. Enligt huvudregeln står t.ex. Oy Yleisradio Ab:s och MTV:s frilansarbetare av olika slag, såsom skådespelare, regissörer och musiker, i arbetsförhållande till nämnda bolag.

Problemen i fråga om frilansarnas pensionsskydd är emellertid inte slut i och med att frilansarna anses stå i arbetsförhållande. Deras arbete är ofta oregelbundet, arbetsperioderna avbryts och har en slumpmässig karaktär, och det betyder att ett arbetsförhållande inte alltid varar den i APL förutsatta minimitiden, en månad. Det betyder återigen, att en person kommer att sakna allt arbetspensionsskydd. Då skulle en företagarförsäkring leda till ett bättre slutresultat. Det är också ofta svårt att få fram uppgifter om arbetsperioder, speciellt om arbetsperioder långt bakåt i tiden. Svårigheterna att få fram uppgifter bidrar givetvis till att försämra frilansarnas pensionsskydd.

SLUTSATSER AV FD:S UTSLAG

I KK:s fall var det inte möjligt att få uppgifter om bandnings- och repetitionsdagar eller överhuvudtaget om arbetsdagarna. Däremot kände man till de exakta löneutbetalningsdagarna och inkomsterna. På basen av löneuppgifterna var det klart att KK:s arbete för MTV varit långvarigt och intensivt. T.ex. för Priki Peukaloinen betalades till KK lön 36 gånger under en tid av ett knappt år. Löneutbetalningarna fördelar sig även jämnt på året. Också löneutbetalningarna i samband med serien Naapurilähiö var förhållandevis regelbundna (ca 2 gånger i månaden). Trots de separata kontrakten kom arbetet i anslutning till serien Naapurilähiö i praktiken att bilda en enhetlig, sammanhängande helhet. När man således beaktar att KK:s arbete fortsatt i flera omgångar och i flera års tid och samtidigt tar hänsyn till frekvensen av KK:s sannolika uppträdanden och beloppet av hans inkomster från MTV (sekretessbestämmelserna förhindrar ett omnämnande av beloppet), är FD:s ställningstagande i frågan om APL-perioderna motiverat. Någon slutsats därom, hur ofta arbetsperioder bör återkomma för att bilda ett kontinuerligt arbetsförhållande, kan man däremot inte dra på basen av FD:s utslag.

Den mellersta av KK:s arbetsperioder, som ansågs lyda under APL, baserade sig inte endast på skilda avtal utan även på skilda program, som inte hade någonting gemensamt med varandra. Här kan man alltså

dra den slutsatsen, att det inte behövs någon "röd tråd" mellan olika program utan att situationen måste bedömas i sin helhet vid avgörande av frågan om ett arbetsförhållandes kontinuitet.

FÖRSÄKRANDE AV LANT- BRUKSFÖRETAGARES SNICKARVERKSAMHET

*Försäkringsdomstolens utslag
nr 6192/78/1312*

Utfärdat 18. 6. 1980

AL bad FD häva att beslut rörande arbetsinkomst enligt lagen om pension för företagare (FöPL), som år 1978 fastställdes av Ilmarinen. FD ansåg, att såsom stöd för ansökan inte anförts sådana grunder, att beslutet enligt 21 a § APL och 17 § FöPL hade kunnat undanröjas och avslog därför ansökningen.

AL, som är jordbrukare, hade försäkrat sig för sina snickarverksamhet i enlighet med FöPL. Då han emellertid blivit beskattad för verksamheten i enlighet med inkomstskattelagen för gårdsbruk i samband med inkomsten för gårdsbruket, bad han FD undanröja arbetsinkomstbeslutet.

BESKATTNINGEN VAR INTE UTSLAGSGIVANDE

Tidigare rättspraxis har ända upp till FD rättat sig strikt efter beskattningen. En företagare har försäkrats enligt FöPL för binärningar till lantbruket, om beskattningen skett enligt näringskattelagen. Man har då ansett att det varit fråga om ett från gårdsbruket avskilt företag. Om beskattningen skett enligt inkomstskattelagen för gårdsbruk, har LFöPL återigen tillämpats.

Gränsdragningen enligt beskattningen baserar sig dock på tolkning. När man skall bedöma om en binärning till gårdsbruket bör anses som ett särskilt företag uppnår man inte alltid det bästa resultatet genom att rätta sig efter beskattningen. I det ifrågavarande fallet hade FD inhämtat ytterligare uppgifter av skattebyrån. Det hade då framgått, att AL fått sin huvudsakliga utkomst av snickarverksamheten. År 1976 hade hans skattepliktiga inkomst av gårdsbruket varit 2840 mark och hans skattepliktiga inkomst av sågning och tillverkning av stugor 49234 mark. AL hade även varit tvungen att skaffa en hel del råmaterial för sin snickarverksamhet och att anlita främmande arbetskraft. Enligt FD:s mening hade snickarverksamheten alltså blivit så omfattande att den måste anses såsom ett särskilt företag oberoende av beskattarens ståndpunkt. FD:s utslag var resultatet av en omröstning (4—3).

LÄRDOMEN AV AVGÖRANDET

Rättspraxis har redan blivit så stabil på denna punkt — gränsdragningen mellan FöPL och LFöPL görs enligt beskattningen — att många avgörare inte på allvar frågar sig om man kunde träffa ett från beskattningen avvikande avgörande. Ett avgörande enligt beskattningen är visserligen fortfarande huvudregeln, men FD:s utslag ger en påminnelse om att ett annat avgörande är möjligt i sådana fall där den faktiska situationen förefaller att stå i strid med beskattningsavgörandet.

ILKKA SAVOHEIMO

Tillämpningsavgöranden och utlåtanden av Pensionsskyddscentralen

Bland Pensionsskyddscentralens utlåtanden har här plockats ut två fall, det ena på grund av sin speciella karaktär och det andra för att det gäller en ofta återkommande fråga.

I SVERIGE BOSATTA SVENSKA ARBETSTAGARE, SOM BYGGER EN BRO ÖVER TORNE ÄLV, OMFATTADES INTE AV KAPL

PSC:s utlåtande 24. 9. 1980

Ett finländskt bolag med hemort i Finland bygger en bro över Torne älv vid gränsen mellan Finland och Sverige. Företaget finansieras av svenska staten. I byggnadsarbetet deltar både finska och svenska arbetstagare. Arbetsområdet hör till de områden som omfattas av KAPL. PSC ombads avge utlåtande därom hur pensionskyddet borde ordnas för de svenska brobyggnadsarbetare, som bor respektive inte bor i Tornedalens kommuner. De svenska arbetstagarna har s.k. B-skatteböcker från svensk skattebyrå, med vilka de själva betalar sin skatt.

På basen av den utredning PSC inhämtat konstaterade PSC i sitt utlåtande, att de svenska arbetstagarna inte omfattades av KAPL. Om de bor i Sverige och betalar skatt till Sverige, bör de däremot anses lyda under ATP. Detsamma ansågs gälla för de svenska brobyggnadsarbetare, som bodde i Tornedalen. De förvärvar alltså pensionsrätt i enlighet med det svenska pensionssystemet.

Att så är fallet beror på 5 artikeln 2 stycket i den nordiska konventionen om social tryg-

het där det sägs, att medborgare i ett fördragsslutande land, som bor i ett annat av de fördragsslutande länderna, införtjänar rätt till tilläggspension i det land, där han arbetar, under förutsättning att han beskattas i sistnämnda land för den lön han får för detta arbete. Såsom i konventionen avsedda tilläggspensioner anses i allmänhet alla arbetspensioner, kommunernas, kyrkans och statens pensioner medräknade.

De svenska arbetstagarna bodde i Sverige och betalade skatt där, varför deras pensionskydd reglerades i enlighet med det ovan sagda.

FÖRTROENDEMÄN OCH ARBETARSKYDDSFULLMÄKTIGE I HUVUDSYSSLA PÅ BYGGPLATSER OMFATTADES AV KAPL

PSC:s utlåtande 23. 9. 1980

PSC ombads avge utlåtande där- om, till vilket pensionssystem hos en arbetsgivare anställda förtroendemän och arbetarskyddsfullmäktige i huvudsyssla på byggsplatser hörde.

Arbetsplatsen i fråga är belägen utanför Finland, och där iaktas enligt ett avtal om arbetsvillkoren det gällande arbetskollektivavtalet för byggnads-, golvbeläggnings-, asfalt- och målarbranschen samt, i fråga om kommunaltekniska arbeten, jord- och vägbyggnadsarbeten och vägunderhållsarbeten, arbetskollektivavtalet för väg- och vattenbyggnadsbranschen.

Huvudförtroendemannen är befriad från andra arbeten efter det att arbetena utanför Finland

kommit igång. Inte heller arbetarskyddsfullmäktigen har andra arbetsuppgifter än de som ansluter sig till hans verksamhet som arbetarskyddsfullmäktig.

Förtroendemännen och arbetarskyddsfullmäktige i huvudsyssla får avtalsenlig månadslön och deras arbete har närmast karaktär av kontorsarbete. De utses för viss tid och återgår till byggnadsarbetet sedan deras mandattid gått ut.

PSC:s utlåtande var, att KAPL-avgifter måste betalas för personerna i fråga. Förtroendemännens och arbetarskyddsfullmäktige arbete ansluter sig till det egentliga byggnadsarbetet och arbetsförhållandet till arbetsgivaren är likadant oberoende av om de sköter sina uppgifter vid sidan av sitt eget arbete eller om de fått befrielse från sina normala arbetsuppgifter.

PSC har redan tidigare i ett annat fall gett ett utlåtande med samma innebörd. När det nu aktuella utlåtandet publiceras, är det för att göra saken känd i vidare kretsar.

Frågor och svar

I den här spalten besvarar Pensionskyddscentralens juridiska direktör Antti Suominen frågor rörande arbetspensioner.

Frågor rörande arbetspensioner besvaras även skriftligt och per telefon. Om Ni skriver till Pensionskyddscentralen, bör Ni komma ihåg att nämna Ert fullständiga namn samt Er adress och Er personbeteckning.

Fråga: Ett arbetsförhållande bör enligt APL vara minst en månad för att det skall omfattas av lagen. Betyder det att ett arbetsförhållande måste vara åtminstone en kalendermånad, från månadens första till dess sista dag, och hur höjer ofullständiga kalendermånader pensionen?

Svar: Den i APL förutsatta tiden av en månad behöver inte nödvändigtvis vara en kalendermånad. Ett arbetsförhållande, som varat en hel kalendermånad, anses dock alltid ha varat en månad. Emedan en kalendermånad enligt 6 § förordningen om pension för arbetstagare anses ha 30 dagar, har ett arbetsförhållande varat en månad i den mening APL avser även i det fall att arbetsförhållandet har börjat den första dagen i en månad och upphör månadens trettionde dag, även om månaden i fråga skulle ha 31 dagar. Om ett arbetsförhållande börjar under en kalendermånad, anses det ha varat en månad, om det upphör en sådan dag i månaden efter begynnelsemånaden, som till sitt ordningsnummer är högst en siffra mindre än begynnelsedagen.

Om ett arbetsförhållande inte varar minst en månad i ett streck, ger det inte rätt till APL-pension. När det gäller långa arbetsförhållanden räknas den till pension berättigande tiden med en månads exakthet, varför ofullständiga månader lämnas utan avseende.

Fråga: Måste jag betala pensionsförsäkringsavgift för en karl, som kommer hem till mig och tapetserar några väggar och gör en del golvreparationer? Arbetet beräknas ta mindre än en månad och jag skaffar själv alla material och tillbehör.

Svar: Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL) äger tillämpning på reparationer i hemmet. KAPL-avgift skall betalas på alla löner inom KAPL-områdena (jordbruks-, skogs-, byggnads- och hamnbranschen) oberoende av lönens belopp och arbetsförhållandets längd. KAPL-avgiften skall erläggas före den tjugonde dagen i kalendermånaden närmast efter löneutbetalningen, och den skall inbetalas på en bank eller på posten. Avgiften utgör 13,3 procent av bruttolönen.

Det finns också företag som utför reparationer i hemmen. Om en arbetstagare som är anställd hos ett sådant företag utför arbetet, får han sin lön från företaget, och uppdragsgivaren är inte i detta fall skyldig att betala några KAPL-avgifter.

För kännedom

Nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension sjunker

Från början av det här året har arbetslöshetspension kunnat beviljas åt långvarigt arbetslösa personer som är födda år 1925 eller tidigare.

Det är fortfarande förenat med speciella svårigheter att placera äldre, långvarigt arbetslösa personer i arbete, varför det har ansetts lämpligt att sådana personer även nästa år skall kunna få pension i ett lika tidigt skede som i år.

I enlighet härmed har lagen ändrats så, att den som annars har rätt till arbetslöshetspension från början av år 1981 kan få pension om han är född år 1926 eller tidigare. *H.T.*

Ändring i fråga om generationsväxlingspensionerna

I anslutning till de folkpensionsreformer, som genomfördes vid ingången av juli, blev också generationsväxlingspensionerna vid samma tidpunkt föremål för vissa ändringar.

Generationsväxlingspensionens tilläggsdel räknas nu så, att den motsvarar det sammanlagda beloppet av folkpensionens grunddel och den fulla understödsdelen enligt kommungrupp II, sådant detta belopp var vid ingången av det år då pensionen började löpa.

Tilläggsdelen har hittills fastslagits på basen av den fulla understödsdelen enligt kommungrupp III.

Folk uppmanas att söka ålderspension

Pensionsskyddscentralen skickar i november en uppmaning att ansöka om ålderspension, som utbetalas enligt arbetspensionslagarna, till alla de under åren 1910—1914 födda personer, som ännu inte har sökt pension trots att de enligt registeruppgifterna förefaller att ha rätt därtill.

Rätten till pension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden KAPL klarläggs dock av Arbetspensionskassan, som också kommer att uppmana dem som har förvärvat KAPL-pensionsrätt att ansöka om pension.

Det totala antalet personer i de ifrågasvarande åldersklasserna, som underlåtit att ansöka om pension, uppgår till mindre än femtusen. Det exakta antalet är ännu inte klart.

Utom ett brev med en uppmaning att ansöka om pension skickar Pensionsskyddscentralen ett utdrag ur sitt register över arbetsförhållandena, en broschyr om ålderspension, en blankett för ansökan om arbetspension och ett kuvert, i vilket mottagaren kan skicka in sin pensionsansökan gratis.

Pensionsskyddscentralen började skicka ut uppmaningar att ansöka om pension år 1970. Sedan dess har man återkommit till denna verksamhetsform med ett par års mellanrum.

Nu bara omkring etthundra pensionsstiftelser

Antalet pensionsstiftelser, som bedriver i APL förutsatt verksamhet, har numera sjunkit till omkring etthundra. Det exakta antalet var i oktober 98.

Det största antalet APL-pensionsstiftelser noterades år 1964. Då fanns det över 160 sådana pensionsstiftelser.

En pensionsstiftelse, som önskar bedriva i APL förutsatt verksamhet, måste permanent ha minst 300 arbetstagare inom sin verksamhetskrets.

De pensionsstiftelser, som inlett sin verksamhet före 1. 7. 1976, har endast behövt ha 50 arbetstagare inom sin verksamhetskrets, och fram till utgången av år 1964 var siffran så låg som 20 arbetstagare.

Lantbrukarbefolkningens hälsotillstånd och arbetsförhållanden har utretts

Omkring 41 procent av lantbrukarbefolkningen lider av någon av läkare konstaterad sjukdom. För männen i åldern 45—64 år är morbiditetsprocenten 53 och för kvinnorna i samma ålder 62. Var femte man och var tionde kvinna var enligt egen åsikt friska. Av husbönderna på jordbrukslägenheterna var de som hade medelstora sädesodlingslägenheter sjukast. Speciellt ofta led de av sjukdomar i muskuloskeletalasystemet och bindväven eller sjukdomar i cirkulationsorganen. Var tredje husbonde på dessa lägenheter uppbar pension. Hälsotillståndet för husbönderna på små mjöklägenheter var nästan lika dåligt.

Bland värdinnorna var det värdinnorna på de

små kreaturslägenheterna som hade den sämsta hälsan. De hade många läkarkonstaterade sjukdomar och de kände sig ofta arbetsoförmögna. De hade också relativt ofta pension. Vårdinnorna på stora lägenheter led ofta av hudsjukdomar. Husbönderna och vårdinnorna på de små lägenheterna var äldre och sämre utbildade än de övriga.

Uppgifterna är plockade i en utredning om lantbrukarnas hälsotillstånd och arbetsförhållanden, som gjorts av Institutet för arbetshygien. Vid utredningen kartlades arbetsförhållandena på 845 jordbrukslägenheter. De familjemedlemmar i åldern 16—64 år, som deltagit i lantbruksarbetena på lägenheterna, fick svara på ett antal frågor genom vilka man kartlade deras hälsotillstånd och arbetsförhållanden. Frågorna besvarades av sammanlagt 1398 personer, 793 män och 606 kvinnor. Männens medelålder var 41 år och kvinnornas 45 år.

Lantbrukarnas hälsotillstånd kan i ljuset av

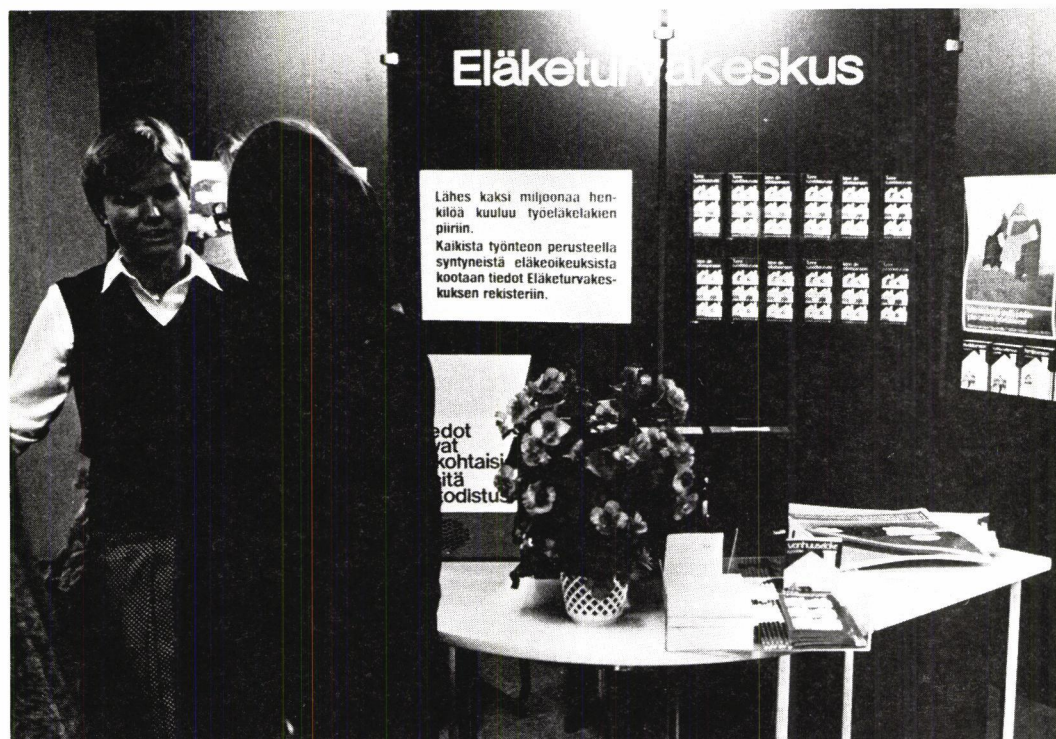
resultaten från denna utredning sägas vara dåligt. Den bild av läget som utredningen ger stämmer väl överens med resultaten av tidigare undersökningar.

Pensionsskyddscentralen deltog i åldringsvecka

Pensionsskyddscentralen var också i år med vid den utställning, som anordnades i anslutning till Åldringarnas vecka. Utställningen, som pågick 4—12. 10., besöktes av omkring 6000 personer.

I år hade Pensionsskyddscentralens mikrofilmkartotek för första gången tagits med till utställningen och besökarna kunde nu kontrollera att deras arbetspensionsförsäkring var i sin ordning.

En representant för Pensionsskyddscentralens kundtjänst gav under veckan råd också i andra arbetspensionsangelägenheter.

Inger Koskinen från Pensionsskyddscentralens kundtjänst gav råd i pensionsangelägenheter vid åldringsveckans utställning.

Ungrarna Ilona Farkas och Janos Szlaucó, som har hand om det ungerska metallarbetarförbundets sociala angelägenheter, fick på Pensionsskyddscentralen höra en redogörelse för Finlands pensionssystem.

Ungerska gäster på PSC

Höstens utländska gäster hos Pensionsskyddscentralen fick i början av oktober ett betydande ungerskt tillskott, när två av Finlands metallarbetarförbunds gäster besökte centralen. Fru Ilona Farkas och herr Janos Szlaucó, som har hand om det ungerska metallförbundets sociala angelägenheter, fick på egen begäran höra en redogörelse för det finska arbetspensionssystemet och våra pensionsangelägenheter överhuvudtaget, som de gjorde ett stort antal frågor om. Gästerna berättade också litet om sitt eget lands pensionssystem, som härrör från år 1950 men som har utvecklats och utbyggt en hel del under de senaste åren.

Ny upplaga av boken Sosiaaliturvan pääpiirteet

Osmo Toivolos bok Sosiaaliturvan pääpiirteet har nu getts ut i en åttonde upplaga.

Uppgifterna i den nya boken härrör från juli detta år. I övrigt motsvarar boken den sjunde upplagan som trycktes för två år sedan.

Förutom utkomstskyddet relateras i boken även de sociala tjänsterna, inkluderande allt ända till kyrkans och olika organisationers verksamhet på området. Boken innehåller också en del socialpolitisk lagstiftning från andra sektorer av socialpolitiken.

Boken kan beställas från Centralförbundet för Socialskydd. Förbundets adress är Estnäsgratan 6 A 11, 00170 Helsingfors 17 och dess telefonnummer 170455, Boken kostar 32 mark.

Nordiskt samarbete inom gerontologin

NORSAM är ett samarbetsorgan för organisationerna inom åldringsarbetet i Norden, inom vars krets man under de senaste åren dryftat en mängd frågor med anknytning till åldrandet och åldringarna. I Finland är Centralförbundet för de gamlas väl och Finlands Röda Kors anslutna till NORSAM.

NORSAM ger bland annat ut en tidskrift — Nordisk gerontologisk tidskrift — där det är meningen att behandla publicerade och pågående gerontologiska utredningar på ett "folkligt" och praktiskt sätt. För tidskriften har i varje land grundats en särskild redaktionskommitté, som skall följa med och inrapportera vad som sker på området i det egna landet. Till den finländska redaktionskommittén hör bland annat lic. i samhällsvetensk. Simo Forss från Pensionsskyddscentralen.

Den danska åldringsarbetsorganisationen Ensamme gamles vaern ger tillsviðare ut tidningen på egen bekostnad. Till Finland har publikationen kommit i 1200 exemplar, som har delats ut till kommunerna, universiteten, olika organisationer, forskare inom området etc. När redaktionsarbetet kommit ordentligt igång är det meningen att tidningen skall bli avgiftsbelagd, och då kan den också beställas på normalt sätt. Så långt räknar man med att ha hunnit om ungefär ett år. Tidskriften väntas bli ett intressant forum för det värdefulla nordiska samarbetet inom gerontologin.

S.F.

RIITTA HEINONEN

Pensionstid – semestertid

Sin semester brukar människor planera i god tid, men på sitt livs längsta semester, pensionärstillvaron, är det fortfarande sällsynt att man förbereder sig. Det här konstaterar det engelska pensionsförsäkringsbolaget Legal & General i en broschyr som handlar om bolagets pensionärsträningskurser.

Yrkesvalet är den största stora händelsen i en människas liv, följande stora händelse är pensioneringen. Ingen tidigare livserfarenhet kan öka beredskapen inför den plötsliga förändring som pensioneringen innebär, förklarar The Pre Retirement Association (PRA), en organisation vars verksamhet går ut på att träna kommande pensionärer.

När pensionsanstalternas informatörer i september gjorde en studieresa till London, fick de bland annat tillfälle att bekanta sig med PRA:s och Legal & Generals pensionsrådgivning.

2000 TIMMAR LEDIGT

Enligt engelsk måttstock använder människorna minst 2000 timmar om året för arbete. Lika många timmar fritid får en engelsk pensionär. Dessa 2000 lediga timmar kan komma att utgöra ett problem, om man inte har förberett sig på dem i tid.

Arbetslivet får ofta ett abrupt slut. Genom planering och förberedelser kan man göra det lättare att stå ut med förändringen och det är just precis vad pensionärsträningen går ut på.

ATTITYDERNA VIKTIGA

Träningsverksamheten gick främst ut på att anpassa de kommande pensionärerna till pensionärstillvaron och att ska-

pa positiva attityder till denna tillvaro. Livet fortsätter helt normalt också efter pensioneringen, framhöll utbildarna vid ett av PRA anordnat möte, som vi fick vara med på.

På den engelska pensionsrådgivningskursen talades det om anpassning, pengar och utkomst, hälsa, boende, deltidsarbete, frivilligt arbete och fritid. Ämnena är alltså desamma som hos oss, men tyngdpunktsområdena är andra. I England fäste man stor vikt vid den själsliga anpassningen, medan man hos oss i Finland framför allt behandlar pensionsförmånerna.

Deltagarna i den engelska kursen hade på förhand fått en kalkyl över sin pension. Under den dagslånga kursen talades det mera om beskattning, sparande och en planmässig hushållning än vad man brukar göra i Finland vid motsvarande tillfällen. Även om huvudvikten var lagd på attitydskapande blev det rätt mycket diskussion om ekonomiska frågor.

Utbildarna betonade att en pensionär har gott om tid. Han kan leva sitt liv som han vill, göra vad han har lust till och njuta av vad han gör. Verksamhet och vänner kan hjälpa honom att komma över en eventuell känsla av tomhet när arbetet tar slut. Nya fritidsaktiviteter var ett ämne som också avhandlades på kursen.

Utbildarna var fackmän på sitt område och alla dessutom också redan pensionärer. Detta faktum saknade säkert inte betydelse, eftersom utbildarna på så sätt själva visste hur det kändes att stå inför sin pensionering.

VEM HÅLLER KURSERNA

The Pre Retirement Association ägnar sig helt åt pensionärsträningsverksamhet. Organisationen grundades år 1964. Träningskurser i organisationens regi har ordnats sedan år 1973.

PRA:s kurser är vanligtvis endagskurser, men ibland ordnar organisationen längre, ända upp till fem dagar långa kurser. Det normala är att en arbetsgivare köper en kurs av PRA för sina arbetstagare, som närmar sig pensionsåldern.

PRA ger också ut böcker som innehåller en analys av problemen för dem som närmar sig pensionsåldern. Dessutom ger

organisationen ut en tidskrift, Choice, som riktar sig till samma personkategori.

Av pensionsförsäkringsbolagen är det bara Legal & General — Englands största — som anordnar träningskurser för kommande pensionärer. Bolagets kurser varar i allmänhet två dagar. Under de senaste åren har man inte endast tagit emot sina egna försäkrade utan även utomstående till kurserna. Liksom PRA:s kurser bekostas också de av Legal & General anordnade kurserna i regel av arbetsgivaren.

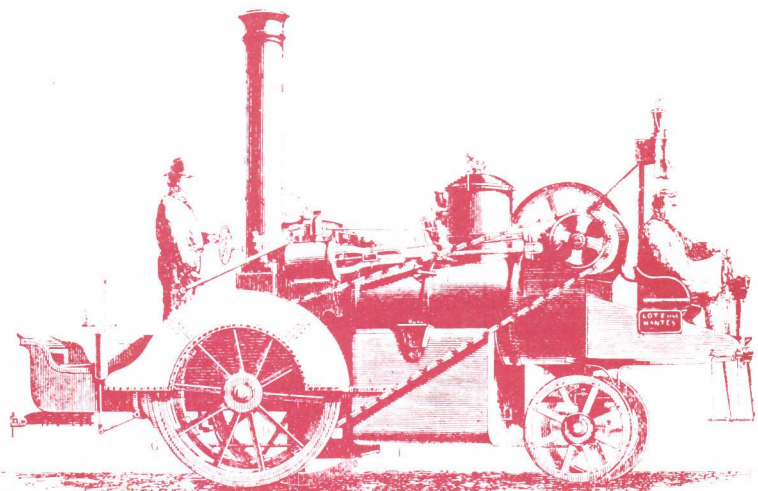
Många stora affärsföretag arrangerar själva träningskurser för sina arbetstagare. Dessutom finns det många olika slags studieorganisationer som ordnar kurser för kommande pensionärer.

ENGLAND EN FÖREGÅNGARE

England är banbrytare i Europa när det gäller pensionärsträning, men verksamheten har inte pågått speciellt länge ens i England. Tillsvdare får bara var tionde pensionär något slags rådgivning före sin pensionering. Varje år pensioneras ungefär en halv miljon människor i England.

På en pensionärsträning går man i allmänhet några år innan man uppnår pensionsåldern. Pensionsåldern är i England 65 år för män och 60 år för kvinnor. Männerna hinner i genomsnitt vara pensionerade i 13 års tid och kvinnorna i 20 år.

Det är vanligt att två makar går samtidigt på kurs. En pensionering innebär ju en förändring i hela familjens liv.

Turkisk gäst studerade vårt pensionssystem

Biträdande direktören vid den anstalt, som har hand om de turkiska statstjänstemännens pensionsskydd, Ilker Peköz har tack vare ett stipendium från Internationella arbetsorganisationen ILO haft möjlighet att studera det finländska pensionssystemet i två månaders tid.

Ilker Peköz började sina studier på Pensionsskyddscentralen och fortsatte sedan hos Ilmarinen, Folkpensionsanstalten och statskontoret. Vår tidskrift intervjuade Mr. Peköz efter det att han hade gjort sig förtrogen med arbetet på olika avdelningar vid Pensionsskyddscentralen i ungefär två veckors tid.

Mr. Peköz kommer senare under sin studieresa också att besöka Sverige och Storbritannien, där han kommer att vistas lika länge som i Finland.

TURKARNAS RÄTT TILL SOCIAL TRYGGHET BASERAR SIG PÅ EN GRUNDLAG

Det turkiska pensionssystemet hör till de mest omfattande i Mellanöstern, omtalar Mr. Peköz.

Medborgarnas rätt till social trygghet befästes i Turkiet i 1924 års grundlag. I samma sammanhang garanterades medborgarna likhet inför lagen och då fick kvinnorna också rösträtt, berättar Mr. Peköz.

I dagens Turkiet handhas pensionsskyddet av tre olika anstalter. En av dem sköter statstjänstemännens pensionsskydd. Samma anstalt sköter pensionsskyddet för dem som fyllt 65 år eller har blivit arbetsoförmögna och på grund av hjälplöshet är i behov av ett ut-

Biträdande direktören vid den anstalt, som har hand om de turkiska statstjänstemännens pensionsskydd då de inte har en familj att ty sig till.

Den andra anstalten har hand om pensionsskyddet för dem som är anställda hos privata arbetsgivare eller hos statliga bolag och den sista anstalten sköter företagarnas pensionsskydd.

I företagarnas pensionssystem kan även husmödrar inlemmas om de så önskar.

Två av dessa anstalter lyder under socialministeriet, medan den tredje lyder under finansministeriet. Det tycker Mr. Peköz är primitivt. Hans specialgebiet är organisationsfrågor.

I Mr. Peköz anstalt finns det allt som allt 4500 arbetstagare.

Ilker Peköz studerade i två månaders tid det finska pensionssystemet.

Anstaltens huvudkontor ligger i Ankara, men dessutom har anstalten tre filialer, en i Istanbul, en i Izmir och en i Bursa.

Mr. Peköz anstalt har en verksamhetskrets, som omfattar 1 225 000 personer. Anstalten betalar ut pension till ungefär 600 000 statstjänstemän och till medlemmar av deras familjer. Till dem som får pension från hans anstalt hör krigsveteranerna och offren för olycksfall i arbetet.

Anstalten betalar också pension till hjälplösa äldre och till arbetsoförmögna, som inte har någon familj att ty sig till. Till den sistnämnda kategorin, som omfattar ca 900 000 perso-

ner, hör framför allt barn till män som stupat i självständighetskampen i Turkiet under åren 1919—1923. Inom de närmaste fem åren uppskattas antalet i denna personkategori uppgå till två miljoner.

Tjänstemännen betalar själva en pensionsavgift på 8 procent av lönen och staten betalar 14 procent.

Anstaltens investeringar uppgår till ca 60 miljoner finska mark.

TJÄNSTEMÄNNEN FÅR LIKA STOR PENSION SOM LÖNEN
Statstjänstemännens pensionskydd är bättre i Turkiet än i Finland, säger Mr. Peköz.

Efter trettio tjänstgöringsår får en tjänsteman med den längsta utbildningen i Turkiet ungefär lika mycket i pension som han tidigare efter avdrag av skatt hade kvar av sin lön, säger Mr. Peköz.

Det här beror på att de turkiska pensionerna utgör skattefri inkomst, förklarar han.

Hälsovården är också gratis för statstjänstemännen.

Den anstalt, som har hand om pensionskyddet för de anställda hos privata arbetsgivare och statliga bolag, svarar även för dessa personers hälsovård och anstalten har sjukhus i de största städerna i landet.

Till denna anstalts verksamhetskrets hör ungefär tre miljoner arbetstagare, och anstalten betalar ut pension till ungefär 600 000 pensionstagare.

FACKFÖRENINGARNA ÖVERVAKAR

Fackföreningarna här rätt att övervaka att arbetsgivarna beta-

lar pensionsavgifter för sina arbetstagare. För denna övervakningsuppgift har fackföreningarna anställt speciella inspektörer.

I synnerhet på de orter som saknar större industrier är arbetstagarna emellertid fortfarande helt på arbetsgivarens nåd, säger Mr. Peköz. Detta trots att en arbetsgivare måste betala stora böter om han inte har erlagt pensionsavgifter, berättar han.

Kvinnorna får gå i pension tidigast efter att ha arbetat i minst 20 års tid och männen efter att ha arbetat minst 25 år.

Ofta går kvinnorna emellertid i pension först efter 25—30 års arbete, och detsamma gäller också männen. På detta sätt blir pensionen större.

Den obligatoriska avgångsåldern för statsanställda kvinnor är 60 och för statsanställda män 65 år.

I vissa farliga yrken är pensionsåldern lägre.

T.ex. för flygarna räknas varje arbetsår som 15 månader, och flygarna får på det sättet snabbare ihop de behövliga 25 tjänstgöringsåren. Samma slags gottgörelse får andra arbetstagare med farliga yrken, t.ex. röntgenläkarna och manskapet på ubåtar.

PENSIONSMEDEL INVESTERAS I BOSTÄDER

Pensionsanstalterna placerar sina medel på ett betryggande sätt. För att skydda pengarna för inflationen investerar man t.ex. i hotell och semesterbyar.

En viktig investeringsform är lånen till bostadsandelslag. I sådana andelslag kostar bostä-

derna betydligt mindre än på den fria marknaden, när den förmånliga långgivningen beaktas, berättar Mr. Peköz.

Den anstalt, som har hand om pensionskyddet för de privatanställda och arbetstagarna hos de statliga bolagen, EMEK INSAAT LTD hör till Turkiets största byggnadsföretag.

PLANER PÅ ATT INLEMMAN LANTBRUKARNA I SYSTEMET FÖR SOCIAL TRYGGHET

Till framtidsplanerna i Turkiet hör bl.a. att inlemma lantbrukarna i systemet för social trygghet, kanske redan före år 1982.

Planens förverkligande är emellertid beroende av hur mycket medel staten har att anslå för ändamålet, konstaterar Mr. Peköz.

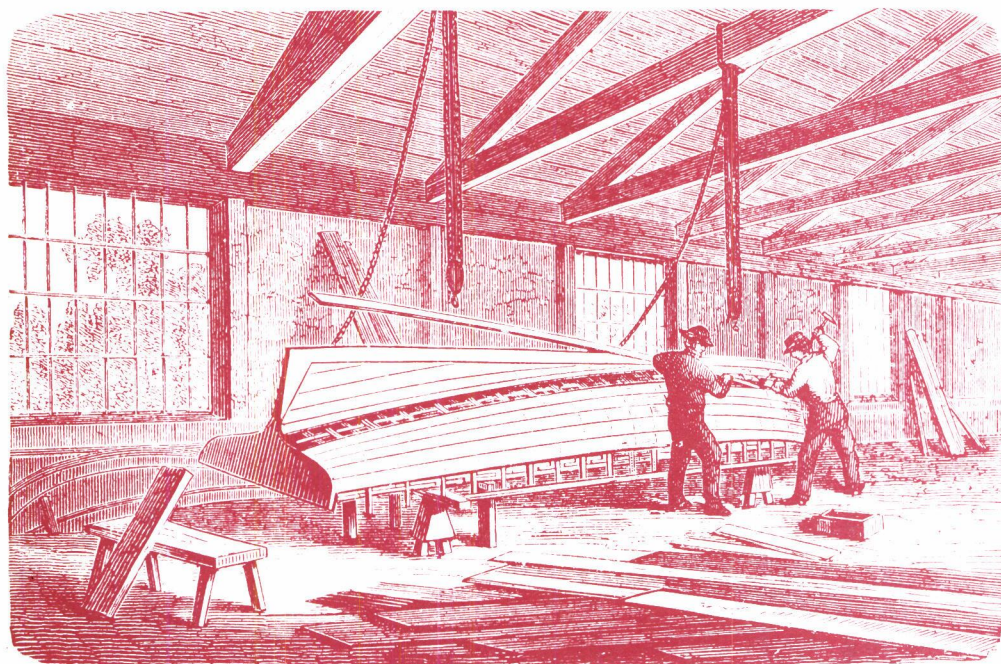
Å andra sidan finns det i Turkiet verkliga storbrukare, som äger tusentals kvadratkilometer jord, säger Mr. Peköz. Det kan diskuteras om sådana personer är i behov av social trygghet, anmärker han.

Man har ännu inte beslutat sig för om de turkiska lantbrukarna skall få ett eget system eller om de skall inlemmas i något av de existerande systemen.

När en människa under sin livstid arbetar inom branscher, som omfattas av olika system, är det inte säkert att uppgifterna om hans arbetsinsatser går från den ena anstalten till den andra som de borde, säger Mr. Peköz.

Han tycker att man i Turkiet borde inrätta en centralanstalt av samma typ som Pensionskyddscentralen.

Centralanstalten skulle över-

vaka de olika systemen, upprätthålla register och samarbeta med skatte- och folkräkningsmyndigheterna. Den skulle även göra pensionskalkyler och prognoser.

Om det inte är möjligt att grunda en centralanstalt borde man åtminstone få till stånd ett enhetligt personbeteckningssystem, framhåller Mr. Peköz. För närvarande har varje pensionsanstalt i Turkiet sitt speciella socialskyddssystem, och inom andra samhällssektorer använder man andra personnummer.

Mr. Peköz tillhör själv en arbetsgrupp, som arbetar på att skapa ett enhetligt personbeteckningssystem i Turkiet.

En personbeteckning ger även uppgift om till vilken familj vederbörande hör. Folkbokföringsuppgifterna insamlas nämligen familjevis och sådana uppgifter har man i Turkiet insamlat under långa tider. — Bland familjerna kan man note-

ra verkliga klaner, berättar Mr. Peköz. Den största klanen har hela 1900 medlemmar.

Om folkräkningen — som Mr. Peköz har arbetat med på Cypern — säger han att svårigheterna börjar först efter de första fem miljonerna människor. De underutvecklade förhållandena gör svårigheterna dubbelt så stora.

(Enligt folkräkningen år 1975 fanns det 42 miljoner invånare i Turkiet och i år uppskattas antalet till 48 miljoner...)

DET FINLÄNDSKA SYSTEMET UNIKT

Idén att komma till Finland fick Mr. Peköz av en finländsk expert i Turkiet, som hade berättat för honom om det finska pensionssystemet.

Mr. Peköz kom inte hit för att leta efter förebilder till trygghetssystemet i hans eget land utan för att ta reda på hur saker och ting fungerar här, t.ex. hur olika pensionsanstalter kom-

municerats med varandra och hur man utnyttjar databehandlingstekniken.

Han säger att den databehandlingsapparat som han sett hos oss är modernare än apparaturen på hans egen anstalt.

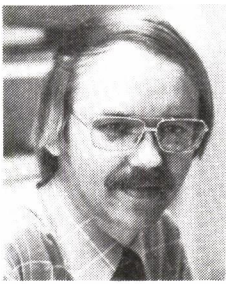
”De turkiska bankerna har nog en lika modern utrustning som de finska”, påpekar han.

Han tycker att Pensionskyddscentralen verkar att vara en effektivt fungerande centralanstalt.

”Den är mera utvecklad än jag kunnat föreställa mig”, säger han på sitt artiga sätt och fortsätter:

”Ert system är unikt i hela världen och det sköts väl. Det är en sak som jag vill lyckönska centralens arbetstagare och hela det finska folket till.”

Om det bara vore möjligt skulle jag gärna se alla Pensionskyddscentralens arbetstagare som mina gäster i Turkiet”, tillägger han på sitt ämbara sätt.

JOUKO JANHUNEN

Om pensionerna utomlands

År 1981 ett internationellt år för de handikappade

Föreningarnas generalförsamling beslöt år 1976 att år 1981 skulle utlysas som ett internationellt år för handikappade. Vid sitt sammanträde år 1979 antog generalförsamlingen ett program för de handikappades år.

Man har för år 1981 planerat många olika slags regionala och internationella tilldragelser med temat 'fullvärdiga möjligheter till deltagande och jämlikhet'. Organisationerna under FN har beaktat årets målsättning i sina verksamhetsprogram. T.ex. Internationella arbetsorganisationen ILO gör en världsomfattande utredning av lagstiftningen rörande yrkesmässig rehabilitering. UNESCO arrangerar ett möte, där man tar upp specialfostran, och Världshälsoorganisationen WHO planerar ett möte med temat 'förebyggande av arbetsoförmåga och rehabilitering'.

Internationella förbundet för social trygghet ISSA kommer under år 1981 att anordna en konferens kring temat 'arbetsförmåga och utredningen därav'.

Centralen för social utveck-

ling och humanitära ärenden, som lyder under FN och har sitt högkvarter i Wien, fungerar som sekretariat för det internationella året för handikappade.

Förbundsrepubliken Tyskland

I Förbundsrepubliken Tyskland infördes år 1973 en pensionsåldersreform, som gjorde det möjligt för försäkrade att efter 35 försäkringsår få full pension vid 63 års ålder i stället för normala 65 år. På vissa andra grunder — bl.a. arbetslöshet och sjukdom — är det möjligt att få full pension redan vid 60 års ålder.

Av nedanstående sammanställning framgår att den genomsnittliga pensioneringsåldern har sjunkit efter reformen. I sammanställningens siffror har även invalidpensionerna beaktats.

Den genomsnittliga pensioneringsåldern har sjunkit dels på grund av den ovan omtalade pensionsåldersreformen men dels också på grund av en snabb ökning av antalet invalidpensionärer och arbetslösa. Tyskarna vill gå allt tidigare i pension. Enligt en intervjuundersökning ville 82% av de intervjuade gå i pension före 65 års ålder. 91% av dem uppgav sitt hälsotillstånd som orsak.

Australien

Fackföreningsrörelsen i Australien har i flera års tid försökt förbättra sina medlemmars arbetspensionsskydd. Den australienska regeringens försök att åstadkomma ett lagstadgat arbetspensionsskydd som ett komplement till det till största delen inkomstprövade folkpensionssystemet har tillsvidare varit resultatlösa. De frivilliga arbetspensionssystem, som fungerar i anslutning till enskilda företag, omfattar ungefär 30% av löntagarna i landet. Folkpensionens nivå är rätt låg; den fulla pensionen för en ensamstående utgör 25% och den fulla pensionen för makar ca 40% av medellönen i landet.

Centralorganisationen för de australienska fackförbunden gjorde nyligen en enkät bland sina medlemsförbund för att få reda på deras inställning till inrättandet av ett enda arbetspensionssystem, som skulle täcka hela fackföreningsrörelsens medlemskår. Resultatet visade att de flesta kände sig främmande inför en sådan tanke. Nu har man i stället gått in för att uppmåna förbunden att vid förhandlingarna om arbetsvillkoren ägna uppmärksamhet åt frågan om de frivilliga arbetspensionssystemens utbyggande och utvecklande. Landets regering tycks vara av samma mening. En av regeringen tillsatt arbetsgrupp gav nyligen en rekommendation som gällde arbetspensionernas utvecklande. Enligt denna väntar man sig nu att de försäkrades premier skall bli avdragsgilla vid beskattningen, att bara 10% av medlen för pensionsanordningarna i framtiden skall kunna placeras i ett enda företag och att en representant för arbetstagarna skall få komma med i de organ som förvaltar pensionsanordningsmedlen.

Genomsnittliga pensioneringsålder

	Idag	Före år 1973
--	------	--------------

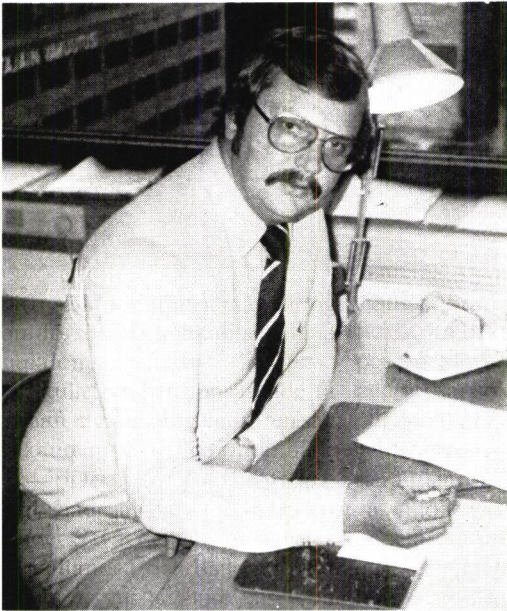
Manlig arbetstagare	58.2 år	61.1 år
Manlig funktionär	61 år	63 år
Kvinnlig arbetstagare	59.4 år	61.6 år
Kvinnlig funktionär	60.4 år	60.6 år

Utnämning vid Pensionsskyddscentralen

Vicehäradshövdingen Olli Lappalainen har utnämnts till pensionsanstaltsinspektör vid Pensionsskyddscentralen räknat från 26. 11.

Vicehäradshövding Lappalainen avlade juris kandidatexamen vid Helsingfors Universitet år 1973 och fick vicehäradshövdingstitel år 1976. År 1969 tog han studentmerkonomexamen vid Suomen Liikemiesten Kauppaopisto.

Sedan maj 1974 har han verkat som föredragande vid pensionsnämnden.

Olli Lappalainen

Nya cirkulär

- Nr 19 16. 10. 1980 Fastställda ansvarsfördelningskoefficienter samt koefficienten för amortering av ansvarighetsunderskottet
- Nr 20 24. 10. 1980 Sänkning av den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension

Ny litteratur rörande utkomstskyddet

INHEMSK

Alimman viidenneksen tulo- ja kulutusrakenne vuonna 1976. Halla, Klaus—Kyrö, Matti. Helsingfors 1980. 113 s. (SHM. Sociala specialutredningar. FOS. XXXII:63)

Asumistuki ja asumistuensaajat syyskuussa 1979. Helsingfors 1980. 25 s. (Bostadsstyrelsen. Statistikutredningar 1980:7)

Ehdotus lapsen elatusavun täytäntöönpanojärjestelmän uudistamiseksi. Helsingfors 1980. 56 s. (Kommittébetänkande 1980:21)

Eläkejärjestöt ja eläkepolitiikka. Lavikkala, Raimo Viljo Kalevi. Helsingfors 1980. 172 s. (HU. Pro gradu -arbete i socialpolitik, april 1980)

Eläkeläistalouksien tulo- ja kulutusrakenne vuonna 1976. Suominen, Risto—Arajärvi, Esa. Helsingfors 1980. 200 s. (SHM. Sociala specialutredningar. FOS XXXII:64)

Lag om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare. Kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga. Utg. Kommunala pensionsanstalten. Helsingfors 1980. 62 s.

Maksupolitiikka. Osa 1. Maksujen kysyntävaikutuksista. Jämsen, Raimo M. Helsingfors 1980. 58 s. (SHM. Undersökningar 4/1980)

MYEL-työtulon ja ansaitun työtulon vastaavuudesta. Knuuti, Kaarina. Esbo 1980. 66 s. (FPA. Publikationer 5/1980)

Perhekustannusten tasausjärjestelmä Suomessa. Slutrapport om Latuma-projektet. Heikkilä, Matti et al. Helsingfors 1980. 112 s. (Socialstyrelsen. Publikation 4/1980)

Sosiaaliturvan pääpiirteet. Toivola, Osmo. 8:nde reviderade upplagan. (Utg. Centralförbundet för socialskydd.). Helsingfors 1980. 299 s.

Suomen sosiaaliturvaoikeuden pääasiat. Stomme till en förläsningsserie rörande socialskydds rättens huvudpunkter. Åbo 1979. 73 blad. (TuY. Institutionens i privaträtt publikationer. Serie A nr 16)

Suomi-Salaman yksilölliset eläkevakuutukset. (Utg. Pohjola-Bolagen.) Helsingfors 1980. 14 s.

Tulonsiirtojen kansantaloudellisia vaikutuksia. Suominen, Risto. Helsingfors 1980. 52 s. (SHM. Undersökningar 6/1980)

Vakuutetukohaisia sairausvakuutustilastoja vuodelta 1979. Korvausta saaneiden lukumää-

rät. Helsingfors 1980. 204 s. (Folkpensionsanstalten. Publikationer T8B:7)

Vanhusten kontaktit, avuntarve ja palvelujen saatavuus. Karjalainen, Pirkko. Helsingfors 1980. 62 s. (SHM. Sociala specialutredningar. FOS XXXII:62)

UTLÄNDSK

Aging and old age. An introduction to social gerontology. Hess, Beth B.—Markson, Elisabeth. New York 1980. 386 pp.

Aging and social policy. Kaschau, Patricia L. Eastbourne, Holt-Saunders Ltd. 1979. 419 pp.

Aktuelle satser gaeldene fra 1 juli 1980. Sygesikringsloven, invalidepensionsloven og folkepensionsloven. Århus 1980

Aktuelle satser gaeldene fra 1 juli 1980. Lov om pension til enker m.fl. Århus 1980

Committee to review the functioning of financial institutions. Report. London 1980. 378 pp.

Committee to review the functioning of financial institutions. Appendices. London 1980. 615 pp.

Disabled persons in Canada. Publ. by the Authority of the minister of national health and welfare. Ottawa 1980. 154 pp. (Cat. No. H. 74-1/1980E)

Economic welfare in the Soviet Union. Poverty, living standards and inewuality. McAuley, Alastair. Madison 1979. 389 pp.

The economics of individual and population aging. Clark, Robert L.—Spengler, Joseph J. Cambridge 1980

Ersättning till kommunerna för hjälp till flyktingar och personer som väntar på uppehållstillstånd. Stockholm 1979. 65 s. (Socialdepartementet. DsS 1979:7)

The law of social security. Ogus, A. I.—Barendt, E. M. London 1979. 28 pp.

The meaning of social policy. The comparative dimension in social welfare. Madison, Bernice O. London 1980. 333 pp.

New directions in social policy: A critical examination of the Scandinavian experience and its lessons for the region. 10th regional symposium. Paris 1979. 204 pp. (International Council on Social Welfare)

Older workers and retirement. Parker, Stanley. London 1980. 85 pp.

A pension scheme act. The Wilsons committees' report. London 1980. 4 pp. (MPA Supplements)

From poor law to welfare state: a history of social welfare in America. Trattner, Walter I. New York 1979. 290 pp.

Rentenversicherung in Zahlen 1980. Hers. vom Verband deutscher Rentenversicherungsträger. Frankfurt A.M. 1980. 48 S.

Socialförsäkringen i Norden. En översikt. Stockholm 1980. 89 s.

Social trygghet i de nordiska länderna. Verksamhetens omfattning, utgifter och finansiering 1978. Stockholm 1980. 164 s.

The welfare state in Sweden. A study in comparative social administration. Wilson, Dorothy. London: Heinemann 1979. 171 pp.

Where the grass is greener. Living in an unequal world. Smith, David M. Harmondsworth 1979. 386 pp. (Penguin Books)

Kajja-Liisa Nissinen

English Summary

The editotial opposes the use of employment data collected by the Central Pension Security Institute for purposes other than those for which they were intended.

The Central Pension Security Institute has been asked occasionally for information from its registers for other authorities. The consulting body for distraint matters has been active in this sense most recently.

The request was argued on the grounds that as an organ with a public responsibility has collected the information it should be available also to other officials.

The editorial states that use of the registers of the Central Pension Security Institute for other purposes would endanger the confidentiality of the registers. Young employees, in particular, consider that securing their present earning is more topical than the size of the eventual employment pension based on the same information.

Another standpoint propounded in the article is that the data of the employment pension register have been collected originally for just pension security. The use of the data for other purposes would be a change effected by an authority unilaterally in the current agreement it has concluded with citizens. It is not possible, in the writer's opinion, to assume that the government is above citizens and that it can apply laxer legal norms than pertain to the citizen.

Social benefits written into the collective agreements for 1979 are discussed in the article on pp. 21—25.

The country-wide agreements in 1979 covered some 1.4 million persons which is 80% of all wage-earners. 86% of Finland's population of working age is organised.

The agreements include in addition to regulations concerning the payment of wages, the annual holiday, the length of working time, etc., a number of social benefits.

Some of them are statutory, such as wages for periods of sickness, maternity leave, statutory health examinations, winter leave and

study leave. In addition to statutory benefits the collective agreements mention a number of short, temporary absences from work for the duration of which the loss of earnings is compensated. The article is based on a publication issued in 1980 by the Ministry for Social Affairs and Health.

The lower age limit for an unemployment pension will be reduced from the beginning of 1981. An employee born in 1926 or before it who has been job-less for a long time will receive an unemployment pension from the beginning of 1981.

The amendment is due to the fact that the placement of aged persons who have been unemployed for a long time continues to be difficult.

The Central Pension Security Institute will send out in November an exhortation to apply for an old age pension under the employment pension laws to persons born in 1910—1914 who, according to register data, have not applied for it. These persons number less than 5,000; the exact number will be ascertained later.

The first time the Central Pension Security Institute reminded persons about applying for an old age pension was in 1970. The activity has since been continued at intervals of a couple or years.

Pension foundations under the Employees' Pensions Act now total under 100, in fact 98. Their number in 1964 peaked at more than 160.

An employer can take out an insurance in accordance with the Employees' Pensions Act from a pension insurance company, pension fund or pension foundation. An employer can establish a fund if it has at least 300 employees. The original limit was 20 employees.

The chief of the Statistical Office of the Research Department of the Central Pension Security Institute reviews the joint statistics indicating the total of pensioners in Finland. The work was done in cooperation with the Social Insurance Institution on the initiative of the Ministry for Social Affairs and Health.

According to the joint statistics,

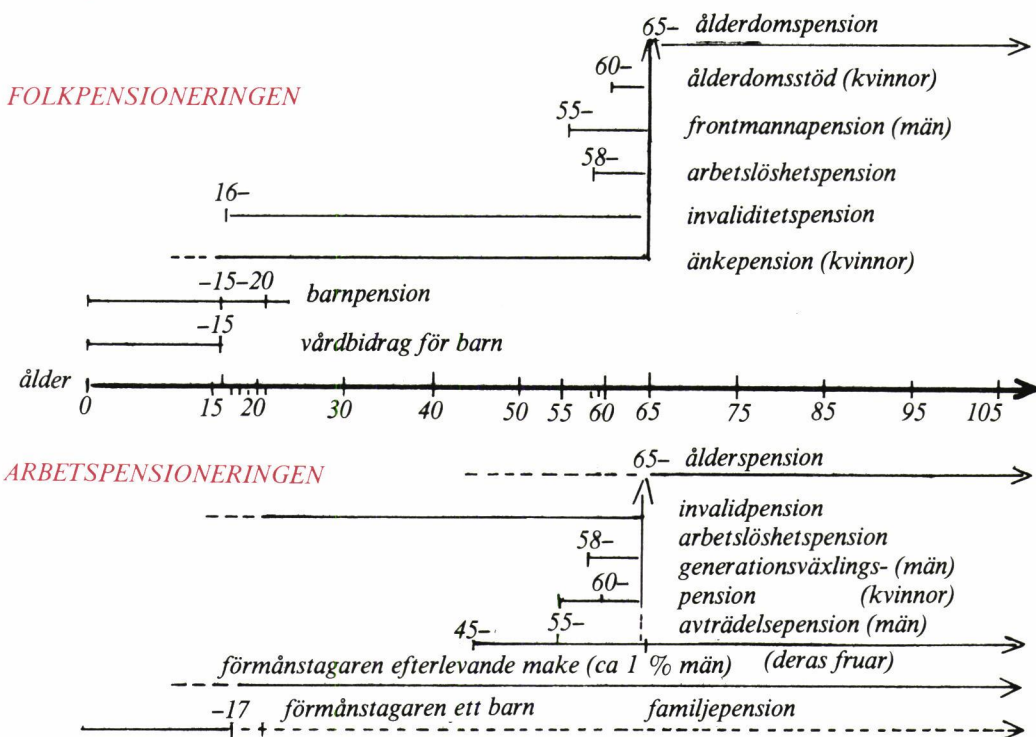
the number of pensioners in Finland in December 1978 was 999,688. Nearly 60% of them were in receipt of an old age pension, almost 30% a disability pension and approx. 15% survivor's pension.

The share of pensioners in the country's total population was 21%, but in East Finland every fourth person was receiving a pension. The pension density of the population of working age was as high as 13% and it was 11% even when the recipients of a survivor's pension were excluded. Of the pensioners, 59% had an employment pension and 93% a national pension; 52% received both pensions.

These statistics do not include the so-called old-model pensions of the State and communes, pensions based on voluntary pension arrangements or pensions due under the Military Injuries Act, Third Party Motor Insurance Act and Accident Insurance Act. Recipients of a pension can thus be estimated to total a little over 1 million.

Till artikeln "En miljon pensionstagare" hörande statistiskt material

Figur 1. Åldersklasserna för förmåner enligt pensionslagarna inom folkpensioneringen och arbetspensioneringen 31. 12. 1978

PENSIONERNA I DENNA STATISTIK HAR BEVILJATS ENLIGT FÖLJANDE LAGAR:

Folkpensionslagstiftningen

FPL	Folkpensionslagen
FamPL	Familjepensionslagen
FrMPL	Lagen om frontmannapension
	Lagen om vårdbidrag för barn

Arbetspensionslagstiftningen

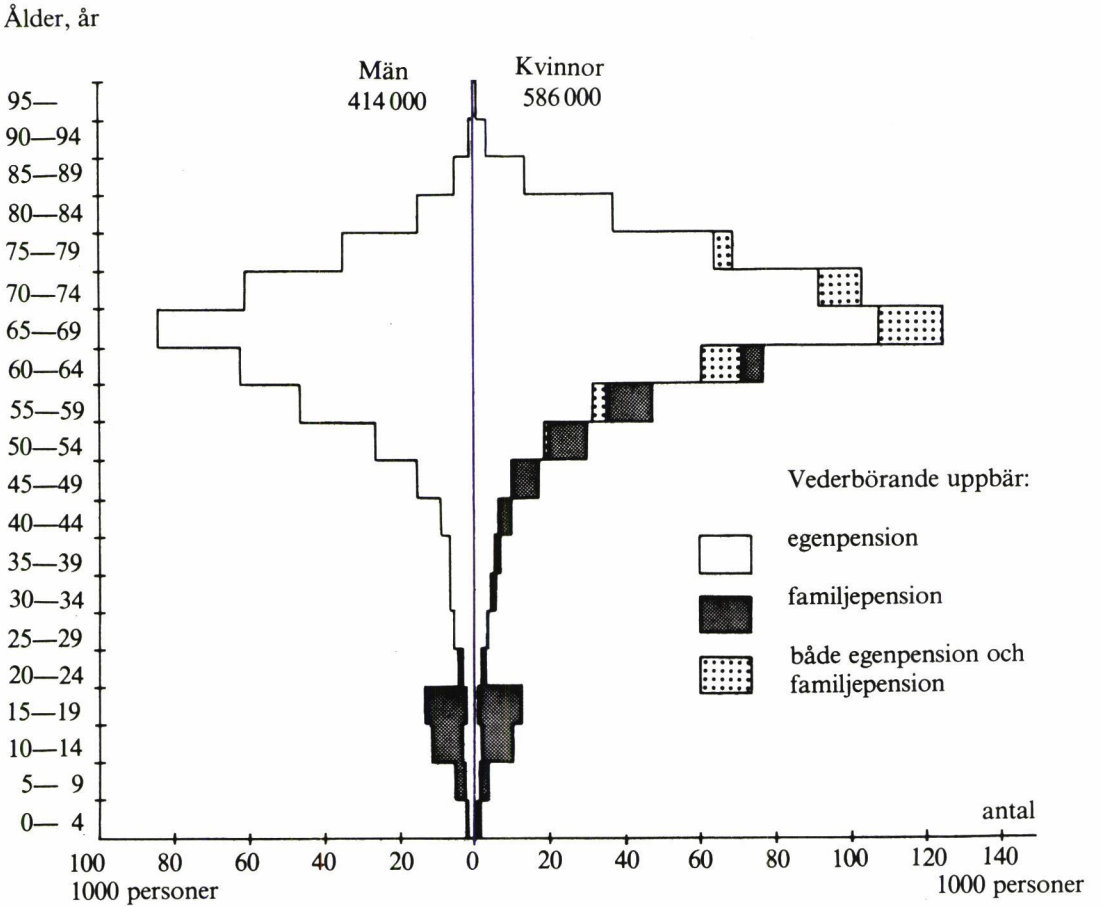
Privata sektorn:

APL	Lagen om pension för arbetstagare
KAPL	Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden
FöPL	Lagen om pension för företagare
LFöPL (GenvP)	Lagen om pension för lantbruksföretagare (inkluderar generationsväxlingspensionen)
AvtrPL	Lagen om avträdelsepensionen
SjPL	Lagen om sjömanspensioner

Offentliga sektorn

StPL, StFamPL	Statens pensions- och familjepensionslag
KTAPL	Lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare
KyPL	Pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan
PSP	Postbankens pensionsstadga
FB	Pensionsstadgan för Finlands Bank
FPA	Pensionsstadgan för Folkpensionsanstaltens funktionärer

Figur 2. Pensionstagarnas åldersstruktur 31. 12. 1978

Med *egenpension* förstås förutom ålders-, invalid- och arbetslöshetspension dessutom inom folkpensionslagstiftningen frontmannapension, ålderdomsstöd och vårdbidrag för barn och inom arbetspensionslagstiftningen generationsväxlingspension och avträdelsepension.

Familjepensionerna har statistikförts per förmånstagare (änkepensioner och barnpensioner).

TABELL 1. Pensionstagarnas antal och procentuella andel av befolkningen per åldersklass 31. 12. 1978

Ålder	Män		Kvinnor					Samtliga	
	Antal	%andel av befolkningen	Totalt	Egenpension		Familjepension		Såväl egen- som familjepension	%andel av befolkningen
			Antal	%andel av befolkningen	%andel av befolkningen	%andel av befolkningen	%andel av befolkningen	Antal	
—15	21 946	4,1	19 786	3,8	—	3,8	—	41 732	4,0
16—19	10 151	6,5	10 580	7,0	0,8	6,3	0,1	20 731	6,7
20—24	4 054	2,0	3 693	1,9	1,3	0,6	0,0	7 747	2,0
25—29	5 256	2,4	4 379	2,2	1,9	0,3	0,0	9 635	2,3
30—34	5 948	2,8	5 848	2,9	2,1	0,8	0,0	11 796	2,8
35—39	6 048	4,0	6 674	4,5	3,1	1,5	0,0	12 722	4,2
40—44	8 911	6,3	10 223	7,3	4,8	2,6	0,1	19 134	6,8
45—49	15 128	11,0	17 139	12,3	8,0	4,7	0,4	32 267	11,6
50—54	25 974	19,6	29 996	20,8	14,2	7,7	1,0	55 970	20,2
55—59	46 230	43,1	47 482	34,5	26,0	11,3	2,7	93 712	38,3
60—64	61 813	68,8	77 044	61,3	56,8	13,3	8,9	138 857	64,4
65—69	84 226	99,0	124 674	98,8	98,7	13,2	13,1	208 900	98,9
70—74	61 131	100,0	103 685	100,0	100,0	12,0	11,9	164 816	100,0
75—79	34 805	100,0	69 105	100,0	100,0	7,3	7,2	103 910	100,0
80—	22 063	100,0	55 696	100,0	100,0	2,0	1,9	77 759	100,0
Alla	413 683	18,1	586 005	23,9	21,0	5,0	2,1	999 688	21,1
16—64	189 513	12,2	213 058	13,5	10,2	4,3	1,1	402 571	12,9
65—	202 225	100,0	353 160	100,0	99,9	9,9	9,8	555 385	100,0

Som befolkningsunderlag har Folkpensionsanstaltens socialförsäkrade befolkning 31. 12. 1978 använts.

TABELL 2. Pensionstagarnas procentuella andel av befolkningen per län 31. 12. 1978

Län	Egenpensionstagare		Familjepensionstagare				Pensionstagare totalt		
	Ålder		Samtliga 16—64	Samtliga —19	20—64	65—	Samtliga —19	20—64	
Nylands	16,2	7,6	2,7	3,7	1,5	6,9	17,9	3,9	9,4
Åbo o. Björneborgs	19,4	9,7	2,9	3,8	1,9	5,8	21,3	3,9	12,0
Åland	18,5	5,4	2,3	3,2	1,3	4,0	20,1	3,4	7,2
Tavastehus	19,2	10,2	3,2	4,1	2,0	6,9	21,2	4,3	12,6
Kymmene	20,0	11,1	3,6	4,2	2,3	7,8	22,2	4,4	13,9
St. Michels	21,8	13,3	4,0	5,3	2,9	6,1	24,5	5,6	16,9
Norra Karelen	22,6	16,0	4,3	5,8	3,2	5,9	25,5	6,1	20,1
Kuopio	21,5	14,9	4,0	5,4	2,9	6,1	24,2	5,6	18,5
Mellersta Finlands	20,5	13,4	3,8	5,0	2,7	6,6	23,0	5,2	16,7
Vasa	19,9	11,7	3,0	4,0	2,1	5,1	22,0	4,2	14,5
Uleåborgs	18,4	14,4	3,9	5,3	2,7	5,9	21,2	5,6	17,9
Lapplands	17,0	12,7	3,9	5,6	2,6	6,5	19,9	5,9	16,2
Samtliga	18,9	10,9	3,3	4,4	2,1	6,4	21,1	4,6	13,5

Obs! Den regionala fördelningen för dem som enbart uppbär arbetspension (ca 7% av pensionstagarna) har delvis uppskattats.

TABELL 2b. Pensionstagarnas fördelning per län 31. 12. 1978

Län	Alla som uppbär pension enligt folkpensionslagstiftningen			16—64-åriga egenpensionstagare		
	Samtliga	De som även har APL-, KAPL-, FöPL- eller LFöPL-pension	De som enbart har FPA-pension	Samtliga	De som även har APL-, KAPL-, FöPL- eller LFöPL-pension	De som enbart har FPA-pension
Nylands	19,7	17,7	20,5	16,0	17,3	12,8
Åbo o. Björneborgs	15,0	15,8	14,4	12,8	12,2	13,9
Åland	0,5	0,6	0,3	0,2	0,1	0,3
Tavastehus	13,9	13,3	14,5	12,9	13,7	11,5
Kymmene	7,6	7,3	7,9	7,4	7,8	6,5
St. Michels	5,1	5,4	4,9	5,4	5,1	5,8
Norra Karelen	4,5	4,8	4,4	5,6	5,4	6,1
Kuopio	6,1	6,3	5,9	7,3	7,3	7,5
Mellersta Finland	5,5	5,5	5,7	6,3	6,3	6,5
Vasa	9,5	10,6	8,7	9,5	8,1	12,1
Uleåborgs	8,7	8,8	8,8	11,6	11,5	12,1
Lapplands	3,9	3,8	4,0	4,9	5,0	4,9
Hela landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABELL 3. Pensionstagarnas antal per pensionslag och pensionslag 31. 12. 1978

Pensionslag	Ålderspension	Arbetslöshetspension	Invalidpension full p. delp.	Änkepension	Barnpension	Övriga	Personer totalt	
Pensioner enligt folkpensionslagstiftningen	554 026	3 786	251 186	21 521	45 059	51 579 ¹⁾	926 678	
Pensioner enligt arbetspensionssystemet	295 897	4 545	178 025	16 435	88 779	34 517	7 398	591 905
Privata sektorn	242 546	4 497	162 221	16 407	75 341	31 578		516 281
— APL	115 543	2 123	76 933	2 325	35 985	14 794		240 877
— KAPL	36 227	1 781	36 311	1 275	20 952	8 615		104 236
— FöPL	16 381	90	8 958	1 852	5 383	2 389		34 466
— LFöPL	73 522	503	39 407	10 954	12 778	5 797	7 398 ²⁾	137 754
— SjöPL	1 129	.	1 064	—	344	239		2 777
Offentl.sektorn	72 795	811	37 071	157	25 878	9 686		144 038
StPL, StFamPL	48 428	615	25 453	.	21 117	7 444		101 902
KTAPL	23 795	213	12 193	157	4 898	2 577		43 434
KyPL	1 353	10	462	.	334	116		2 265
Övriga ³⁾	417	3	329	.	111	47		904
Samtliga	581 241	4 732	267 410	16 435	93 948	50 353	57 717	999 688

¹⁾ Ålderdomsstöd (13 907), frontmannapensioner (25 886), vårdbidrag för barn (11 786)

²⁾ generationsväxlings- och avträdelsepensioner (utbetalda av LPA; avträdelsepensionerna omfattas inte av LFöPL)

³⁾ Finlands Bank, Postbanken, FPA

TABELL 4. Arbetspensionstagarna inom den privata sektorn enligt pensionslag inom folkpensionslagstiftningen och förekomsten av arbetspension

Pensionslag inom folkpensionslagstiftningen	I arbetspension utbetalas:			
	Egenpension, ej familjepens.	Familjepens., ej egenpens.	Egen- och familjepens.	Samtliga
Ålderdomspension	224 075	15 434	14 902	254 411
Arbetslöshetspension	3 299	9	302	3 610
Invaliditetspension	142 012	3 329	7 101	152 442
Änkepension	220	14 582	565	15 367
Barnpension	—	26 560	—	26 560
Vårdbidrag för barn	—	280	—	280
Frontmannapension	4 845	—	—	4 845
Ålderdomsstöd	858	3 632	381	4 871
Ej folkpension	26 602	21 278	989	48 869
Samtliga	401 906	84 812	24 181	510 899

Siffrorna inkluderar inte dem som uppbär enbart generationsväxlings- eller avträdelsepension.

TABELL 5. FPA-pensioner hos dem som uppbär motsvarande ålders-, invalid- och arbetslöshetspensioner i form av arbetspension inom den privata sektorn enligt åldersgrupp samt enligt pensionslag för arbetspensionen och pensionslag

Ålder	Alla som har APL-, KAPL-, FöPL- eller LFöPL-pens. Antal	De som har enbart arbetspension, %	De som även har pension från FPA, %	De som även har FPA-pension, enligt pensionslag			
				APL	KAPL	FöPL	LFöPL
				%	%	%	%
16—34	6 905	22,0	78,0	79,0	77,6	65,3	73,5
35—44	14 405	24,2	75,8	77,3	78,8	60,1	68,8
45—54	47 535	19,5	80,5	82,6	85,9	68,5	74,6
55—59	48 103	16,6	83,4	85,6	88,2	73,1	79,6
60—62	38 414	16,5	83,5	82,3	88,3	78,0	83,7
63—64	29 928	15,0	85,0	83,9	90,2	81,8	84,4
65—69	131 332	0,5	99,5	99,4	99,1	99,7	99,9
70—	107 518	0,3	99,7	99,7	99,7	99,7	99,9
Totalt	424 140	8,0	92,0	92,4	92,6	89,3	91,6
<i>Enligt pensionslaget för arbetspensionen:</i>							
Ålderspension	241 655	2,4	98,7	97,6	99,4	99,7	99,9
Under 65	2 842	76,9	23,1	23,1	.	.	.
65—	238 813	0,5	99,6	99,5	99,4	99,7	99,9
Arbetslöshetspension	4 497	20,8	79,2	89,8	69,3	80,0	69,8
Invalidpension	178 003	16,8	83,2	84,8	87,1	73,7	79,8
— full	161 597	12,0	88,0	86,4	89,1	85,1	90,9
— delpension	16 406	64,6	35,4	29,7	31,0	18,5	39,9
<i>FPA:s frontmannapensioner inkluderade:</i>							
Samtliga	424 140	6,9	93,1	92,9	94,2	90,5	93,4
Arbetslöshetspensioner	4 497	2,9	97,1	97,3	96,6	95,6	98,2
Invalidpensioner	178 003	14,6	85,4	85,7	89,1	76,4	83,9
— fulla	161 597	10,4	89,6	87,4	91,0	87,2	93,2
— delpensioner	16 406	56,5	43,5	30,8	35,8	24,4	50,4

TABELL 6. Egenpensioner inom den offentliga sektorn för dem som uppbär egenpension enligt APL, KAPL, FöPL eller LFöPL enligt åldersgrupp och pensionslag

Ålder	Alla som har pension enligt APL, KAPL, FöPL eller LFöPL		De som även har pension från offentliga sektorn eller SjöPL-pension			
	antal	%	Totalt %	StPL %	KTAPL %	Övriga offentl. %
16—34	6 905	100	8,1	5,4	2,1	0,1
35—44	14 405	100	17,1	12,5	4,7	0,3
45—54	47 535	100	16,2	12,4	4,0	0,2
55—59	48 103	100	14,3	11,2	3,2	0,3
60—62	38 414	100	12,5	9,7	3,0	0,2
63—64	29 928	100	12,1	9,6	2,7	0,2
65—69	131 332	100	10,5	8,0	2,5	0,3
70—74	82 741	100	6,6	5,2	1,4	0,1
75—	24 777	100	1,6	0,9	0,7	0,1
Samtliga	424 140	100	10,8	8,3	2,5	0,2

TABELL 7. Av Folkpensionsanstalten ombesörjda familjepensioner för dem som uppbär familjepension enligt APL, KAPL, FöPL eller LFöPL, enligt pensionslag

Arbetspensionens familjepensionsslag	Alla som har familjepension enligt APL, KAPL, FöPL eller LFöPL Antal	De som enbart har arbetspension %	De som även har FPA-familjepension %	De som även har FPA-pension, enligt pensionslag			
				APL %	KAPL %	FöPL %	LFöPL %
				Samtliga	106 554	60,9	39,1
Barnpensioner	31 456	15,6	84,4	85,5	81,9	86,8	84,5
0—15	21 690	3,4	96,6	96,6	95,0	98,3	98,3
16—17	8 568	38,4	61,6	63,1	59,6	64,9	60,3
18—	1 198	72,5	27,5	32,3	13,8	33,8	28,4
Änkepensioner	75 098	79,9	20,1	17,3	18,9	24,4	28,1
16—34	1 904	7,2	92,8	93,8	89,5	94,3	93,9
35—39	1 751	14,8	85,2	84,5	85,0	85,3	89,8
40—44	2 887	34,3	65,7	62,4	65,0	65,8	78,3
45—49	5 141	52,4	47,6	39,6	50,0	49,1	67,8
50—54	8 559	62,6	37,4	25,8	41,7	36,5	60,2
55—59	11 788	68,3	31,7	21,0	33,9	27,2	52,3
60—64	14 120	96,0	4,0	3,9	3,3	4,8	4,8
65—	28 948	100,0	—	—	—	—	—

Uppgifter om arbetspensionstagarna 30. 9. 1980

I tabellernas siffror har minimiskyddet beaktats.

30. 9. 1980 utbetalades allt som allt 561 000 arbetspensioner. Förändringen från föregående år är 35 000 pensioner eller 6,7 procent.

Av de utbetalda pensionerna var 279 000 ålderspensioner (inom parentes förändringen från motsvarande tidpunkt föregående år) (+21 000), 175 000 invalidpensioner (—1 000), 14 000 arbetslöshetspensioner (+7 000) och 94 000 familjepensioner (+8 000).

Ålderspensionernas medelbelopp var 694 mark/mån, invalidpensionernas 811 mark/mån, arbetslöshetspensionernas 802 mark/mån och familjepensionernas 563 mark/mån.

ÅLDERSPENSIONER

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	54 477	78 023	132 500	1 426	620	951
FöPL-pensionsanstalter	11 216	8 050	19 266	1 370	954	1 196
LFöPL-pensionsanstalten	39 412	48 144	87 556	388	195	282
KAPL-pensionsanstalten	30 998	8 459	39 457	563	266	499
Alla arbetspensionsanstalter	136 103	142 676	278 779	924	474	694

1. 1.–30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	11 136	12 744	23 880	999	470	717
------------------------------	--------	--------	--------	-----	-----	-----

INVALIDPENSIONER (delpensioner inberäknade)

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	38 619	41 343	79 962	1 554	722	1 124
FöPL-pensionsanstalter	7 627	3 523	11 150	1 184	748	1 046
LFöPL-pensionsanstalten	22 472	25 308	47 780	461	190	317
KAPL-pensionsanstalten	30 812	5 083	35 895	755	343	697
Alla arbetspensionsanstalter	99 530	75 257	174 787	1 032	518	811

1. 1.–30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	8 533	5 956	14 489	1 237	629	987
------------------------------	-------	-------	--------	-------	-----	-----

DELPENSIONER

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	1 272	1 571	2 843	1 107	540	794
FöPL-pensionsanstalter	1 440	579	2 019	898	643	825
LFöPL-pensionsanstalten	5 623	6 266	11 889	376	170	268
KAPL-pensionsanstalten	1 100	139	1 239	674	349	638
Alla arbetspensionsanstalter	9 439	8 555	17 990	589	273	439

1. 1.–30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	1 035	1 094	2 129	668	302	480
------------------------------	-------	-------	-------	-----	-----	-----

ARBETSLÖSHETSPENSIONER

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	2 700	5 008	7 708	1 339	714	933
FöPL-pensionsanstalter	177	142	319	1 015	624	841
LFöPL-pensionsanstalten	892	547	1 439	697	303	547
KAPL-pensionsanstalten	3 204	1 349	4 553	774	380	657
Alla arbetspensionsanstalter	6 973	7 046	14 019	989	616	802

1. 1.-30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	3 850	3 629	7 479	976	607	797
------------------------------	-------	-------	-------	-----	-----	-----

FAMILJEPENSIONER

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Antal pensioner	Grundpension i medeltal mk/mån	Pensionstagare		
			Änkor	Barn	Totalt
APL-pensionsanstalter	45 152	780	42 038	15 028	57 066
FöPL-pensionsanstalter	7 196	696	6 888	2 475	9 363
LFöPL-pensionsanstalten	17 094	220	16 252	5 593	21 845
KAPL-pensionsanstalten	24 270	360	22 992	7 652	30 644
Alla arbetspensionsanstalter	93 712	563	88 170	30 748	118 918

1. 1.-30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	8 360	582
------------------------------	-------	-----

ÅLDERS-, INVALID-, ARBETSLÖSHETS- OCH FAMILJEPENSIONER

30. 9. 1980 gällande

Pensionsbeviljare	Antalet pensioner	Grundpension i medeltal mk/mån
APL-pensionsanstalter	265 322	974
FöPL-pensionsanstalter	37 931	1 054
LFöPL-pensionsanstalten	153 869	288
KAPL-pensionsanstalten	104 175	542
Alla arbetspensionsanstalter	561 297	711

1. 1.-30. 9. 1980 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	54 208	779
------------------------------	--------	-----

Av ålders- och invalidpensionstagarna erhöll 12 562 dessutom registrerad tilläggspension, i medeltal 1 058 mk/mån. Dessa var huvudsak APL- och FöPL-pensioner. Av familjepensionerna var 2 959 enligt tilläggsförmånerna, i medeltal 827 mk/mån.

1. 1.-30. 9. 19890 UTBETALADE PENSIONER, MILJ. MK

Minimiskydd	
APL-pensionsanstalter	2 270,28
FöPL-pensionsanstalter	352,76
LFöPL-pensionsanstalten	389,51
KAPL-pensionsanstalten	501,99
Alla arbetspensionsanstalter	3 514,54
Registrerat tilläggskydd	142,63
Sammanlagt	3 657,17

80 ARBETS- 5 PENSION

- 3 Arbetspensionsregistrens existens baserar sig på ömsesidigt förtroende
- 5 Hjärta och förstånd
- 6 En miljon pensionstagare
- 9 Om pensionsförsäkring för företagare
- 14 Beräkningsgrundsräntan och dess betydelse
- 16 Arbetspensioneringens ansvarsfördelning
- 17 Om växelverkan mellan befolkningsutvecklingen, den ekonomiska utvecklingen och den sociala tryggheten
- 19 Om begreppet ledande ställning i olika bolagsformer
- 21 Arbetskollektivavtalens sociala förmåner år 1979
- 26 Centralförbundet för Socialskydd r.f. — målinriktat samarbete
- 28 Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt skickar ut sina avgörare i ladugårdarna och på åkrarna
- 30 Kundtjänstpersonal i yrkeslära
- 32 Försäkringsdomstolens utslag
- 34 Tillämpningsavgöranden och utlåtanden av Pensionsskyddscentralen
- 35 Frågor och svar
- 36 För kännedom
- 39 Pensionstid — semestertid
- 41 Turkisk gäst studerade vårt pensionssystem
- 44 Om pensionerna utomlands
- 45 Utnämning vid Pensionsskyddscentralen
- 45 Nya cirkulär
- 45 Ny litteratur rörande utkomstskyddet
- 47 English Summary
- 48 Till artikeln "En miljon pensionstagare" hörande statistiskt material
- 54 Uppgifter om arbetspensionstagarna 30. 9. 1980